

Hallituksen esitys Eduskunnalle biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen hyväksymisestä

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että Eduskunta hyväksyisi Rio de Janeirossa 5 päivänä kesäkuuta 1992 tehdyn biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen.

Yleissopimuksen tavoitteena on biologisen monimuotoisuuden eli maapallon eläin- ja kasvilajien sekä niiden sisältämien perintötekijöiden suojeleminen sekä perintöaineksen käytöstä saatavien hyötyjen oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako. Yleissopimuksen sopimuspuolten tulee kehittää biologisen monimuotoisuuden suojelemaan koskevia suunnitelmia ja ohjelmia

sekä pyrkiä ottamaan biologinen monimuotoisuus huomioon yhteiskunnan eri aloilla.

Yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 29 päivänä joulukuuta 1993. Suomen osalta yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun Suomen hyväksymiskirja on talletettu sopimuksen edellyttämällä tavalla.

Sopimuksen hyväksyminen ei edellytä Suomessa lainsäädäntötoimia, mutta sille haetaan eduskunnan hyväksymistä sopimuksen merkityksen ja laajakantoisuuden vuoksi.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2.4. Kansainvälinen kehitys sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen	18
1. Nykytila	3	3. Esityksen taloudelliset ja organisatoriset vaikutukset	19
1.1. Biologinen monimuotoisuus ja sen uhkatekijät	3	4. Yleissopimuksen ja sen hyväksymisen valmistelu	19
1.2. Biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen Suomessa	6	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	20
1.3. Uhanalaiset lajit ja suojelutoimet	10	1. Yleissopimuksen sisältö	20
2. Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö ja sen merkitys	15	2. Voimaantulo	25
2.1. Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö	15	3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus	25
2.2. Yleissopimuksen merkitys	16		
2.3. Yleissopimuksen edellyttämät toimenpiteet	16		

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Biologinen monimuotoisuus ja sen uhkatekijät

Biologinen monimuotoisuus tarkoittaa maapallon elomuotojen rikkautta eli erilaisia kasveja, eläimiä ja mikro-organismeja, niiden sisältämiä perintötekijöitä eli geenejä ja ekosysteemejä, joihin kasvit ja eläimet kuuluvat. Lajien määrä on yksi biologisen monimuotoisuuden mitta. Jokainen laji sisältää lisäksi oman monimuotoisuutensa. Lajit muodostavat yhteisöjä ja nämä puolestaan elottoman luonnon kanssa erilaisia ekosysteemejä. Laajana käsitteenä biologinen monimuotoisuus tarkoittaa eliölaajien perintötekijäin, eliölaajien tai ekosysteemien monimuotoisuutta.

Eliöiden perinnöllinen eli geneettinen monimuotoisuus tarkoittaa eliölajin populaatioiden sisäistä ja niiden välillä periytyvää erilaisuutta. Lajien synty ja sukupuuttoon kuoleminen ovat koko maapallon biologista monimuotoisuutta heijastavia tekijöitä. Ekosysteemien sekä eläin- ja kasvilajien elinympäristöjen monimuotoisuuden arviointi on maailmanlaajuisesti vaikeaa, koska yhtenäinen luokittelujärjestelmä puuttuu. Monimuotoisuuden tarkastelu on kuitenkin mahdollista alueellisella tai paikallisella tasolla ja tällöin tavallisimmin kasvillisuustyypien avulla. Ekosysteemit ja elinympäristöt sisältävät myös elottoman osan eli niihin vaikuttavat sekä maaperä että ilmasto.

Maapallon biologinen monimuotoisuuden määrä esitetään tavallisesti eri eliöryhmiin kuuluvien lajien yhteismääränä. Tällä hetkellä tieteellisesti kuvattuja eliölajeja on noin 1,7 miljoonaa. Arviot lajiston todellisesta määrästä vaihtelevat viidestä miljoonasta lähes 100 miljoonaan.

Uusien lajien syntyminen ja toisten häviäminen on maapallolla luonnollinen ilmiö. Fossilaineistot osoittavat, että sukupuuttoon kuoleminen ja lajien muodostuminen ovat pitkällä aikajaksolla olleet yhtä yleisiä tai lajiutumisen on ollut hieman yleisempää.

Parhaiten tunnetuissa selkärankaisten ryhmissä, nisäkkäissä ja linnuissa, on sukupuuttoon kuoleminen määrän arvioitu nykyään olevan 100 — 1 000 kertaa luonnollista suurempi. Sukupuuttoon kuolemista voidaan ennustaa niin sanotun ekologisen saariteorian avulla.

Sen mukaisesti noin puolet lajeista häviää, jos elinympäristön ala vähenee 90 prosenttia. Mikäli trooppisten metsien häviämisnopeus säilyy nykyisenä, tulee noin 5 — 10 prosenttia maailman lajistosta häviämään seuraavan 30 vuoden aikana.

Yleensä biologinen monimuotoisuus luonnontilaisissa elinympäristöissä on korkea maapallon lämpimillä alueilla ja vähenee napoja kohti. Samoin monimuotoisuus vähenee korkeuden myötä. Maalla monimuotoisuus on suurin runsassateisilla alueilla. Monimuotoisuuden kannalta rikkaimmat alueet ovat trooppikin kosteat metsät. Nykyisten arvioiden mukaan näillä alueilla, jotka peittävät maapallon pinnasta noin 7 prosenttia, esiintyy yli 90 prosenttia kaikista maapallon eliölajeista.

Biologisen monimuotoisuuden uhkatekijät

Nykyinen laajamittainen eliöiden sukupuuttoon kuoleminen on pääasiassa seurausta ihmisen toiminnasta. Tärkein uhkatekijä on elinympäristöjen muuttaminen. Elinympäristöjä muutetaan tavallisimmin monimuotoisista, luonnontilaisista ekosysteemeistä nykyaikaisiksi tehokkaaseen tuotantoon tähtääviksi maa- ja metsätalousekosysteemeiksi.

Myös luonnontilaisen elinympäristön väheneminen ja pirstoutuminen aiheuttavat väistämättä eliölajien populaatioiden pienenemistä, jolloin niiden geneettinen monimuotoisuus vähenee. Ne altistuvat taudeille, ylihyödyntämiselle ja satunnaisille populaatiomuutoksille. Ylihyödyntämisen seurauksena luonnon tuottamia yksilöitä hyödynnetään enemmän kuin eliölajin populaation luontainen lisääntymiskyky mahdollistaa.

Kemiallisesta saastumisesta johtuvat esimerkiksi Keski-Euroopan kuolevat metsät ja monien ravintoketjujen yläpäässä olevien eläinten, kuten petolintujen ja hylkeiden ongelmat tuottaa poikasia. Ilmaston muuttumisen vaikutukset taas heijastuvat maapallon kasvillisuusvyöhykkeiden muutoksiin. Tämä ongelma johtuu ensisijassa ilmakehän kasvihuonekaasujen pitoisuuksien kasvusta.

Uhkatekijä on myös vieraat lajit, jotka esimerkiksi monilla valtameren saarilla ovat käy-

tännössä syrjäyttäneet koko alkuperäisen kasvilajiston ja hävittäneet monet lentokyvottomät lintulajit.

Maapallon väestön jatkuva kasvu on välillisine ja välittömine vaikutuksineen tärkein biologisen monimuotoisuuden suojelua vaikeuttava tekijä. Tällä hetkellä ihmispopulaation koko on jo yli viisi miljardia. Maapallon väestömäärän ennustetaan tasaantuvan kahdeksan — kymmenen miljardin suuruusluokkaan ensi vuosisadan loppupuolella. Voimakas väestön kasvu aiheuttaa uhan maapallon luonnonvaraperustalle ja biologisen monimuotoisuuden säilymiselle.

Luonnossa monimuotoisuuden vähenemisen perussy on usein se, että luonnon hyödyntämisen ja suojelun kustannukset ja hyödyt jakautuvat epätasaisesti. Biologisen monimuotoisuuden maailmanlaajuisten ongelmien ratkaisussa, jossa yleissopimuksella on tärkeä osa, pyritään siihen, että luonnon monimuotoisuuden hyväksikäyttäjät maksavat mahdollisimman täydet kustannukset ja että suojelijat saavat suuremman osan hyödyistä.

Biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen

Teknologinen kehitys on lisännyt ihmisen mahdollisuuksia hallita ja muuttaa luontoa. Ihmisen riippuvuus biologisesta monimuotoisuudesta ravinnon, terveyden ja hyvinvoinnin suhteen ei ole kuitenkaan vähentynyt. Korkean elintason maissa tavoitteeksi asetetaan usein nykyisen biologisen monimuotoisuuden siirtäminen ihmiskunnan yhteisenä luonnon perintönä mahdollisimman täydellisenä tuleville sukupolville. Monien kehitysmaiden ihmisten kannalta päivästä päivään selviytyminen biologista monimuotoisuutta hyödyntämällä on välitön syy sen säilyttämiseen.

Biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen tavoitteita voidaan ryhmitellä seuraavasti:

— maapallon elonkehän eli biosfäärin ekologisten perustoimintojen turvaaminen,

— nykyinen ja tuleva biologisen monimuotoisuuden osien hyödyntäminen elollisena luonnonvarana, sekä

— biologisen monimuotoisuuden suojelu sen itseisarvon vuoksi, erityisesti kaikkien nykyisten lajien säilyttäminen.

Biosfääri eli elonkehä on maapallon pinnan osa, jossa elämä on mahdollista. Pinnanmuodot, lämpötila, kosteussuhteet ja muut fyysisen

ympäristön tekijät luovat pohjan biosfäärin ekologisille järjestelmille, joissa luonnon elävät ja elottomat osat ovat toistensa kanssa vuorovaikutuksessa. Kun ekologisten järjestelmien toimivat häiriöitä, ne tuottavat monenlaisia elintärkeitä hyötyjä, niin sanottuja ekosysteemipalveluja, joita ei kuluteta ja joiden arvoa on vaikea mitata rahassa. Tällaisia hyötyjä ovat:

— aurinkoenergian yhteyttäminen ja tämän energian siirtäminen kasvien kautta ravintoketjuihin,

— ekosysteemitoinnalliset kuten eliölaajien lisääntymiskykyisten kantojen ylläpito, joka yleensä edellyttää eliöyksilöiden perintöaineksen vaihtoa sekä evoluutiota aikaansaavien tekijöiden säilyttämistä,

— veden kierron ylläpito, johon liittyy pohjaveden syntyminen, valuma-alueiden suojelu ja veden virtaaman säätely,

— ilmaston säätely sekä suur- että pienilmaston tasoilla,

— maaperän uudistuminen ja suojaaminen eroosiolta,

— elintärkeiden ravinteiden, hiilen, typen ja hapen varastointi ja kierrättäminen sekä happihiilidioksidi tasapainon ylläpito,

— saasteiden kuten eloperäisten jätteiden, torjunta-aineiden, ilman ja veden saasteiden, vastaanotto ja hajottaminen,

sekä

— virkistykseen, kauneustajuun, kulttuuriin, tieteisiin, kasvatukseen, hengelliseen ja historiallisiin arvoihin liittyvien luonnon arvojen tuottaminen.

Biologisen monimuotoisuuden määrän merkitys biosfäärin ekologisten perustoimintojen jatkuvuudelle on osittain tieteellisesti selvittämättä. Monimuotoisuus saattaa kuitenkin olla olennaisen tärkeää luonnon perustoimintojen, kuten yhteyttäminen ja hajotuksen kannalta. Biologisen monimuotoisuuden säilyttämisessä tulisi noudattaa niin sanottua varovaisuusperiaatetta eli monimuotoisuutta ei tulisi päästää häviämään vain siksi, että sen tarpeellisuutta tai häviämisen seurauksia ei tällä hetkellä pystytä tieteellisesti arvioimaan.

Biologisen monimuotoisuuden luonnonvaramerkituksen tärkeä osa on ravintokäyttö. Kaikki biologisen monimuotoisuuden tasot, perintötekijäin, lajien ja ekosysteemien monimuotoisuus, liittyvät maatalouteen ja muuhun ravinnonhankintaan.

Suhteellisen suurta määrää kasvilajeja, noin kahta tuhatta, käytetään ravinnon lähteenä.

Kaiken kaikkiaan noin 75 000 lajin oletetaan olevan ravinnoksi kelpaavia. Kuitenkin vain pieni osa näistä on maailmanlaajuisesti merkittäviä ravitsemuksen kannalta ja näistäkin vain muutama on tehokkaassa kaupallisessa viljelyksessä. Arvioiden mukaan vain seitsemän kasvilajia, vehnä, riisi, maissi, peruna, ohra, bataatti ja kassava, tuottavat 75 prosenttia ihmisravinnosta. Toisaalta on arvioitu, että seuraavan 40 vuoden aikana ihmiskunnan täytyy maapallon väestön lisääntymisen vuoksi tuottaa kolme kertaa enemmän ruokaa kuin nyt. Maapallon ilmastomuutoksen seurauksena voi lisäksi tapahtua merkittävää kasvillisuusvyöhykkeiden ja maataloustuotannon alueellista siirtymistä. Kasvigeneettisten luonnonvarojen suojelu on tärkeää, jotta viljelykasvien tuottavuus voidaan säilyttää muuttuvissa ilmastolosuhteissa.

Vain hyvin pientä osaa maapallon eläinlajeista käytetään ihmisravinnoksi. Varsinaisia kotieläimiä on parisenkymmentä lajia ja näistä muutama on maapallon laajuisesti merkittäviä. Myös kotieläinten luonnonvaraisten sukulaisten säilyttäminen jalostuksen tarpeisiin on tärkeää.

Lääkekasvit, jotka ovat peräisin luonnosta, ovat tärkeitä terveydenhoidolle. Köyhimmissä kehitysmaissa arviolta 80 prosenttia ihmisistä turvaa ensisijaisesti terveydenhoitonsa perinteisiin lääkkeisiin. Tilanne ei ole muutu, vaikka länsimaisten lääkkeiden saatavuus paranee. Noin 120 kemiallista ainetta, jotka ovat peräisin noin 90 kasvilajista, on sellaisenaan lääketieteellisessä käytössä kaikkialla maailmassa. Monia näistä aineista ei voida valmistaa keinotekoisesti. Farmaseuttisen teollisuuden teknologisesta edistymisestä huolimatta varsinkin trooppista kasvi-, hyönteis- ja mikrobilajistoa tutkitaan uusien lääkeaineiden löytämiseksi.

Ravintoon ja terveydenhuoltoon liittyvän biologisen monimuotoisuuden lisäksi on suuri joukko muita biologisia luonnonvaroja, joista saatava hyöty kansantalouksille voi olla varsin merkittävä. Osa näistä otetaan ilman markkinoita suoraan kulutukseen, kuten polttopuu ja kotieläinten rehut. Toisia, kuten puutavaraa, rotinkeja, luonnonkuituja, kumia, liimoja ja pihkoja, värejä ja turkiksia, hyödynnetään myös kaupallisesti.

Puu on maailmanlaajuisesti käytetty perushyödyke, josta edelleenkin suurin osa tulee luonnosta. Puutavaran kansainvälisen kaupan arvo on useita kymmeniä miljardeja markkoja

vuodessa ja sen osuus ulkomaankaupan arvosta on sangen huomattava monille teollisuus- ja kehitysmailla. Monet biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ongelmat liittyvät puun tuotantoon ja yleisemmin metsien käyttöön. Tropiikissa monimuotoisuuden uhkana on metsäalan pieneneminen, metsänhoidon puuttuminen ja usein muista syistä kuin puuntuotannosta johtuva metsäekosysteemien tuhoutuminen. Lauhkealla vyöhykkeellä nämä ongelmat tulevat erityisen näkyvästi esille niin sanottujen vanhojen metsien suojelussa.

Biologinen monimuotoisuus on osa elollisen luonnon vaihtelevaa kokonaisuutta ja jo sellaisenaan suojelun arvoinen. Ympäristön rikkaus on osa ihmiselämän laatua. Luonnon monimuotoisuuden säilyttämisellä on myös esteettisiä perusteita, jotka ovat tärkeitä luontoon liittyvien harrastusten, virkistysten ja turismin kannalta. Esteettisiä perusteita voidaan käyttää myös taloudelliseksi hyödyksi esimerkiksi matkailussa.

Teollisuusmaat ovat eri yhteyksissä selkeästi ilmaisseet tavoitteekseen nykyisen biologisen monimuotoisuuden mahdollisimman täydellisen siirtämisen ihmiskunnan yhteisenä luonnon perintönä tuleville sukupolville. Kaikki YK:n jäsenmaat ovat hyväksymällä vuonna 1992 Maailman Luonnon Peruskirjan tunnustaneet, että kaikki eliölajit ovat ainutlaatuisia ja kunnioitusta ansaitsevia riippumatta niiden hyödyllisyydestä ihmiselle.

Suojelutavat

Biologisen monimuotoisuuden säilyttämistä voidaan edistää lisäämällä suojelualueita, parantamalla suojelualueiden ja kasvi- ja eläinlajien hoitoa ja käyttöä. Kansainvälisillä sopimuksilla voidaan vahvistaa näitä toimia. Biologisen monimuotoisuuden säilyttämiselle on usein ratkaisevan tärkeää, miten sen tavoitteet otetaan huomioon perinteisen luonnonsuojelun ulkopuolella, kuten maa- ja metsätaloudessa, kaivostoiminnassa, maanomistuksen ja asutuksen järjestämisessä, sekä yleensäkin yhteiskunnan taloudellis-sosiaalisissa toiminnoissa.

Biologisen monimuotoisuuden säilyttämisessä on pohjimmiltaan kysymys lajien tai sen erillisten populaatioiden pitämisestä lisääntymiskykyisinä. Tämä voidaan taata joko lajien tai populaation elinympäristössä (*in situ*) tai sen ulkopuolella (*ex situ*). Monille erityisesti

uhanalaisille kasvi- ja eläinlajeille on olemassa suojelusuunnitelmia, jotka yhdistävät nämä erilaiset lähestymistavat toisiinsa.

Valtaosa maapallon biologisesta monimuotoisuudesta on mahdollista säilyttää vain luonnonvaraisessa tilassa sen olemassa olevalla levinneisyysalueella. Tämä on suositeltava vaihtoehto myös siksi, että se mahdollistaa sekä luonnonvaraisten populaatioiden jatkuvan sopeutumisen luonnonvalinnan kautta että lajien nykyisen hyötykäytön jatkamisen.

Monien eliöiden lisääntymiskykyisiä populaatioita voidaan ylläpitää viljelyssä tai vankeudessa. Kasveja voi myös säilyttää siemenpankeissa, solukkoviljelminä ja muilla tavoin osina säilytettynä. Samanlaista tekniikkaa kehitellään eläimille. *Ex situ* -suojaus on tällä hetkellä kuitenkin mahdollista vain pienelle osalle eliöistä. Se on myös erittäin kallista ainakin eläinten kohdalla. Sekä kasvien että eläinten kohdalla *ex situ* -menetelmiin liittyy monia lajien elinvoimaa ja populaatioiden sopeutumiskykyä vähentäviä ongelmia.

1.2. Biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen Suomessa

Suomessa ei ole laadittu kokonaisselvitystä maan tämän hetken biologisesta monimuotoisuudesta sen kaikilla tasoilla. Tällainen perusselvitys, niin sanottu Suomen maatutkimus, on parhaillaan ympäristöministeriön toimeksiantona valmistella. Selvityksen tarkoituksena on tuottaa tietoa, joka palvelee biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen veloitteiden toimeenpanoa Suomessa.

Monimuotoisuuden uhkatekijät Suomessa

Biologinen monimuotoisuus vähenee Suomessa monista syistä. Jotkut syyt vaikuttavat vain johonkin monimuotoisuuden osaan, esimerkiksi tiettyyn lajiin, toiset taas koko ekosysteemiin. Syyt ovat usein toisiinsa kytkettyjä ja niiden merkitys monimuotoisuudelle on erilainen.

Elinympäristöjen muuttuminen

Elinympäristöjen jatkuva ja yhä nopeutuva muuttuminen on tärkein Suomen luonnonva-

raiseen biologiseen monimuotoisuuteen kohdistuva uhkatekijä. Ympäristömuutokset ovat pääosin haitallisia sekä kasvi- ja eläinlajiston että ekosysteemien monimuotoisuuden säilymiselle. Eräissä tapauksissa muutokset voivat olla myös myönteisiä, mikäli tehokas ympäristöpolitiikka esimerkiksi maankäytön suunnittelun avulla johtaa elinympäristön tilan paranemiseen.

Kulttuuriympäristöt

Monet kulttuurivaikutteisten ympäristöjen eläin- ja kasvilajit ovat muuttuneet uhanalaisiksi, kun näiden alueiden perinteinen käyttötapa on kokonaan lakannut tai voimakkaasti muuttunut. Erityisen huolestuttava tilanne on maatalouden aikaisempien vaiheiden muovamien luonnonympäristöjen kohdalla. Näitä niin sanottuja perinnebiotooppeja ei nykyinen maatilatalous voi ylläpitää.

Perinteisessä maanviljelyksessä laidun- ja heinämaana käytettiin ranta- ja suoniittyjä, hakamaita, lehtoniittyjä sekä kuivia ketoja ja ahoja; luonnonheinää korjattiin ja karja sai osaksi hakea ravintonsa metsästä. Nyt perinnebiotooppien laidunnus ja niitto on vähentynyt tai monin paikoin jo lakannut. Perinnebiotooppien kasvi- ja eläinlajisto muuttuu kasvillisuuden umpeenkasvun myötä, kun pensaikko ja metsä vähitellen valtaa entiset niityt. Ketojen ja ahojen lajistoa on säilynyt jonkin verran teiden varsilla ja peltojen pientareilla, mutta näilläkin paikoilla lajisto on useimmiten joutunut väistymään salaojitusten, teiden päällystysten ja torjunta-aineiden sekä keinolannoitteiden käytön vuoksi. Perinnekasvillisuuden vähentyessä myös monet kukissa käyvät hyönteiset, kuten päiväperhoset ovat huomattavasti niukentuneet.

Lounais-Suomessa aikaisemmin yleisen lehtoniittytalouden loputtua alkoivat lehtoniityt kasvaa umpeen, ja varsinkin kuusi on lisääntynyt niissä runsaasti. Lehtoniittyjen metsittyminen on monien uhanalaisten putkilokasvien ja useiden päiväperhosten tärkein uhkatekijä. Viime vuosina lehtoniittyjä on, lähinnä valtion omistuksessa olevilla luonnonsuojelualueilla, alettu kunnostaa ja hoitaa vanhaan tapaan.

Nykyisin viljelymaat on yleisesti salaojitettu, työt suoritetaan koneellisesti, karjanlannan sijasta käytetään kemiallisia lannoitteita, kylvösiemen on rikkasiemenetöntä ja rikkaruohot

torjutaan rikkakasvihävitteillä. Peltojen nurmi- ja kesantovaiheet ovat suuressa määrin jääneet pois maan eteläosassa.

Maanviljelytapojen muutoksen seurauksena ovat monet peltomaiden linnut vähentyneet selvästi. Samoin on käynyt pelto-ojen kasveille sekä lukuisille peltojen rikkakasveille. Tuotannon tehostumisesta on seurannut myös maisemakuvan yksipuolistuminen.

Maataloudessa kiinnostus luonnonmukaiseen viljelyyn on viime aikoina lisääntynyt. Luonnonmukaisessa viljelyssä ei käytetä keinolannoitteita eikä kemiallisia torjunta-aineita, mikä parantaa monien eläin- ja kasvilajien elinmahdollisuuksia. Samojen periaatteiden mukaan harjoitettavassa karjataloudessa käytetään laitumina sekä metsiä että luonnonniittyjä. Luonnonmukaisesti viljellyt pinta-alat ovat kuitenkin toistaiseksi niin pieniä, että niillä ei ole biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta mainittavaa merkitystä. Toisaalta on yleinen kiinnostus maaseudun monipuolisuuden säilyttämiseen ja kehittämiseen viime aikoina lisääntynyt. Tavoitteet tälle on asetettu maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön vahvistamassa maaseudun ympäristöohjelmassa ja ympäristöministeriön maisemaluetyöryhmän mietinnössä. Käytännön tasolla näitä tavoitteita edistetään muun muassa valmisteltavana oleva maaseudun ympäristötuen toimenpitein.

Metsät

Suomen pinta-alasta on noin 70 prosenttia metsää. Metsät ovat Suomen luonnonvaraisen biologisen monimuotoisuuden kannalta merkittävien elinympäristötyyppejä.

Kaskeamisen, tervanpolton, karjan metsälaidunnuksen ja muiden metsän perinteisten käyttömuotojen vaikutuksesta Suomen metsät olivat viime vuosisadalle saakka kovin erilaisia kuin nykyään. Erityisesti toisen maailmansodan jälkeen metsänhoito- ja metsänuudistamis- ja käsittelymenetelmät muuttuivat nopeasti. Vallitseviksi tulivat avohakkuut, keinollinen uudistaminen, maaperän koneellinen muokkaus, ojitukset, lannoitukset ja kemiallinen vesakontorjunta. Voimaperäinen, keinolliseen uudistamiseen perustuva metsätalous on köyhdyttänyt ja yksipuolistanut metsäluontoamme. Nykyisistä talousmetsistä puuttuvat normaaliin sukkessioon kuuluvat alun lehtipuuvaihe ja

lopun kliimaks-vaihe. Kiertojen lyhennyttyä metsien keski-ikä on alentunut. Puulajisto on yksipuolistunut havupuiden, erityisesti kuusen eduksi lehtipuiden kustannuksella.

Ikärakenteeltaan ja puulajisuhteiltaan yksipuolinen talousmetsä rakenne syntyy tasaikäisestä taimikosta, josta vanhempien puusukupolvien puut puuttuvat. Tasaikäisen ja yksipuoleisen metsän kehittymistä tehostavat edelleen taimikon alkukehitystä turvaavat menetelmä, ruohon- ja heinäntorjunta sekä taimikon perkaus. Talousmetsästä korjataan käyttökelpoinen puuainees lähes kokonaan pois. Metsää kasvatettaessa harvennushakkuut korvaavat luonnonmetsien itseharvenemisen eikä luonnonpoistumaa käytännöllisesti katsoen ole lainkaan. Metsiin jäävät oksat, ns. hukkapuu ja kannot eivät riitä korvaamaan luonnontilaisessa metsässä syntyvää ja vähitellen kuolevaa puuainesta.

Nykyään metsien taloudellisessa hyödyntämisessä pyritään sekä tuotoskyvyn pitkäjänteiseen säilyttämiseen, metsien terveyden ylläpitämiseen, tuotoksen kohottamiseen että biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseen. Lähtökohtana on metsien kestävä käyttö ja suojelu. Käytännössä nämä metsien hoidon tavoitteet ja periaatteet eivät kuitenkaan ole toistaiseksi voineet turvata metsien monimuotoisuutta ja luonnonsuojeluarvojen säilyttämistä. Metsätalouden menetelmät ovat suurin yksittäinen uhkatekijä luonnon monimuotoisuudelle Suomessa.

Eläin- ja kasvilajiston biologisen monimuotoisuuden kannalta kielteisimpiä muutoksia on ollut vanhojen metsien väheneminen. Metsien ikärakenteessa tällä vuosisadalla tapahtunut kehitys on ollut Etelä ja Pohjois-Suomessa erilainen. Etelä-Suomen olosuhteissa vanhojen eli yli 80 vuotiaiden metsien osuus on 1920-lukuun verrattuna kasvanut hitaasti. Pohjois-Suomessa vanhojen eli yli 120 vuotiaiden metsien osuus on samanaikaisesti vähentynyt lähes puoleen. Monet uhanalaisista kasvi- ja eläinlajeista ovat riippuvaisia vanhoista metsistä, jotka ovat vielä huomattavasti näitä vanhempia ja joissa on muun muassa runsaasti kuollutta puuainesta. Tällaisten vanhojen luonnonmetsien määrää ei tällä hetkellä tiedetä tarkasti. Alustavien arvioiden mukaan niitä on luonnonsuojelualueet mukaan luettuina Oulun läänin eteläpuolisessa Suomessa vajaat 20 000 hehtaaria, mikä on noin 0,2 prosenttia tämän alueen koko metsäalasta.

Hakkuut ja kuusettuminen uhkaavat myös lehtoja, jotka ovat vanhojen metsien tavoin erittäin tärkeitä kasvi- ja eläinlajien monimuotoisuuden kannalta. Lehtoja on ollut maassamme alkujaankin vähän ja suuri osa niistä on jo varhain raivattu viljelyksiksi. Nykyisistä metsistä lehtoja on maan eteläosissa vain prosentin verran, pohjoisessa selvästi vähemmän.

Vanhojen metsien ja lehtojen kokonaispinta-alan vähenemisen lisäksi monien eliölajien uhkana on tällaisten alueiden pirstoutuminen. Jäljellä olevat lehdot ja vanhat metsät ovat enimmäkseen pieninä pirstaleina. Etäisyyttä jonkin vain näissä viihtyvän lajin populaatiosta toiseen voi olla jopa satoja kilometrejä. Tällöin lajin katoaminen tietystä lehto- tai metsälaikusta voi jäädä huonon leviämiskyvyn vuoksi pysyväksi.

Metsien käsittelyssä on viime aikoina pyritty pehmeämpään, biologista monimuotoisuutta säilyttäviin tai lisääviin menetelmiin. Sekä Metsäkeskus Tapio että metsähallitus ovat antaneet uudet metsienkäsittelyohjeet, joissa korostetaan monipuolisempaa metsänhoitoa ja luonnonsuojelunäkökohtien, myös uhanalaisten lajien, huomioon ottamista. Myös metsäteollisuus on entistä selvemmin ottamassa omassa toiminnassaan biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen huomioon.

Maa- ja metsätalousministeriön asettama työryhmä on tehnyt esityksen metsätalouden ympäristöohjelmaksi. Se keskittyy metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen elimellisenä osana metsätaloussuunnittelua sekä metsien hoitoa ja käyttöä.

Suot

Maassamme on ollut alunperin soita yli 100 000 km² eli hieman vajaa kolmannes pinta-alasta. Soita on otettu viljelykseen tai raivattu luonnonniityiksi jo varsin varhain, mutta vielä 1950 -luvulla suot olivat maan eteläosassakin enimmäkseen luonnontilaisia. Noin 30 vuotta sitten alkoi soiden laaja koneellinen ojitus metsänkasvun edistämiseksi. Ojitusten seurauksena metsämaan ala on 1960-luvun puolivälin jälkeen lisääntynyt yli miljoonalla hehtaarilla. Maan eteläosissa on laajoja alueita, joissa ei ole enää yhtään ojitamatonta laajaa suota. Ojituksen rinnalle soiden biologisen monimuotoisuuden uhkaajaksi on noussut turveteollisuus. Polttoturpeen tuotantoon on varattu soita noin 1 000 km².

Ojitus on kohdistunut valikoivasti toisaalta metsäisiin soihin, rämeisiin ja korpiin, toisaalta reheviin soihin, etenkin lettoihin. Biologisen monimuotoisuuden kannalta lettojen ja rehevien korprien ojitukset ovat olleet haitallisimpia. Lettoja on Suomessa ollut jo alunperin vähän ja suuri osa niistä on otettu jo aiemmin viljelysmaiksi. Nykyisin letoista on jäljellä enää murto-osa, ja Etelä- ja Keski-Suomesta ne ovat hävinneet lähes täysin.

Laaja soidensuojeluohjelma on varsinkin Pohjois-Suomessa turvannut varsin suuren suolan säilymisen luonnontilaisena, eikä Pohjois-Suomen karuimpia soita enää ojiteta. Etelä-Suomessa uudisojitus edelleen uhkaa jossakin määrin soita ja niiden biologista monimuotoisuutta. Soidensuojeluohjelman täydentäminen keskittyykin jäljellä olevien rehevien soiden suojeluun.

Vesiluonto

Suomen pinta-alasta on noin 10 prosenttia järviä, lampia ja jokia. Vesistöissämme on tapahtunut 1900-luvulla ja etenkin viime vuosikymmeninä runsaasti biologisen monimuotoisuuden kannalta haitallisia muutoksia. Näistä merkittävimpiä ovat olleet vesien säännöstely- ja järjestelyhankkeet, patoamiset, perkaukset ja ruoppaukset. Suomessa on enää harvoja laajajohkoja luonnontilaisia vesistöjä, eniten pohjoisimmassa Lapissa. Vesirakentamisen lisäksi veden laadun muutokset, rehevöityminen, likaantumisen ja happamoituminen ovat vaikuttaneet moniin kasvi- ja eläinlajeihin haitallisesti.

Suomen luonnolle tyyppillisten pienvesien, kuten purojen, lähteiden ja lampien, kohtalona on ollut monin paikoin varsinkin Etelä-Suomessa tuhoutua metsätalouden ja rakentamisen vuoksi. Vesi- ja ympäristöhallituksen toimesta tehtävässä selvityksessä tulokset osoittavat usean vesi- ja ympäristöpiirin alueella vain alle 10 prosentin pienvesistä olevan vielä luonnontilaisia.

Pahimmin vesistöjä rehevöittävät, teollisuuden ja yhdyskuntien jätevesien ohella, pääasiassa maa- ja metsätaloudesta sekä kalankasvatuksesta aiheutuva hajakuormitus. Vaikka vesien suojelussa on tapahtunut myönteistä kehitystä, jätevesipäästöt ovat monin paikoin vielä liian suuria. Lisäksi maatalouden, kalankasvatuksen sekä turpeenoton vesistökuormitus on paikoin jopa lisääntynyt. Vesien likaantumisen

ja rehevöitymisen vaikutukset biologiseen monimuotoisuuteen tunnetaan edelleenkin puutteellisesti.

Koskiensuojelulain (35/87) tultua voimaan voimalaitosrakentamista ei voida pitää enää merkittävänä uhkatekijänä. Vesirakentamisen yhteydessä on vesi- ja ympäristöhallituksen toimesta kehitetty ympäristövaikutusten arviointimenettelyä, jonka yhteydessä biologisen monimuotoisuudenkin suojelutarpeet voidaan ottaa huomioon.

Pyynti ja keräily

Erätalouden ajoista lähtien metsästyksen on vaikuttanut suuresti pyydettyihin eläinkantoihin. Ensinnäkin joutuivat arvokkaat turkiseläimet runsaan pyynnin kohteiksi. Tuliaseiden käyttöönnotto 1800-luvun lopulla tehosti metsästyksen tuntuvasti. Sen seurauksena sittemmin lajistoomme palanneet majava ja metsäpeura, hävisivät kokonaan. Tapporaha- järjestelmän käyttöönnotto vähensi tuntuvasti suurpetoja ja hylkeitä. Liiallisen pyynnin seurauksena suurpetomme vähenivät nopeasti ja 1900-luvun puolivälissä niiden kannat olivat paljolti Venäjältä saatavan muuttovoiton varassa. Muutama nykyisin runsaat lajit ovat olleet metsästyksen vuoksi välillä häviämisen partaalla, esimerkiksi hirvi 1910- ja 1920-luvuilla.

Tällä vuosisadalla metsästyksen luonne on muuttunut suuresti ja entisestä elinkeinosta on tullut lähes yksinomaan vapaa-ajan harrastus ja samalla metsästäjien määrä on kasvanut voimakkaasti. Rauhoitustoimien ja metsästysrajoitusten myötä metsästyksen on niin hyvin säädeltyä, ettei se nykyään samalla tavalla uhkaa eläinlajiemme asemaa kuin ennen.

Tiettävästi kalastuksella on Suomesta hävitetty vain yksi kalalaji, monni, joka katosi vesistämme vuosisadan alkuun mennessä. Sen lisäksi monien kalalajien paikallisia kantoja on kalastettu loppuun eri vesistöissä. Kalastuksella voi olla kuitenkin paikallisesti merkitystä uhkatekijänä, jos kalakannat ovat muista syistä, esimerkiksi kutualueiden tuhoutumisen vuoksi heikkoja. Liiallinen kalastus on nykyään yhtenä merilohen ja meritaimenten viimeisten luonnonkantojen uhkana. Kaloja pyydetään tehokkaasti sekä avomerellä että joissa ja niiden suulla, jolloin emokaloja ei pääse nousemaan jokiin kudulle riittävästi. Kalastuksesta voi aiheutua vaaraa myös muille eläimille.

Verkkokalastus on edelleen eräin paikoin hyljekantoja, myös saimaanhykkeen osalta, merkittävästi rajoittava tekijä. Varsinkin poikasia hukkuu helposti verkkoihin. Saimaanhykkeen tärkeimmillä lisääntymisalueilla on sovittu kalastuksen rajoituksista varsin myönteisin tuloksin.

Eläin- ja kasvinäytteiden keräily on edelleen melko suosittu harrastus. Keräily ei yleensä uhkaa eläin- ja kasvipopulaatioita, koska sitä voidaan säädellä rajoituksin ja rauhoituksin. Lisäksi tieteelliset seurakäytännöt ja harrastusyhdistykset jakavat tietoa oikeista keräilytavoista.

Kemialliset haittavaikutukset

Ympäristömyrkyt, kuten klooratut hiilivedyt (esimerkiksi DDT), polyklooratut bifenyylit eli PCB-aineet sekä eräät elohopeayhdisteet, ovat hitaasti hajoavia kemiallisia yhdisteitä, jotka kerääntyvät eliöihin vaikeuttaen niiden elintointoja. Ympäristömyrkyt on todettu kertyvän erityisesti ravintoketjujen päissä oleviin petoeläimiin, kuten hylkeisiin ja petolintuihin. Petolinnaista Suomessa, kuten muualla, ovat kärsineet pahiten muuttohaukka ja merikotka, joiden kannoissa tai poikastuotannossa tapahtui huomattava väheneminen 1960- ja 1970-luvuilla. Myös harmaahylkeistä ja itämerennorpista löytyi samana ajanjaksona korkeita DDT- ja PCB -pitoisuuksia ja ne kärsivät tämän vuoksi vakavista lisääntymishäiriöistä. Viime aikoina näiden ympäristömyrkyt aiheuttamien haitat ovat jossakin määrin vähenyneet. Toisaalta luontoon pääsee jatkuvasti uusia kemiallisia aineita, esimerkiksi erilaisia raskasmetalleja, joiden haittavaikutuksista eliöstölle ei ole riittävästi tietoa.

Torjunta-aineet eli pestisidit kuten rikkakasvihävitteet, hyönteismyrkyt ja sienimyrkyt ovat yleensä nopeasti hajoavia yhdisteitä, minkä vuoksi niitä ei pidetä varsinaisina ympäristömyrkyinä. Biologisen monimuotoisuuden kannalta torjunta-aineiden aiheuttama ongelma johtuu siitä, että niiden käytöstä kärsivät yleensä muutkin kuin torjunnan kohteena olevat lajit. Suomessa torjunta-aineiden käyttö on aiheuttanut suuria muutoksia etenkin peltomaiden ja teiden varsien kasvistossa ja pieneliöstössä.

Öljyvahingot uhkaavat erityisesti Itämeren eliöstöä, vaikka Itämeri onkin toistaiseksi säästynyt suurkatastrofilta. Öljyvahinkojen haitat

tuntuvat ensisijaisesti ranta-alueiden saastumisena sekä vaikuttavat vesilinnustoon, kalastoon, pohjaeliöstöön sekä kasvi- ja eläinplanktoniin. Öljytuhojen vaikutukset näkyvät meriluonnossa 2—20 vuotta. Itämeren avomerialueisiin öljytuhojen vaikutukset eivät ilmeisesti ole aiheuttaneet pysyviä vahinkoja. Sisävesillä öljyn aiheuttama uhka on suurin Saimaalla, jossa öljyonnettomuudet voisivat vaikeuttaa suuresti esimerkiksi saimaanhylyksen asemaa.

Ilman epäpuhtaudet koostuvat useista eri osatekijöistä, joista merkittävimpiä ovat rikki-dioksidi, typen oksidit, hiilivedyt ja hiilimonoksidi. Ne ovat pääasiassa lähtöisin teollisuudesta, energiantuotannosta ja liikenteestä. Etenkin rikki- ja typpiyhdisteet aiheuttavat niin sanotun happaman laskeuman. Erityisesti havupuut ovat herkkiä ilman saasteille ja happamalle laskeumalle. Suomessa puuvauriot ovat toistaiseksi rajoittuneet taajamien ja tehtaiden ympäristöön.

Rakentaminen

Rakentamisen merkitys biologisen monimuotoisuuden uhkatekijänä on koko ajan kasvanut ja erityisesti 1980-luvun lopulla muita syitä enemmän. Vuosikymmenen lopun taloudellisen noususuhdanteen seurauksena etenkin vapaa-ajan viettoon liittyvien rakennushankkeiden, kuten loma-asuntojen, laskettelurinteiden ja golfkenttien rakentamiseen on käytetty yhä suurempia maa-aloja. Rakentamisen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen tuntuu yleisenä luonnontilaisen elinympäristön vähenemisenä ja pirstoutumisena. Monesti rakentamistarve kohdistuu biologisen monimuotoisuuden tai uhanalaisten lajien kannalta erityisen tärkeään alueeseen.

Asuntoalueiden, teollisuuden ja energiantuotannon tarpeisiin rakennetaan eniten suurten kaupunkien läheisyydessä. Pääkaupunkiseudulla, mutta myös maakuntakeskuksissa yhdyskuntarakenne on hajautunut parantuneiden liikkumismahdollisuuksien myötä. Uudisrakentaminen leviää entisille haja-asutusalueille, joissa on aikaisemmin säilynyt laajajakoja luonnontilaisia alueita. Yhdyskuntien huollolle välttämättömiä, mutta asutuksen läheisyyteen sopimattomia toimintoja, kuten jätehuoltoa, energiantuotantoa ja liikennettä varten joudutaan ottamaan käyttöön laajoja alueita. Parantuneet tiet nostavat liikennemääriä ja ajoneu-

vojen nopeuksia. Samalla liikenteen haittavai-
kutukset korostuvat: päästöt lisääntyvät, liikennemelu ja muut häiriöt kasvavat.

Rantojen rakentaminen ja siihen liittyvä maankäyttö ovat kasvaneet elintason ja vapaa-ajan lisääntymisen myötä. Kaupunkimaisen asutuksen ja teollisuuden tarpeisiin rakennettujen rantojen osuus on suhteellisen pieni. Sen sijaan loma-asutuksen hajanainen ja suunnittelematon kasvu on ehkä eniten muuttanut rantojen luontoa. Suomessa on loma-asuntoja tällä hetkellä noin 350 000 ja niiden määrä kasvaa 8 000—10 000:lla vuosittain. Rannoista on rakennettu kaikkiaan noin 80 000 kilometriä, joka on yli 40 prosenttia rantaviivasta. Loma-asutuksen vaikutukset ovat kahdenlaisia: se aiheuttaa pesimäaikaan arkojen eläinten häiriintymistä lisätessään vesillä liikkumista, toisaalta loma-asunnot ovat suuren osan vuotta tyhjiillään luoden näin rantaympäristöön vaihtelua ja uusia pienbiotooppeja kulttuuriympäristöä vaativille lajeille.

Vapaa-ajan lisääntyminen näkyy myös muun vapaa-ajan toimintaa palvelevan rakentamisen lisääntymisenä. Esimerkiksi laskettelurinteiden ja golfkenttien määrä on kasvanut viime vuosina suuresti. Maassamme on noin 150 laskettelupaikkaa ja uusia on suunnitteilla. Laskettelurinteitä rakennetaan yhtäältä suuriin matkailukeskuksiin ja toisaalta paikalliseen käyttöön usein pienehköille mäille. Kuitenkin kallioiden, vaarojen ja eteläisten tunturien suojelutarve ja biologinen monimuotoisuus on huonosti selvitetty.

Seutukaavaliittojen tekemien selvitysten mukaan Suomen kokonaiskiviainekulutus oli 1980-luvun lopulla vuodessa keskimäärin 44,7 miljoonaa m³, ja sen on ennustettu jatkuvan lähivuosina jokseenkin samansuuruisena. Valtakunnallisesti arvokkaat harjualueet on suojeltu maa-aineslain (555/81) nojalla. Kaikki uhanalaisten lajien esiintymät eivät kuitenkaan ole automaattisesti suojeltuja. Tästä syystä soranotto on yhä merkittävä uhkatekijä biologiselle monimuotoisuudelle.

1.3. Uhanalaiset lajit ja suojelutoimet

Ensimmäinen kattava luettelo Suomen uhanalaisista lajeista sisältyi uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan mietintöön (KM 1985:43). Uhanalaisten eläinten ja kasvien seuranta- ja suojelutoimikunnan mietinnössä (KM 1991:30)

esitetään tarkistettu käsitys uhanalaisuudesta. Tehdyissä selvityksissä uhanalaisuus on määritelty siten, että se tarkoittaa lajin olevan häviämässä maastamme ihmisen toiminnan seurauksena.

Suomen tunnetuista noin 42 000 eliölajista voitiin mahdollinen uhanalaisuus arvioida seurantatoimikunnan toimesta 17 500 lajin osalta eli 42 prosentista koko lajistoa. Arvioiduista lajeista 9,6 prosenttia katsottiin uhanalaiseksi. Kaikkiaan arvioitiin Suomessa olevan 1692 uhanalaista lajia. Näistä hävinneitä oli 138, erittäin uhanalaisia 217, vaarantuneita 308 ja silmälläpidettäviä 1029. Ensimmäiseen uhanalaisuuden arviointiin verrattuna uhanalaisia lajeja oli 600 enemmän. Tämä johtuu pääosaksi siitä, että tarkastelun piiriin otettiin uusia eliöryhmiä. Ensimmäisellä kerralla uhanalaisiksi arvioiduista lajeista 107 voitiin poistaa, koska niiden ei katsottu enää olevan uhanalaisia.

Uhanalaisista lajeista selkärangkaisia lajeja on 61, selkärangattomia eläimiä 733, putkilokasveja 227 sekä itiökasveja ja sieniä 671 lajia. Uhanalaisten lajien määrä on kasvanut kaikissa eliöryhmissä selkärangkaisia eläimiä lukuunottamatta. Merkittävintä kasvu on ollut eräissä hyönteisryhmissä, sammalissa, suursienissä ja jäkälissä.

Vaikka uhanalaisten lajien määrä on kasvanut kahdella kolmasosalla, on uhanalaisuuden syiden jakautuma säilynyt likipitään ennallaan. Noin 43 prosenttia kaikista uhanalaisista lajeista elää metsissä. Tästä syystä metsätalous on tärkein lajistomme säilymistä vaarantava tekijä. Erityisesti lajiston kannalta merkittävää on lehti- ja lahopuiden väheneminen.

Uhanalaisten lajien seuraavaksi tärkeimmät elinympäristötyypit ovat: erilaiset kulttuuriympäristöt (21 %), kalliot (9 %), vedet (9 %), rannat (8 %) sekä suot (5 %). Uhkatekijöistä merkittävimpiä metsätalouteen liittyvien toimenpiteiden jälkeen ovat niittyjen sulkeutuminen karjanhoidon ynnä muiden muutosten seurauksena, rakentaminen sekä kemialliset haitat, kuten ympäristömyrkyt, ilman saasteet, öljy ja vesien pilaantuminen.

Uhkatekijöistä ovat ensimmäiseen arviointiin verrattuna suhteelliselta osuudeltaan eniten kasvaneet häirintä ja maaston kuluminen sekä rakentaminen. Merkittävimpien muiden tekijöiden (metsätalouteen liittyvät toimenpiteet, niittyjen sulkeutuminen ja kemialliset haitat) osuu-

det ovat säilyneet likipitään ennallaan. Pyyntin ja keräilyn suhteellinen merkitys on sen sijaan pienentynyt.

Maamme luonnonvarat ovat olleet jo vuosikymmeniä tehokkaassa käytössä, jonka seuraukset näkyvät suurina muutoksina alkuperäisessä luonnossa ja eliölajistossa, erityisesti uhanalaisten lajien määränä. Tärkeimmäksi biologisen monimuotoisuuden säilyttämiseksi ovat muodostuneet lakiin perustuva lajiensuojelu ja hyödyntämisen säätely sekä luonnonsuojelualueiden perustaminen.

Suomessa luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suojelun ja hyödyntämisen kannalta keskeisin lainsäädäntö sisältyy luonnonsuojelulakiin (71/23), metsästyslakiin (615/93) ja kalastuslakiin 286/82).

Luonnonsuojelulailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä on koko maassa tai osassa maata rauhoitettu kattavasti ne luonnonvaraiset nisäkkäät ja linnut, jotka eivät ole riistaeläimiä tai metsästyslain mukaisia haittaeläimiä, kyytä lukuunottamatta Suomen matelijat, kaikki sammakkoeläimet, joukko selkärangattomia, muun muassa perhosia sekä yli 150 putkilokasvia, saniaista ja sammalta. Luonnonsuojelulain mukaiset lajirauhoitukset eivät kuitenkaan takaa lajien elinympäristöjen säilymistä.

Vuonna 1923 säädettyä luonnonsuojelulakia on viimeksi uudistettu vuosina 1987 (153/87) ja 1991 (672/91). Luonnonsuojelulain kokonaisuudistus on parhaillaan valmisteilla. Viimeaikainen luonnonsuojelulain kehittäminen on keskittynyt muun muassa uhanalaisten lajien aseman parantamiseen. Vuoden 1991 osittaisuudistuksessa säädettiin muun muassa uhanalaisten lajien seurannasta ja suojelusta ja valtioneuvoston päätöksellä erityisesti suojeltavien lajien suojelusuunnitelmista ja tähän liittyvästä näiden lajien esiintymispaikkoja koskevasta ilmoitusvelvollisuusjärjestelmästä. Monissa maissa käytössä olevaa uhanalaisten lajien automaattista esiintymispaikkojen suojelua laki ei edelleenkään sisällä.

Vuonna 1993 säädettiin kokonaan uusi metsästyslaki (615/93). Tällöin muun muassa luetelot riistaeläimistä ja rauhoittamattomista eläimistä sekä näiden lajien metsästystä koskevat säännökset muuttuivat siten, että useita uhanalaisia lajeja siirrettiin luonnonsuojelulain piiriin. Myös eräiden suurpetojen metsästyksen ehtoja sekä vieraiden riistaeläinten istuttamista koskevia määräyksiä tiukennettiin.

Vuoden 1982 kalastuslaki sisältää useita määräyksiä kalakantojen hyödyntämisestä, hoidosta ja lisäämisestä. Kalastuslain tavoitteena on kalastusta harjoitettaessa vesialueiden mahdollisimman suuri pysyvä tuotanto. Kalastusta voidaan säädellä muun muassa asettamalla pyydettyjen kalojen alamittoja, rauhoitus-aikoja ja pyyntivälineiden käyttörajoituksia. Kalastuslain mukaan voidaan perustaa myös erityisiä rauhoituspiirejä sellaisille vesialueille, joilla arvokkaat kalalajit kutevat ja oleskelevat tai joita ne käyttävät kulkutiensä.

Laki metsähallituksesta (1169/93) edellyttää, että metsähallitus ottaa biologisen monimuotoisuuden suojelun ja tarkoituksenmukaisen lisäämisen huomioon luonnonvarojen kestävän hoidon ja käytön olennaisena osana. Metsälainsäädäntöön on lisäksi tekeillä muita huomattavia muutoksia metsäluonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Metsätalouden ympäristöohjelmatyöryhmän työn pohjalta on valmisteilla yleismetsälaki, joka kokoaa metsien käytön ja metsäluonnon hoidon keskeiset tavoitteet. Myös metsänparannuslainsäädäntöä tullaan kehittämään samaan suuntaan.

Ahvenanmaalla on oma itsehallintolakiin perustuva lainsäädäntönsä. Ahvenanmaan metsästyslakia on tarkistettu viimeksi vuonna 1991, ja vuoden 1977 luonnonsuojelulakia, jolla määrätään muiden kuin riistalajien lajirauhoituksesta, on muutettu viime vuosina useita kertoja.

Luonnonvaraisten kasvi- ja eläinlajien suoje-lua on edistetty rinnan ja monissa tapauksissa jo huomattavasti ennen asiaa koskevan lainsäädännön kehittämistä. Tässä työssä luonnonsuojelujärjestöjen ja vapaaehtoisten harrastajien panos on ollut varsin huomattava. Tällä hetkellä uhanalaisia lajeja koskevat esiintymis-

paikka- ja muut tiedot on koottu uhanalaisten lajien tietojärjestelmään (UHEX), joka on osa vesi- ja ympäristöhallituksen ympäristötietokeskuksen ylläpitämää tietojärjestelmää. Samoin on perustettu uhanalaisten lajien seuranta-järjestelmä, johon osallistuvat luonnonsuoje-lu- ja metsästysviranomaiset, yliopistot ja museot sekä alan vapaaehtoiset järjestöt. Lajikohtaisia suojelusuunnitelmia on uhanalaisille lajeille valmistumassa ympäristöministeriön johdolla noin 100 kappaletta. Uhanalaisten lajien elinympäristöjen hoidosta huolehtivat sekä luonnonsuojelujärjestöt että viranomaiset. Hoitotoimet saattavat kohdistua yleisesti elinympäristöihin kuten lehtoniittyihin ja ketoihin tai tiettyihin lajien ympäristöjen hoitoon.

Luonnonvaraisten eläinten ja kasvien *in situ*-suojaus on ensisijainen suojelumuoto. Suomalaisen kotieläinten ja viljelykasvien perinnöllisen monimuotoisuuden suojelussa yhdistyvät kuitenkin *in situ*- ja *ex situ*-suojelumuodot. Kotieläinten suomalaisten rotujen, esimerkiksi nautakarjan, Suomen lampaan ja hevosen, maatiaiskan yksilöitä säilytetään sekä elävänä populaatioina että alkiopankeissa, jossa haluttua geeniaainesta säilytetään pakastealkioina. Viljelykasvien osalta maatalouden tutkimuskeskuksella on tallennettuna näyte-erät kotimaisista perinnelajikkeista.

Luonnonsuojelulakiin perustuvaa Suomen luonnonsuojelualueverkkoa on 1970-luvulta lähtien kehitetty valtakunnallisin suojelusuunnitelmin ja -ohjelmin. Ohjelmiin on valittu tiettyjen luontotyyppien arvokkaimmat ja edustavimmat kohteet mahdollisimman kattavasti. Valtioneuvosto on sitoutunut näiden ohjelmien toteuttamiseen tekemillään periaatepäätöksillä (taulukko 1), jotka ohjaavat kuitenkin lähinnä vain viranomaisten toimintaa.

Taulukko 1. Valtakunnalliset luonnonsuojeluohjelmat

nimi	pinta-ala/alueiden		vuosi
	ha	kpl	
Kansallis- ja luonnonpuistoverkon kehittämisohjelma	291 000/34		1978
Soidensuojelun perusohjelma	490 000/600		1979, 1981
Lintuvesien suoje-luohjelma	84 300/289		1982
Harjijensuojeluohjelma	96 000/159		1984
Lehtojensuojeluohjelma	5 300/436		1989
Rantojensuojeluohjelma	70 000/127		1990
Etelä-Suomen vanhojen metsien suoje-luohjelma	23 000/150		1993

Ohjelmapäätösten lisäksi valtioneuvosto on päättänyt monien yksittäisten alueiden suojelusta, kuten Urho Kekkosen kansallispuiston perustamisesta vuonna 1980.

Koskien ja virtaavien vesien suojelua on toteutettu koskiensuojelulailla sekä laeilla Ounasjoen (703/83) ja Kyrönjoen (1139/91) erityissuojelusta.

Laajempia luonnonsuojelualueita on voitu perustaa enemmän vain valtion omistamille alueille. Valtio hankkii suojeluohjelmiin kuuluvia yksityisten alueita luonnonsuojelutarkoituksiin tai alueista muodostetaan maanomista-

jan hakemuksesta yksityinen suojelualue lääninhallituksen päätöksellä.

Valtiolle on hankittu suojelutarkoituksiin vuosina 1971—1993 yhteensä 120 000 hehtaaria, josta pääosa on eri suojeluohjelmiin kuuluvia alueita. Yksityisiä suojelualueita on perustettu 21 000 hehtaaria (maa-alueita), joista noin 8 300 hehtaaria on rauhoitettu valtion maksamaa korvausta vastaan. Viime vuosina suojeluohjelmia on toteutettu 7 000—15 000 hehtaaria vuodessa. Erilaiset luonnonsuojelualueet ja suojelualueiden toteuttamistilanne on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2. Erilaiset luonnonsuojelualueet ja suojeluohjelmien toteuttamistilanne 1.1.1993 (pinta-aloihin sisältyvät ainoastaan maa-alueet paitsi lintuvesissä)

Luonnonsuojelualueet	Perustetut alueet		Ohjelmia toteuttamatta		Yhteensä
	ha	kpl	Valtion maat	Yks. maat	
Kansallispuistot	637 400	27	25 000	3 040	678 940
Luonnonpuistot	149 000	19	—	—	149 000
Soidensuojelualueet	397 000	173	88 000	96 000	581 000
Lintuvedet	—	—	3 700	78 300	82 000
Lehdot	1 250	53	650	3 400	5 300
Rannat (arvio)	—	—	22 000	50 000	72 000
Erytiset suojelualueet	37 400	30	51 000	2 000	90 400
Yksityiset suojelualueet	20 500	900	—	—	20 500
Erämaat	1 378 000	12	—	—	1 378 000
Yhteensä	2 656 550		167 850	232 740	3 057 140

Kansallis- ja luonnonpuistot muodostavat Suomen luonnonsuojelualueverkoston perustan, jota muut ohjelmat täydentävät. Valtioneuvoston hyväksymistä suojeluohjelmista kansallis- ja luonnonpuistoverkon kehittämishojelman toteutus on pisimmällä. Lähes 90 prosenttia alueista on jo lakisääteisesti suojeltu.

Ensimmäiset laajat soidensuojeluohjelmat laadittiin jo 1960-luvulla. Niiden perusteella metsähallitus rauhoitti suuren joukon omistamia soita. Soidensuojelun tehostamiseksi laaditussa soidensuojelun perusohjelmassa määritellyistä alueista oli alunperin kaksi kolmasosaa valtion omistuksessa. Pääosa näistä alueista on rauhoitettu lakisääteisinä soidensuojelualueina.

Lintuvesien suojeluohjelmaan kuuluvat rehevät järvet ja merenlahdet ovat rikkaan kosteikkolinnuston ja -kasvillisuuden omaavia alueita. Suojelualueohjelmaan kuuluvista alueista suurin osa on edelleen yksityisten omistamia.

Ohjelmasta on toteutettu vasta noin viisi prosenttia. Lisäksi on perustettu eräitä yksityisiä suojelualueita. Lintuvedet ovat usein yhteisomistuksessa, mikä vaikeuttaa niiden suojelun järjestämistä. Toisaalta vesilain 7 luvun 3 § suojelee luonnonsuojelullisesti merkittävät alueet kuivatuksesta ja veden laskulta. Monet lintuvedet vaatisivat pikaista kunnostusta luonnonarvojen säilyttämiseksi. Useimmissa tapauksissa se merkitsi vedenpinnan nostoa kuivatusta edeltäneelle tasolle. Myös niiton tai laidunnuksen järjestäminen lisäisi lintuvesien biologista monimuotoisuutta.

Lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvien lehtometsien suojelulla on tarkoitus turvata maan eri osille tyypillinen lehtokasvillisuuden säilyminen. Metsäluontomme monimuotoisuuden kannalta lehtoalueiden suojelu on ensiarvoisen tärkeää. Lehtokasvillisuuden monimuotoisuuden säilyttäminen edellyttää etenkin Etelä-Suo-

nessa aktiivisia hoitotoimia. Ohjelmasta on toteutunut jo noin viidennes.

Harjijensuojeluohjelma poikkeaa muista suojeluohjelmista siten, että ohjelmaan kuuluvien harjujen säilyttäminen koskemattomana toteutetaan pääasiassa maa-ainelain nojalla perustamatta alueista varsinaisia luonnonsuojelualueita.

Rantojensuojeluohjelman tarkoituksena on suojella luonnon- ja maisemansuojelun sekä yleisen virkistyskäytön kannalta arvokkaat ranta- ja saaristoalueet. Ohjelmalla pyritään ennaltaehkäisemään myös eliöläjien uhanalaisuudesta esimerkiksi turvaamalla saimaanhylkeen pesimäalueiden luonnontila. Ohjelman noin 8 000 rantakilometristä arviolta 60 prosenttia on yksityisten omistamia. Vajaan kahden vuoden kuluessa ohjelman vahvistamisesta on noin 25—30 prosenttia yksityisomistuksessa olevista alueista haettu toteutettaviksi maanomistajien aloitteesta. Toteuttamispaineita ovat lisänneet rannoille kohdistuneet suuret taloudelliset odotukset. Ohjelmasta on pystytty toteuttamaan kahden vuoden aikana vain 5—10 prosenttia määrärahojen vähäisyyden vuoksi.

Valtioneuvosto päätti vuonna 1989 erityisesti suojeltavista lajeista, joita on yhteensä 71 lajia. Tärkeänä suojelukeinona on lajien elinympäristöjen säilyttäminen, mikä tapahtuu joko luonnonsuojelualueita perustamalla tai sopimalla maanomistajien kanssa lajin elinoloja tukevista hoitotoimista.

Vuonna 1991 säädetyllä erämaalailla (62/91) perustettiin 12 erämaa-alueita pohjoisimpaan Lappiin. Erämaiden yhteispinta-ala on suurin piirtein yhtä suuri kuin kaikkien varsinaisten luonnonsuojelualueiden yhteensä. Monet erämaat ovat luonnoltaan erittäin monipuolisia ja luonnontilaisia. Sellaisina ne on tarkoitettu säilyttämään luontaiselinkeinojen ja monikäytön tarpeisiin.

Metsähallituksen ja metsäntutkimuslaitoksen omalla päätöksellään perustamat erikoismetsät eli luonnonhoitometsät, aarnialueet ja ojitusrauhousalueet ovat arvokkaita metsiä ja soita käsittäviä alueita. Ne ovat olleet tärkeinä ytiminä monille viime vuosina perustetuille luonnonsuojelualueille. Kaikkiaan näitä erikoismetsiä lienee tällä hetkellä muiden suojelualueiden lisäksi noin 300 000 hehtaaria.

Valtion alueilla, lakisääteiset erämaat mukaan lukien, on tähän mennessä suojeltu metsää noin 457 000 hehtaaria, mikä on 2,3 prosenttia koko maan metsäalasta. Suurin osa eli

yli 300 000 hehtaaria luonnonsuojelualueiden pinta-alasta on Pohjois-Suomessa eli linjan Pelkosenniemi-Kolari pohjoispuolella. Etelä-Suomessa eli Oulun läänin eteläpuolella suojelualueilla on metsämaata vain 47 500 hehtaaria, mikä on runsaat 0,5 prosenttia Etelä-Suomen metsämaan pinta-alasta.

Jotta tilannetta nimenomaan vanhojen metsien suojelun osalta voitaisiin parantaa, on käynnistetty aarniometsien kartoitus. Kartoitukseen ja muihin selvityksiin perustuen ympäristöministeriön vanhojen metsien suojelutyöryhmän esityksestä valtioneuvosto teki 3 päivänä kesäkuuta 1993 periaatepäätöksen noin 150 suojelualueesta Etelä- ja Keski-Suomen alueella. Suojelualueiden yhteispinta-ala on noin 23 000 hehtaaria.

Yksityismaille suojelualueet muodostetaan lääninhallituksen päätöksellä. Yksityismaiden suojelualueita on tällä hetkellä noin 1 100 kappaletta. Nämä suojelualueet ovat luonteeltaan varsin erilaisia ja usein pinta-alaltaan pieniä. Vain osa niistä on täydellisesti suojeltuja, monien alueiden tähdätessä maisemallisen kauneuden tai kasvillisuuden yleispiirteiden säilyttämiseen. Uhanalaisten lajien suojelun kannalta nämä alueet voivat olla erittäin merkittäviä, ja ne on usein perustettu tietyn lajin suojelemiseksi.

Ahvenanmaan maakunnassa on luonnonsuojelulla perustettuja luonnonsuojelualueita 23 kappaletta, joiden maapinta-ala on yhteensä hieman yli 1000 hehtaaria. Samoin Ahvenanmaalle on metsästyslailla perustettu viisi linnustonsuojelualueita.

Ympäristöministeriön maisema-alueityöryhmä sai vuonna 1993 valmiiksi selvityksensä maaseudun kulttuurimaisemia edustavista maisema-alueista. Valtakunnallisesti arvokkaita maisema-alueita on 127, joiden pinta-ala on yhteensä 676 500 hehtaaria; maakunnallisesti arvokkaita alueita löytyi 171. Lisäksi selvityksissä oli esimerkiksi mukana perinnetähtäisiä maisema-alueiden hoidon kehittämisen perustaksi on tarkoitettu laatia valtioneuvoston periaatepäätös.

Ympäristöministeriön vesistöjen erityissuojelutyöryhmä on 1992 tekemässään ehdotuksessa esittänyt 68 vesistön tai vesistön osan erityissuojelua. Esityksen kohteilla on kaikilla kansainvälistä tai valtakunnallista suojeluarvoa. Valintaperusteina kohteille on käytetty useita biologisen monimuotoisuuden suojeluun liittyviä tekijöitä, kuten vesistöjen merkitystä uhan-

alaisille lajeille. Tehdyn ehdotuksen tarkoituksena on esimerkiksi, että vesilain mukainen vesistöä pilaava tai muuttava toiminta erityis-suojelualueilla otettaisiin huomioon.

2. Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö ja sen merkitys

2.1. Yleissopimuksen pääasiallinen sisältö

Biologista monimuotoisuutta koskeva yleis-sopimus on luonteeltaan puitesopimus, joka jättää sopimuksen osapuolille kansallisesti päätettäväksi miten valtaosaa sopimusmääräyksiä sovelletaan. Sopimus sisältää enimmäkseen yleisiä päämääriä ja periaatteita eikä se aseta sopimuspuolille yksityiskohtaisia velvoitteita.

Biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvä sopimuksen kansallinen soveltaminen saa tärkeimmät ohjeet 1 artiklasta, jossa esitetään sopimuksen tavoitteet, sekä 6 artiklasta, jossa edellytetään kunkin sopimuspuolen laativan, olosuhteidensa ja kykijensä mukaisesti, kansallisen biologisen monimuotoisuuden suojelua ja käyttöä koskevan strategian, suunnitelman tai ohjelman.

Sopimus sisältää yleiset periaatteet, joita osapuolten tulee noudattaa biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä. Sopimuksessa esitetään joukko tärkeitä toimia biologisen monimuotoisuuden *in situ*-suojelun edistämiseksi. Naitä ovat muun muassa suojelun ja kestäväen käytön sisällyttäminen yhteiskunnan muuhun päätöksentekoon, suojelun ja kestäväen käytön kannalta tärkeän monimuotoisuuden selvittäminen ja seuranta, monimuotoisuuteen haitallisesti vaikuttavan tuotannon ja toiminnan säätely, suojelualuejärjestelmän kehittäminen sekä uhanalaisten lajien suojelu.

Sopimus sisältää myös määräyksiä siitä, miten sopimuspuolten tulee säädellä ja varautua riskeihin, jotka liittyvät elävien muunneltujen eliöiden käyttöön ja vapauttamiseen ja joilla on todennäköisesti haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen.

In situ-suojelun lisäksi sopimuksessa painotetaan yhtäläisesti *ex situ*-suojelua. Erityisesti sopimuspuolten tulisi huolehtia siitä, että *ex situ*-suojelua varten tarvittavien laitojen perustamista kehitysmaihin tuetaan ja edistetään asiaan liittyvää biologisen monimuotoisuuden tutkimusta monimuotoisuuden alkuperämaissa.

Sopimuksessa määritellään kestävä käyttö

sellaiseksi, että biologinen monimuotoisuus ei hyödyntämisen seurauksena pitkällä aikavälillä vähene. Tähän pyritään muun muassa sovittamalla yhteen monimuotoisuuden nykyisiä käyttömuotoja sekä suojelua ja kestäväää käyttöä, sekä luomalla monimuotoisuuden suojelua edistäviä kannustimia. Edelleen sopimus edellyttää ympäristövaikutusten arvioinnin (YVA) suorittamista niiden hankkeiden yhteydessä, joilla on todennäköisesti huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen.

Sopimus edellyttää luotavaksi menettelytapoja, joilla vaihdetaan tietoja ja neuvotellaan sopimuspuolten kansallisen lainkäytön tai valvonnan piiriin kuuluvista toimista, joilla on todennäköisesti huomattava haitallinen vaikutus toisen valtion tai kansallisen lainkäytön ulkopuolisille alueille. Samoin sopimuspuolilta edellytetään kansallista valmiutta hätätoimiin tilanteessa, joka aiheuttaa vakavan ja välittömän vaaran biologiselle monimuotoisuudelle. Sopimuspuolten tulisi myös tarpeen mukaan sopia yhteisistä hätäsuunnitelmista tällaisten tilanteiden varalle.

Yleissopimuksella pyritään helpottamaan perintöaineksen saantia ja saatavuutta. Perintöaineksen saanti edellyttää ainesta toimittavan sopimuspuolen etukäteen antamaa suostumusta, ja se tapahtuu toimittavan ja saavan sopimuspuolen keskinäisen sopimuksen perusteella. Sopimuspuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin edistääkseen luovutetun perintöaineksen kaupallisesta tai muusta käytöstä koituvien hyötyjen jakamista perintöainesta luovuttaneen sopimuspuolen kanssa. Hyötyjen jakamisen tulee perustua keskinäisesti sovittuihin ehtoihin.

Sopimus edellyttää, että sopimuspuolet pyrkivät helpottamaan sellaisen teknologian siirtoa ja saatavuutta kehitysmaille, joka koskee biologisen monimuotoisuuden suojelua ja saantia tai jossa käytetään hyödyksi perintöainesta. Sopimuksen mukaan biotekniikka on olennainen osa teknologiaa, jonka avulla biologista monimuotoisuutta voidaan hyödyntää. Sopimuksen määräykset koskevat myös immateriaalioikeuksien suojattua teknologiaa. Tällaisen teknologian siirto tulee järjestää asianmukaisen immateriaalioikeutta koskevien oikeuksien mukaisesti.

Sopimuspuolten tulee edistää biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestäväää käyttöön liittyvän tiedon vaihtoa sekä edistää asiaa koskevaan tieteellis-teknistä yhteistyötä. Yh-

teistyössä on kiinnitettävä huomiota erityisesti kehitysmaiden kansallisten valmiuksien kehittämiseen ja vahvistamiseen.

Sopimuksessa on perustettu rahoitusjärjestelmä, jonka avulla kehitysmaat saavat teollisuusmailta varoja sopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Väliaikaisena rahoitusjärjestelmänä toimii Maailmanlaajuinen ympäristörahoisto (GEF). Sopimuspuolten ensimmäinen konferenssi päättää pysyvästä rahoitusjärjestelmästä, joka toimii sopimuspuolten konferenssin alaisuudessa.

2.2. Yleissopimuksen merkitys

Yleissopimus on ensimmäinen maailmanlaajuinen luonnonsuojelusopimus, joka koskee luonnon elollista kokonaisuutta eli kaikkien kasvien, eläinten, pieneliöiden ja niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta, jonka suojeleminen on tärkeä tavoite sinänsä.

Yleissopimus on myös ensimmäinen kansainvälinen sopimus, joka koskee geneettistä monimuotoisuutta. Sopimus toteaa biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen ihmiskunnan yhteiseksi huoleksi. Sopimus määrittelee biologisen monimuotoisuuden mahdollisimman laajasti sekä edellyttää kokonaisvaltaista monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttöä kansallisen strategian puitteissa. Sopimus korostaa *in situ* -suojeleminen ensisijaisena monimuotoisuuden suojeleminen, jota *ex situ* -suojeleminen täydentää. Esitetyt *in situ* -suojeleminen keinot ovat sellaisia, jotka ovat yleisesti käytössä sekä teollisuus- että kehitysmaissa ja sisältyvät muihinkin luonnonsuojelua koskeviin sopimuksiin. Sopimuksen esittämässä laajuudessa ei *in situ* -suojeleminen periaatteita sisälly muihin kansainvälisiin sopimuksiin. Uutta on muun muassa ympäristövaikutuksen arvioinnin liittäminen monimuotoisuuden suojeleminen.

Sopimus ottaa huomioon sen tosiasian, että biologinen monimuotoisuus ei ole jakautunut tasaisesti maapallolla. Eteläinen pallonpuolisko, jossa useimmat maat ovat kehitysmaita, on selvästi rikkaampi monimuotoisuuden suhteen kuin pohjoinen. Monimuotoisuuden säilyttämisestä tulee siten suurempi taakka kehitysmailla, jotka kipeästi tarvitsisivat kaikki resurssinsa yhteiskunnallis-taloudellisen kehityksen turvaamiseen. Sopimus edellyttää teollisuusmaiden

jakavan kehitysmaiden taakkaa biologisen monimuotoisuuden suojeleminen, muun muassa antamalla niille siihen tarvittavaa lisärahoitusta sekä edistämällä teknologiayhteistyötä.

Yleissopimus tunnustaa valtioiden täysivaltaisen oikeuden omiin luonnonvaroihin, jolloin myös perintöaineksen luovutusta koskeva päätäntävalta on kansallisilla hallituksilla. Näin selkeästi ilmaistuna periaate on uusi kansainvälisessä perintöaineksen vaihdossa, joka on viime vuosin saakka ollut lähes täysin vapaata.

Sopimuksen määräyksillä pyritään lähinnä siihen, että suuria perintöainesvaroja omistavat sopimuspuolet saisivat mahdollisuuden hyötyä luovuttamastaan perintöaineksesta. Sopimuspuolia kehoitetaan jakamaan perintöaineksen tutkimuksesta saatavia hyötyjä perintöainesta luovuttavan sopimuspuolen kanssa ja mahdollisuuksien mukaan tekemään bioteknistä ja muuta tutkimustyötä yhdessä luovuttavan sopimuspuolen kanssa. Tällä tavoin pyritään parantamaan erityisesti kehitysmaiden tutkimusvalmiuksia sekä lisäämään niiden mahdollisuuksia hyötyä teollisuusmaissa tehtävästä tutkimuksesta.

Sopimus pyrkii myös edistämään biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttöön liittyvän sekä perintöainesta hyödynnettävän teknologian siirtoa erityisesti kehitysmaihin. Varsinkin perintöainesta hyödynnettävän teknologian siirrolla olisi laajempaa merkitystä myös kehitysmaiden taloudellisen kehityksen kannalta.

Ensimmäisenä maailmanlaajuisena sopimuksena biologista monimuotoisuutta koskeva sopimus käsittelee myös biotekniikalla muunnettuja organismeja ja niiden käytöstä mahdollisesti aiheutuvia haittavaikutuksia. Sopimus ei sellaisenaan vielä luo kansainvälisiä menettelytapoja tällaisten organismien tai niitä koskevan teknologian siirrolle, vaan sopimuspuolten on erikseen harkittava asiaa koskevan erillisen pöytäkirjan laatimista.

2.3. Yleissopimuksen edellyttämät toimenpiteet

Sopimuksen toimeenpanemiseksi myös Suomen tulee laatia biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttöön strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia. Suomessa luonnonsuoje-

lu-, metsästys- ja kalastuslainsäädäntöön perustuva biologisen monimuotoisuuden suojelu ja käytön säätely toteuttaa monia sopimukseen sisältyviä tavoitteita. Kansallisen biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategia edellyttää kuitenkin näitä kattavampia toimenpiteitä.

Sopimus on luonteeltaan puitesopimus, ja sen määräykset sisältävät pääosin periaatteita, joita tulee noudattaa biologisen monimuotoisuuden suojelun kansallisissa suojelutoimissa. Sopimuksen määräykset eivät aseta yksityiskohtaisia velvoitteita kansalliselle lainsäädännölle, eikä sopimus sisällä Suomen voimassa olevan lainsäädännön kanssa ristiriidassa olevia määräyksiä. Sopimuksen hyväksyminen edellyttää kuitenkin, että sen sisältämiä periaatteita otetaan soveltuvin osin huomioon valmisteilla olevissa ja tulevaisuudessa lainsäädännön uudistushankkeissa.

Kokonaisvaltaisen kansallisen strategian luomista varten tulee arvioida sopimuksessa määritellyn biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen tarve Suomessa. Nykyisten suojelutoimien tehokkuus ja kattavuus on arvioitava ja selvitettävä, mikä osa biologisesta monimuotoisuudesta voidaan turvata suojelu-, hoito-, ennallistamis-, palauttamis- ja muin toimin suojelualueilla tai niiden ulkopuolella, ja millä edellytyksillä tämä on mahdollista.

Valtioneuvoston hyväksymien suojelualueohjelmien toteuttamisesta ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen suojelusta on arvioitu koituvan yhteensä noin kahden miljardin markan kokonaiskustannukset. Näiden hankkeiden vuosikustannukset riippuvat toteuttamisaikataulusta. Taulukko 3 sisältää ympäristöministeriön arvion eräiden Suomen biologisen monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeiden suojelutoimien arvioiduista vuosikustannuksista. Taulukossa ei ole esitetty hallinnon, tutkimuksen eikä seurannan kustannuksia.

Tällä hetkellä taulukossa 3 esitettyihin toimiin on valtion talousarviossa varattu määrärahoja noin 167 miljoonaa markkaa, joiden puitteissa esimerkiksi suojelualueohjelmien toteuttaminen kestäisi noin 16 vuotta. Ympäristöministeriön arvion mukaan suojelutoimien täysimääräinen toteuttaminen, mukaan luettuna valtioneuvoston päättämien suojelualueohjelmien toteuttaminen seitsemässä vuodessa, edellyttäisi siten vuosittain lisämäärärahoja noin 255 miljoonaa markkaa.

Taulukko 3. Eräiden suojelutoimien vuosikustannukset

	milj. mk
Suojelualueohjelmien toteuttaminen 7 vuodessa	270
Luonnonsuojelualueiden hoito ..	65*
Uhanalaisten lajien suojelu	23
Perinnemaisemien hoito	64
Yhteensä	422

* Nykyinen tarve valtion vuoden 1994 talousarvioesityksen mukaisesti

Yleissopimus painottaa biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön sisällyttämistä yhteiskunnan eri toimintoihin. Biologisen monimuotoisuuden kestävän käytön takaamiseen sopimuksen tarkoittamassa laajuudessa esimerkiksi metsätaloudessa, maataloudessa ja muilla tärkeillä elinkeinoelämän sektoreilla tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Kansallisessa strategiassa tulisi myös ratkaista, miten säädellään biologisen monimuotoisuuden kannalta haitallista tuotantoa ja toimintoja.

Yleissopimuksen tavoitteiden toteuttaminen edellyttää sellaista tutkimustietoa, esimerkiksi monimuotoisuuden hyödyntämisen vaikutuksista, jota ei tällä hetkellä ole käytettävissä. Biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön tutkimuksessa, esimerkiksi vesija ympäristöhallituksen koordinoimassa LUMO-tutkimusohjelmassa, tulisi ottaa huomioon myös sopimuksen tavoitteita.

Sopimus sisältää määräyksiä myös eräistä järjestelyistä, jotka tällä hetkellä Suomessa puuttuvat tai ovat puutteellisesti hoidettuja. Tällaisia ovat ilmoitusmenettely toisen valtion biologiselle monimuotoisuudelle aiheutetusta uhkasta, kansallinen hätäjärjestelmä ja yhteissuunnitelma muiden valtioiden kanssa huomattavan vaaran uhatessa monimuotoisuutta sekä elävien muunneltujen eliöiden (LMO) toiseen maahan tapahtuvien siirtojen yhteydessä koskeva ilmoitusvelvollisuus käyttö- ja turvallisuusmääräyksistä sekä mahdollisista haittavaiikutuksista.

Osa biologista monimuotoisuutta koskevan sopimuksen suojeluperiaatteista voidaan ottaa huomioon valmisteilla olevassa luonnonsuojelulain uudistuksessa. Nykyisestä luonnonsuojelulaista puuttuvat esimerkiksi biologisen monimuotoisuuden käsite, tärkeiden ekosysteemien

ennallistaminen, kulttuurivaikutteisen luonnon hoitokysymykset, vieraiden lajien luontoon päästämisen säätelymahdollisuus sekä ympäristövaikutusten arviointimenettely.

Luonnonsuojelulla ei ole mahdollista säädellä biologisen monimuotoisuuden hyödyntämistä ja monimuotoisuuden kannalta tärkeän maan käyttöä suojelualueiden ulkopuolella. Näiltä osin monimuotoisuuden suojelutarve tulisi ottaa huomioon elinympäristöjä huomattavasti muuttavissa ja muissa toimissa. Olisi tarpeen selvittää, miten esimerkiksi kaavoitusta voitaisiin käyttää paremmin monimuotoisuuden suojelussa. Biologisen monimuotoisuuden suojelun sisällyttäminen kaikkeen luonnonvarojen hoitoa ja käyttöä sekä rakentamista koskevaan lainsäädäntöön olisi yleissopimuksen tavoitteiden toteuttamisen kannalta tärkeää. Tämä koskee etenkin yksityismetsäläkiä ja rakennuslakia.

Metsien käyttöön ja hoitoon liittyen on valmisteilla useita hankkeita, joissa biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen on otettu huomioon, kuten maa- ja metsätalousministeriössä valmisteilla oleva yleismetsäläki ja metsätalouden ympäristöohjelma. Sektorikohtaisten ohjelmien valmistaminen ei kuitenkaan poista tarvetta valmistella kokonaisvaltainen kansallinen strategia. Metsäluonnon biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen yleissopimuksen tarkoittamassa laajuudessa edellyttää tarpeiden ja tavoitteiden tarkastelua kokonaisuutena, jonka muodostavat monimuotoisuuden huomioiva metsätalous sekä monimuotoisuuden säilyttäminen ja lisääminen suojelualueilla ja asiaan liittyvä tutkimuksen ja tietohallinnon kehittäminen.

Sopimus edellyttää teknologian siirtämisen mahdollistamista kehitysmaille oikeudenmukaisin ja edullisin ehdoin. Sopimuksessa todetaan, että teknologian siirron ja bioteknisestä tutkimuksesta saatavien hyötyjen jakamisen tulee tapahtua yhteisesti sovituin ehdoin. Patentein tai muun henkisen omaisuuden oikeuksin suojatun teknologian siirrosta tulee lisäksi ottaa huomioon asianmukaiset ja tehokkaat henkistä omaisuutta koskevat oikeudet. Suomen voimassaoleva patenttiläki (550/67) ei estä sopimasta teknologian siirrosta biotekniikan kehittäjän ja muiden sopimuspuolten kanssa eikä se täten ole ristiriidassa sopimuksen velvoitteiden kanssa.

Sopimus edellyttää, että biotekniikan avulla tuotettujen organismien käyttöä ja turvallisuut-

ta koskevat, sopimuspuolen kansallisissa säännöksissä edellytetyt tiedot luovutetaan niille sopimuspuolille, joihin näitä organismeja siirretään. Sopimuksen mukaan sopimuspuolten tulee mahdollisuksiensa mukaan pyrkiä säätelämään ja valvomaan biotekniikkaan liittyviä riskejä uusien tai olemassaolevien järjestelmien avulla.

Suomessa ei toistaiseksi ole geeniteknikkaa koskevaa lainsäädäntöä. Valmisteilla oleva geeniteknikkalaki käsittelee geeniteknisesti muunnettujen organismien tai niiden avulla valmistettujen tuotteiden siirtoa ETA-alueella. Suomesta ei toistaiseksi ole siirretty geeniteknisesti muunnettuja organismeja muihin maihin, mutta tällaisia tilanteita saattaa syntyä jo lähitulevaisuudessa.

Edellä mainittu yleissopimuksen sisältämä tietojenantovelvoite tulisi ottaa huomioon Suomen geeniteknikkaa koskevassa lainsäädännössä. Tämä voitaisiin tehdä sisällyttämällä valmisteilla olevaan geeniteknikkalakiin asiaa koskevat määräykset tai valtuutuspykälä, jonka nojalla asiasta voidaan säätää alemman asteisilla säädöksillä.

2.4. Kansainvälinen kehitys sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen

Sopimuspuolten ensimmäinen konferenssi kokoontuu viimeistään vuoden kuluttua sopimuksen kansainvälisestä voimaantulosta. Sitä suunnitellaan pidettäväksi marraskuussa 1994. Konferenssia valmistellaan hallitustenvälisessä komiteassa (ICCBD), joka kokoontui ensimmäisen kerran lokakuussa 1993.

Konferenssi päättää muun muassa pysyvästä rahoitusjärjestelmästä, rahavaroihin liittyvästä toimintalinjasta, strategiasta, ohjelmien tärkeysjärjestyksestä ja valintaperusteista sekä komitean perustamisesta tieteellistä teknologista ja teknistä neuvontaa varten, mahdollisesta biotekniikan turvallista siirtoa koskevasta pöytäkirjasta ja teknistä ja tieteellistä yhteistyötä edistävän tietojenvaihtokeskuksen (clearinghouse) perustamisesta.

ICCBD:n työtä on valmisteltu YK:n ympäristöohjelman (UNEP) pääjohtajan marraskuussa 1992 koollekutsumissa neljässä paneelissa, jotka käsitelivät tieteellistä yhteistyötä, taloudellisia vaikutuksia, teknologian siirtoa ja rahoituskysymyksiä sekä bioteknologiaa. Kansallisella tasolla sopimuksen allekirjoittajaval-

tiot ovat käynnistäneet toimet sopimuksen hyväksymiseksi kansallisesti sekä aloittaneet kansallisten toimintaohjelmien laatimisen luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi.

Sopimuksen pysyvän rahoitusjärjestelmän toiminnan valmistelu on läheisesti sidoksissa Maailmanlaajuisen ympäristörahan (GEF) lisärahoitusneuvotteluihin ja hallintorakenteen uudistamistyöhön, joista on tarkoitus tehdä periaatepäätökset lähiaikoina. Sopimuksen mukaan GEF toimii väliaikaisena rahoitusjärjestelmänä. Sopimuspuolten on tarkoitus tehdä ensimmäisessä konferenssissa päätös pysyvästä rahoitusjärjestelmästä.

3. Esityksen valtionaloudelliset ja organisatoriset vaikutukset

Yleissopimuksen hyväksymisellä ei ole välitömiä valtionaloudellisia vaikutuksia eikä organisatorisia vaikutuksia.

Sopimus sisältää kuitenkin sopimuspuolina oleviin teollisuusmaihin kohdistuvan veloitteen järjestää uutta lisärahoitusta kehitysmaille sopimuksesta aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseen. Näistä lisäkustannuksista tullaan sopimaan kunkin kehitysmaan ja pysyvän rahoitusjärjestelmän välillä sopimuspuolten konferenssin määräämien ohjeiden mukaisesti. Sopimuspuolten kokous tulee ensimmäisessä konferenssissa laatimaan luettelon sopimuspuolina olevista teollisuusmaista.

Suomen osuus yleissopimuksen rahoituksesta on tarkoitus maksaa pääosin rahoitusosuuksina yleissopimuksen väliaikaisena ja mahdollisesti myöhemmin pysyvänä rahoitusjärjestelmänä toimivalle GEF:lle. Vuoden 1993 talousarvioon on Suomen maksuosuutta varten GEF:lle myönnetty valtuuksia vuosille 1994—1996 yhteensä 105 miljoonaa markkaa. Vuosittainen maksuosuus, 35 miljoonaa markkaa, sisältyy vuoden 1994 talousarviossa ulkoasiainministeriön määrärahoihin momentille 24.99.66. Maksuosuuden arviointi on perustunut GEF:n ensimmäiseen vaiheen vapaaehtoiseen sitoumukseen, jonka Suomi on antanut. On todennäköistä, että Suomen maksuosuus kasvaa kauden 1994—1996 loppupuolella, kun rahaston lisärahoitusneuvottelut saadaan päätökseen ja rahoittajien yleisestä taakanjakoperiaatteesta on päästy sopimukseen. Biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen rahoitus on yksi GEF:n neljästä päärahoi-

tusalasta, ja sitä koskevien hankkeiden rahoitus on GEF:n ensimmäisen vaiheen aikana ollut ilmasopimuksen ohella pääasiallinen rahoituskohde.

4. Yleissopimuksen ja sen hyväksymisen valmistelu

Yleissopimuksen valmistelu alkoi vuonna 1988 UNEPin alaisessa asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijaryhmä muutettiin vuonna 1991 hallituksenväliseksi neuvottelukomiteaksi. Sopimuksen neuvotellut komitea piti seitsemän istuntoa. Sopimusneuvottelut liittyivät sisällöllisesti ja ajallisesti YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (UNCED) valmisteluihin, vaikka ne muodollisesti tapahtuivat UNCEDin ulkopuolella.

Sopimuksen allekirjoitti vuoden 1992 UNCED-konferenssin yhteydessä 156 valtiota, Suomi mukaan luettuna, ja Euroopan Yhteisö. Sopimuksen oli 30 syyskuuta 1993 ratifioinut 30 valtiota ja se tuli kansainvälisesti voimaan 29 päivänä joulukuuta 1993.

Neuvottelujen vaikeimpia kysymyksiä oli, miten kehitysmaille taataan tarvittava rahoitus niiden biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi. Kehitysmaat vaativat itsenäistä rahastoa suojelun rahoittamiseksi. Teollisuusmaat katsoivat, että rahoitusjärjestelmän tulisi toimia GEF:in puitteissa. GEF päätettiinkin valita sopimuksen väliaikaiseksi rahoitusjärjestelmäksi, mutta pysyvän rahoitusjärjestelmän hallintorakenne jäi sopimuksessa avoimeksi ja sopimuspuolten konferenssissa päätettäväksi. Kehitysmaat katsoivat myös, että rahoituksen tulisi olla teollisuusmaille pakollista, kun taas erityisesti Yhdysvallat korosti rahoituksen vapaaehtoisuutta. Sopimus sisältää teollisuusmaille veloitteen järjestää uutta lisärahoitusta, mutta tarvittavan rahoituksen määrää ja yksittäisten maiden osuuksia ei ole sopimuksessa määritetty.

Teollisoikeuksien suojaaminen oli toinen vaikea kysymys neuvotteluissa. Erityisesti Yhdysvallat ja EY katsoivat, että sopimuksen määräykset eivät saa heikentää patenttien ja muiden teollisoikeuksien suojaa erityisesti bioteknologiaa koskevissa kysymyksissä. Kehitysmaat puolestaan katsoivat, ettei teollisoikeuksien suojaaminen saa johtaa sopimuksen tavoitteiden vastaisiin tuloksiin. Sopimukseen sisällytettiin määräys, että patentoitavan tai

muun teollisoikeuksin suojatun tekniikan siirto ja saanti tulee järjestää kansainvälisen oikeuden määräysten mukaisesti ottaen huomioon näiden oikeuksien tehokkaan suojan.

Suomi osallistui aktiivisesti sopimuksen valmisteluihin ja hallitusten välisen neuvottelukomitean työhön alusta alkaen. Suomen sopimusneuvotteluja valmisteli ulkoasiainministeriön joulukuussa 1991 asettama työryhmä, jossa olivat ulkoasiainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön ja ympäristöministeriön lisäksi edustettuna vesi- ja ympäristöhallitus ja Kemian Keskusliitto.

Ennen sopimuksen allekirjoittamista suoritettiin toukokuussa 1992 lausuntokierros, johon osallistuivat keskeisten ministeriöiden lisäksi patentti- ja rekisterihallitus, metsäntutkimuslaitos, Teollisuuden Keskusliitto, Suomen Metsäteollisuuden Keskusliitto, Kemian Keskusliitto, Teknologian tutkimuskeskus sekä keskeiset luonnonsuojelujärjestöt. Kaikki lausunnonantajat pitivät sopimuksen syntymistä merkittävänä. Lausunnonantajat katsoivat myös, että Suomella on edellytyksiä toteuttaa

sopimuksen velvoitteet ja että sopimus voidaan allekirjoittaa. Suomi allekirjoitti sopimuksen Rio de Janeiron konferenssissa 5 päivänä kesäkuuta 1992.

Sopimuksen mahdollisesti edellyttämistä lainsäädäntömuutoksista suoritettiin lausuntokierros keväällä 1993. Lausunnonantajina olleet ministeriöt eli oikeusministeriö, liikenneministeriö, valtiovarainministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä ympäristöministeriö totesivat, ettei sopimus sisällä voimassaolevan lainsäädännön kanssa ristiriitaisia määräyksiä. Useissa launnoissa esitettiin kuitenkin, että yleissopimus tulee saattaa eduskunnan hyväksyttäväksi sen suuren poliittisen ja periaatteellisen tärkeyden vuoksi.

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä ulkoasiainministeriössä ja ympäristöministeriössä. Sen valmistelussa on kuultu myös oikeusministeriötä, valtiovarainministeriötä, maa- ja metsätalousministeriötä, liikenneministeriötä sekä kauppa- ja teollisuusministeriötä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Yleissopimuksen sisältö

1 artikla määrittelee sopimuksen tavoitteeksi biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön sekä perintöaineksen käytön hyötyjen oikeudenmukaisen ja tasapuolisen jaon. Nämä tavoitteet pyritään saavuttamaan tarkoituksenmukaisella perintöaineksen saatavuudella ja teknologioiden siirrolla, ottaen huomioon kaikki näihin liittyvät oikeudet, sekä asianmukaisella rahoituksella.

2 artiklassa määritellään tärkeimmät sopimuksessa käytetyt käsitteet.

3 artikla vahvistaa sopimuksen periaatteiksi valtioiden suvereenin oikeuden käyttää omia luonnonvarojaan ympäristöpolitiikkansa mukaisesti ja valtioiden vastuun varmistaa, että valtion lainkäyttövallan ja valvonnan alaiset toimet eivät vahingoita ympäristöä toisessa valtiossa tai kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla.

4 artikla rajaa sopimusvelvoitteet biologisen monimuotoisuuden osalta kunkin sopimuspuo-

len kansallisen lainkäyttövallan alueelle ja sopimuspuolen valvonnassa olevien tuotannon ja toimintojen osalta sen omalle alueelle tai kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisille alueille.

5 artikla sisältää yleisen velvoitteen sopimuspuolten yhteistyöstä erityisesti niiden kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla.

6 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee mahdollisuuksiensa ja kykyjensä mukaisesti kehittää kansallisia biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävä käytön strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia sopimuksessa määriteltyjen toimien toteuttamiseksi. Sopimuspuolten tulee lisäksi pyrkiä sisällyttämään biologisen monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö yhteiskunnan eri lohkojen sekä lohkojen välisiin suunnitelmiin, ohjelmiin ja politiikkaan.

7 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee mahdollisuuksiensa mukaan ja soveltuvin osin, erityisesti sopimuksen 8—10 artiklojen tarkoituksia varten selvittää suojelun ja kestävä käytön kannalta tärkeät biologisen monimuotoisuuden osat. Näihin kuuluvat muiden mu-

assa suuren monimuotoisuuden alueet, paljon endeemisiä tai uhanalaisia lajeja sisältävät alueet, viljelykasvien luonnonvaraiset sukulaiset. Edellä mainituista esitetään viitteellinen luettelo sopimuksen 1 liitteessä. Lisäksi sopimuspuolten tulee järjestää näiden seuranta, selvittää tuotanto ja toiminnot, joilla on merkittävä haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen, ja järjestää vaikutusten seuranta, sekä ylläpitää ja jäsentää syntynyttä seurantatietoa.

8 artikla sisältää sopimuspuolten *in situ*-suojeluvuoroitteen periaatteet, joita sopimuspuolten tulee toteuttaa mahdollisuuksiensa mukaan ja soveltuvin osin. Näihin kuuluvat esimerkiksi suojelualueiden tai muiden erityistomia vaativien alueiden järjestelmän perustaminen sekä alueiden valintaa, perustamista ja hoitoa varten tarvittavien ohjeiden valmistaminen. Sopimuspuolten tulee lisäksi säädellä ja hoitaa biologisia luonnonvaroja niiden suojelemiseksi ja kestävää käyttöä varten myös suojelualueiden ulkopuolella sekä edistää ekosysteemien, luonnontilaisen elinympäristön ja lajien elinkykyisten populaatioiden suojelua. Sopimuspuolten tulee myös edistää suojelualueiden ympäristössä suojelun huomioon ottavaa ja kestävää kehitystä sekä ennallistaa rappeutuneita ekosysteemejä ja suojella uhanalaisia lajeja.

Sopimuspuolten tulee luoda tai ylläpitää keinoja säädellä ja varautua riskeihin, jotka liittyvät elävien muunneltujen eliöiden käyttöön ja vapauttamiseen sekä estää sellaisten vieraiden lajien luontoon päästäminen, valvoa tätä tai hävittää vieraat lajit, jotka uhkaavat ekosysteemejä, elinympäristöjä tai lajeja. Sopimuspuolten tulee yhteensovittaa biologisen monimuotoisuuden nykyisiä käyttömuotoja sekä suojelua ja kestävää käyttöä sekä tukea ja säilyttää alkuperäiskansojen ja paikallisyhteisöjen biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyviä toimia ja tietämystä.

Kun artiklan 7 mukaista huomattavaa haittaa biologiselle monimuotoisuudelle on havaittu, sopimuspuolten tulee säädellä kyseistä tuotantoa ja toimintoja, ja yhteisesti antaa taloudellista ja muuta tukea edellä esitetyille toimille kehitysmaissa.

9 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee pääasiassa *in situ*-menetelmien täydentämiseksi tukea *ex situ*-suojelua, perustaa tarvittavia laitoksia ja edistää tutkimusta ensisijaisesti biologisen monimuotoisuuden alkuperämaissa,

erityisesti kehitysmaissa. Sopimuspuolten tulee myös mahdollisuuksiensa mukaan auttaa uhanalaisten lajien elvyttämisessä ja palauttamisessa sekä säädellä biologisen monimuotoisuuden keruuta luonnosta *ex situ*-tarkoituksiin siten, että pysyvää uhkaa ekosysteemeille ja lajien populaatioille ei aiheudu, sekä antaa yhteisesti taloudellista ja muuta tukea esitetyille *ex situ*-toimille, erityisesti kehitysmaissa.

10 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee mahdollisuuksiensa mukaan ja soveltuvin osin sisällyttää biologisten luonnonvarojen suojelu ja kestävä käyttö kansalliseen päätöksentekoon sekä säädellä näiden luonnonvarojen käyttöä biologiselle monimuotoisuudelle aiheutuvien vahinkojen välttämiseksi tai vähentämiseksi. Sopimuspuolten tulee myös edistää biologisten luonnonvarojen tavanomaista käyttöä perinnekulttuurin mukaisesti silloin kun tämä täyttää suojelun ja kestäväen käytön vaatimukset sekä tukea paikallista väestöä kehitettäessä ja suoritettaessa korjaavia toimia alueilla, joiden biologinen monimuotoisuus on vähentynyt sekä tukea julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyötä biologisten luonnonvarojen kestäväen käytön menetelmien kehittämiseksi.

11 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee mahdollisuuksiensa mukaan hyväksyä biologisen monimuotoisuuden suojelemisen ja kestäväen käytön edistämiseksi taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti perusteltavia kannustimia.

12 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee erityisesti kehitysmaiden tarpeet huomioiden kehittää tieteellisiä ja teknisiä kasvatusta ja koulutusohjelmia biologisen monimuotoisuuden tutkimista, suojelua ja kestävää käyttöä varten sekä edistää biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvää tutkimusta sopimuspuolten konferenssin ja sen tieteellis-teknis-teknologisen komitean suositukset huomioiden.

Sopimuspuolten tulee myös teknologian siirtoon, tieteellis-tekniseen yhteistyöhön ja rahoitukseen liittyvien artikloiden mukaisesti edistää ja yhdessä toimien soveltaa uusimpia tutkimustuloksia biologisten luonnonvarojen suojeluun ja kestävään käyttöön.

13 artiklan mukaan sopimuspuolten tulee edistää ja kannustaa biologisen monimuotoisuuden suojelun ja tämän vaatimien toimien tärkeyden ymmärtämistä ja välittämistä tiedotusvälineiden avulla, sekä näiden aiheiden sisällyttämistä kasvatustarpeisiin, ja toimia tarpeen mukaan muiden valtioiden ja kansainvä-

listen järjestöjen kanssa kasvatus- ja kansalais-tieto-ohjelmien kehittämiseksi biologisen monimuotoisuuden suojelusta ja kestävästä käytös-tä.

14 artikla käsittelee ympäristövaikutusten arviointia ja tässä tarkoituksessa sopimuspuol-ten tulee mahdollisuuksien mukaan sisällyttää ympäristövaikutusten arviointi projekteihinsa, joilla on todennäköisesti huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen. YVA-menettelyn tulisi olla avoin kansalaisten osallistumiselle sekä taata, että ohjelmien ja politiikan ympäristövaikutukset, jos näillä on huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen, tulevat asiaankuuluvasti otettua huomioon.

Sopimuspuolten tulee myös vastavuoroisuu-den periaatteella edistää tietojenvaihtoa, ilmoit-tamista ja neuvottelua sellaisista kansallisen lainkäytön tai valvonnan piiriin kuuluvista toimista, joilla on todennäköisesti huomattava haitallinen vaikutus toisen valtion tai kansalli-sen lainkäytön ulkopuolisille alueille, rohkaise-malla kahdenvälisen, alueellisten ja monenvä-listen järjestelyjen tekemistä.

Samoin sopimuspuolten tulee lainkäyttönsä tai valvontansa piiristä aiheutuvan välittömän tai vakavan vaaran tai vahinkojen uhatessa toisten valtioiden tai kansallisen lainkäytön ulkopuolisia alueita, ilmoittaa välittömästi näil-le valtioille vaarasta tai vahingosta ja aloittaa toimet näiden ehkäisemiseksi tai vähentämisek-si, ja edistää kansallista valmiutta hätätoimiin tilanteessa, joka aiheuttaa vakavan ja välittö-män vaaran biologiselle monimuotoisuudelle ja edistää kansainvälistä yhteistyötä tällaisten ti-lanteiden varalta ja sopia tarpeen mukaan yhteisistä hätäsuunnitelmista ja rohkaista kan-sainvälistä yhteistyötä, jonka avulla täydenne-tään kansallisia ponnisteluja.

Sopimuspuolten konferenssi tulee käsittele-mään tehtyjen selvitysten pohjalta biologiseen monimuotoisuuteen liittyviä kansainvälisiä korvaus- ja vastuukysymyksiä.

15 artikla käsittelee perintöaineksen saantia ja saatavuutta. Artiklassa todetaan valtioiden täysivaltainen oikeus luonnonvaroihinsa ja tun-nustetaan samalla, että perintöaineksen saantia ja saatavuutta koskeva päätäntävalta on kan-sallisilla hallituksilla ja kansallisen lainsäädän-nön alainen. Sopimuspuolten tulee kuitenkin pyrkiä helpottamaan perintöaineksen saantia ja saatavuutta muille sopimuspuolille ja luopua

yleissopimuksen tavoitteiden vastaisista rajoi-tuksista.

Perintöaineksen saanti ja saatavuus edellyt-tävät aineksen toimittavan sopimuspuolen etu-käteen antamaa suostumusta. Jos suostumus myönnetään, luovutuksen tulee perustua perin-töainesta luovuttavan ja sitä saavan sopimus-puolen keskinäisesti sopimiin ehtoihin.

Sopimuspuolet pyrkivät tekemään sellaista tieteellistä tutkimusta, joka perustuu muiden sopimuspuolten toimittamaan perintöainek-seen, yhteistyössä toimittavan sopimuspuolen kanssa. Samoin sopimuspuolten tulee ryhtyä tarvittaviin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja poliittisiin toimiin voidakseen jakaa perintöai-neksen kaupallisesta ja muusta hyödyntämisestä koituvaa hyötyä perintöainesta luovuttaneen sopimuspuolen kanssa. Tällaisen hyötyjen ja-kamisen tulee perustua luovuttajan ja saajan keskinäisesti sopimiin ehtoihin.

16 artikla koskee teknologian siirtoa ja saa-tavuutta. Määräykset koskevat teknologiaa, joka liittyy biologisen monimuotoisuuden suo-jeluun ja kestävään käyttöön tai joka käyttää hyväkseen biologista monimuotoisuutta ympä-ristöä vahingoittamatta. Biotekniikka määritel-lään osaksi tällaista teknologiaa.

Sopimuspuolten tulee mahdollistaa tai hel-pottaa teknologian saantia ja siirtoa muille, perintöainesta luovuttaville sopimuspuolille ja erityisesti kehitysmaille. Teknologian siirtoa ja saatavuutta tulee helpottaa saajalle oikeuden-mukaisin ja edullisin ehdoin tai ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti, jos asiasta sovi-taan teknologiaa siirtävän ja sitä saavan sopi-muspuolen kesken. Sopimuspuolten tulee pyr-kiä siihen, että myös yksityinen sektori hel-pottaa teknologian siirtoa kehitysmaille ja edistää teknologian yhteistä kehittämistä niiden kans-a.

Teknologian siirto koskee myös patentein ja muin henkistä omaisuutta koskevin oikeuksin suojattua teknologiaa. Tällaisissa tapauksissa teknologian siirron tulee kuitenkin tapahtua kansainvälisen oikeuden sekä asianmukaisten henkistä oikeutta koskevien säännösten mukai-esti. Teknologian siirtoon voidaan tarvittaessa soveltaa sopimuksen rahoituspohjaa ja rahoi-tusjärjestelyjä koskevia 20 ja 21 artiklan mää-räyksiä.

17 artikla käsittelee tietojen vaihtoa. Sopi-muspuolten tulee helpottaa sellaisen julkisista lähteistä saatavilla olevan tiedon vaihtoa, joka liittyy biologisen monimuotoisuuden suojeluun

ja kestävään käyttöön. Tietojen vaihdossa otetaan huomioon kehitysmaiden erityistarpeet.

18 artikla käsittelee teknis-tieteellistä yhteistyötä. Sopimuspuolten tulee edistää kansainvälistä teknis-tieteellistä yhteistyötä biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön alueella. Yhteistyössä kiinnitetään erityistä huomiota kehitysmaiden tarpeisiin ja niiden kansallisten valmiuksien kehittämiseen.

Teknis-tieteellinen yhteistyö sisältää muun muassa yhteisiä tutkimusohjelmia ja yhteishankkeita sopimuksen tavoitteiden edistävän teknologian kehittämiseksi sekä yhteistyötä henkilöstön koulutuksessa ja asiantuntijavaihdossa. Sopimuspuolet selvittävät lisäksi, miten teknis-tieteellisen yhteistyön kehittämiseksi perustetaan tietojenvaihtokeskus.

19 artikla käsittelee biotekniikkaa ja sen hyötyjen jakamista sekä biotekniikan siirrosta ja käytöstä mahdollisesti aiheutuvien haitallisten vaikutusten torjumista.

Sopimuspuolten tulee ryhtyä tarvittaviin toimiin edistääkseen perintöainesta luovuttavien sopimuspuolten, erityisesti kehitysmaiden, mahdollisuuksia osallistua biotekniseen tutkimustoimintaan. Lisäksi sopimuspuolten tulee edistää biotekniikan tulosten ja siitä saatavan hyödyn oikeudenmukaista jakamista sellaisille sopimuspuolille ja erityisesti kehitysmaalle, jotka luovuttavat perintöainesta bioteknisen tutkimuksen käyttöön. Hyötyjen jakaminen perustuu sopimuspuolten keskinäiseen sopimukseen.

Sopimuspuolten tulee lisäksi harkita tarvetta laatia sopimukseen erillinen pöytäkirja kansainvälisistä menettelytavoista, joita tulee noudattaa biotekniikalla muunnettujen eliöiden siirrosta ja käsittelyssä.

Sopimuspuolten tulee luovuttaessaan biotekniikalla muunnettuja eliöitä toiselle sopimuspuolelle joko itse toimittaa tai velvoittamalla lainkäyttövaltansa alaisuuteen kuuluva luonnollinen tai oikeushenkilö toimittamaan tälle kaikki saatavana olevat tiedot eliöiden mahdollisista haittavaikutuksista ja niiden käytöstä sekä turvatoimenpiteistä, joita edellytetään noudatettavan eliöitä luovuttavassa maassa. Tämä yleinen velvoite voidaan ottaa huomioon Suomen asiaa koskevassa lainsäädännössä eli valmistella olevassa geeniteknikkalaissa. Kansainvälisesti siirtojen osalta vaikuttava tekijä on mahdollinen 3 kappaleen mukainen pöytäkirja biotekniikalla muunnettujen eliöiden kansainvälisistä siirroista.

20 artikla sisältää yleissopimuksen rahoitusta koskevat määräykset. Sopimuspuolet sitoutuvat taloudellisesti tukemaan ja kannustamaan sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen tähtäviä kansallisia toimia. Sopimuspuolina oleville teollisuusmaille asetetaan velvoite järjestää uutta lisärahoitusta kehitysmaalle sopimuksen tavoitteiden täyttämiseksi tarvittavia lisäkustannuksia varten. Näistä lisäkustannuksista sovitaan kehitysmaan ja sopimuksen rahoitusjärjestelmän välillä sopimuspuolten konferenssin määräämien ohjeiden mukaisesti. Siirtymätaloukset voivat vapaaehtoisesti omaksua teollisuusmaiden sopimusvelvoitteet. Sopimuspuolella olevat teollisuusmaat voivat myös järjestää sopimuksen täytäntöönpanemiseen liittyviä rahavaroja kahdenvälisiä, alueellisia tai muita monenvälisiä kanavia käyttämällä. Sopimuspuolten konferenssi laatii ensimmäisessä istunossaan listan teollisuusmaista, joita velvoite järjestää rahoitusta kehitysmaalle koskee. On ilmeistä, että Suomi kuuluu näihin teollisuusmaihin.

21 artiklassa perustetaan rahoitusjärjestelmä, jonka avulla kehitysmaat saavat varoja sopimuksen täytäntöönpanemiseksi. Järjestelmä toimii sopimuspuolten konferenssin alaisuudessa ja on sille vastuuvollinen. Sopimuspuolten ensimmäinen konferenssi päättää järjestelmän hallintorakenteesta. Lisäksi konferenssi päättää varojen suhteen toimintalinjoista, strategiasta, ohjelmien tärkeysjärjestyksestä ja valintaperusteista. Taakanjako sopimuspuolina olevien teollisuusmaiden kesken tulee ottaa huomioon. Rahoitusjärjestelmän hallinto toimii demokraattisella ja avoimella tavalla. Sopimuspuolten konferenssi arvioi rahoitusjärjestelyn tehokkuutta säännöllisin väliajoin.

22 artiklan mukaan yleissopimuksen määräykset eivät vaikuta sopimuspuolten muista kansainvälisistä sopimuksista johtuviin sopimuspuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin. Poikkeuksena on tilanne, jossa näiden oikeuksien tai velvoitteiden toteuttaminen aiheuttaisi vakavaa vahinkoa tai olisi vakavana uhkana biologisen monimuotoisuuden suojelulle tai kestäväälle käytölle. Määräys merkitsee poikkeusta sopimusten sitovuutta koskevaan yleiseen *pacta sunt servanda* -periaatteeseen. Koska määräystä ei sopimuksessa kuitenkaan yksilöidä tai täsmennetä, on sitä pidettävä pääosin poliittisena sitoumuksena biologisen monimuotoisuuden suojelulle asetetusta painoarvosta, eikä se ole ristiriidassa Suomen muiden sopimusvelvoittei-

den kanssa. Artiklan mukaan sopimuspuolten tulee täytäntöönpannessaan sopimusta ottaa huomioon myös kansainvälisen merioikeuden asettamat velvoitteet.

23 artikla sisältää määräykset sopimuspuolten konferenssista. Ensimmäinen konferenssi on kutsuttava koolle vuoden kuluessa sopimuksen voimaantulosta. Nykyarvioiden mukaan ensimmäinen konferenssi järjestetään marraskuussa 1994. Konferenssi hyväksyy itselleen menettelytapasäännöt yksimielisesti. Se valvoo sopimuksen täytäntöönpanoa ja ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin.

24 artiklassa perustetaan sopimuksen sihteeristö ja määritellään sen tehtävät ja toimenkuva.

25 artikla sisältää määräykset avustavasta toimielimestä tieteellistä, teknistä ja teknologista neuvontaa varten.

26 artiklan mukaan kunkin sopimuspuolen esittää sopimuspuolten konferenssille tämän määräämin määrääjain selonteko toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi ja sekä siitä, miten tehokkaasti se on toteuttanut tämän yleissopimuksen tavoitteita.

27 artikla sisältää määräykset sopimuspuolten välisten riitojen ratkaisemisesta. Näitä koskevat tarkemmat määräykset sisältyvät sopimuksen liitteeseen. Sopimuspuoli voi tunnustaa erillisellä ilmoituksella, että sen sopimukseen liittyvät riidat voidaan ratkaista saattamalla riita kansainväliseen tuomioistuimeen tai sopimuksen II liitteen mukaiseen väliesmenettelyyn. Jos riidan sopimuspuolet eivät ole hyväksyneet samaa menettelyä riidan ratkaisemiseksi, riita pyritään ratkaisemaan II liitteen 2 osassa määritellyllä sovittelumenettelyllä, jonka tulos on suositusluonteinen.

28 artikla sisältää määräykset yleissopimukseen liittyvien pöytäkirjojen hyväksymisestä. Sopimukseen voidaan hyväksyä pöytäkirjoja sopimuspuolten konferenssissa.

29 artiklan mukaan sopimuspuolet voivat esittää muutoksia yleissopimukseen. Yleissopimusta tai sen pöytäkirjoja voidaan muuttaa sopimuspuolten konferenssissa. Sopimuspuolet pyrkivät yksimieliseen päätökseen muutoksista, mutta ne voidaan hyväksyä kahden kolmasosan enemmistöllä läsnäolevien ja äänestävien sopimuspuolten äänistä, jolloin otetaan huomioon ainoastaan muutosta kannattavat tai sitä vastustavat äänet. Sopimuspuolten on hyväksyttävä muutokset. Ne tulevat voimaan

muutokset hyväksyneiden sopimuspuolten osalta yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun kaksi kolmasosaa sopimuspuolista on ilmoittanut hyväksyvänsä muutokset.

30 artiklan mukaan yleissopimuksen liitteet ovat sen erottamaton osa. Yleissopimukseen voidaan hyväksyä liitteitä sopimuspuolten konferenssin päätöksellä. Liitteet voivat sisältää ainoastaan luetteloita, kaavioita ja muuta kuvaavaa aineistoa, joka on luonteeltaan tieteellistä, teknistä tai hallinnollista. Liitteiden hyväksymisessä noudatetaan samaa menettelyä kuin itse yleissopimuksen muuttamisessa. Liitteet ja niiden muutokset tulevat voimaan kaikkien sopimuspuolten osalta yhden vuoden kuluessa hyväksymisedellytysten täyttymisestä, ellei sopimuspuoli ilmoita saman ajan kuluessa vastustavansa liitettä tai sen muutosta.

31 artikla sisältää määräykset äänioikeudesta. Jokaisella sopimuspuolella on yksi ääni. Taloudelliset yhdentymisjärjestöt voivat erikseen määritellyn toimivallan puitteissa käyttää niin monta ääntä kuin niiden jäsenvaltioista on yleissopimuksen sopimuspuolena. Järjestöt eivät saa käyttää äänioikeuttaan, jos niiden jäsenvaltiot käyttävät omaa äänioikeuttaan.

32 artiklan mukaan valtio ei voi liittyä pöytäkirjan sopimuspuoleksi, ellei se ole myös yleissopimuksen sopimuspuoli. Päätöksiä yleissopimukseen liittyvän pöytäkirjan nojalla voivat tehdä ainoastaan asianomaisen pöytäkirjan sopimuspuolet.

33 artikla sisältää määräykset sopimuksen allekirjoittamisesta.

34 artiklan mukaan yleissopimuksen allekirjoittajavaltion on ratifioitava tai hyväksyttävä yleissopimus.

35 artiklan mukaan yleissopimus on myös avoimna liittymistä varten.

36 artiklan mukaan yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä, kun kolmaskymmenes 34 artiklan mukainen asiakirja on talletettu. Myöhemmin liittyvien sopimuspuolten osalta yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä liittymiskirjan tallettamisesta.

37 artiklan mukaan yleissopimukseen ei voi tehdä varaumia.

38 artiklan mukaan sopimuspuoli voi milloin tahansa irtisanoa yleissopimuksen, kun on kulunut kaksi vuotta sen voimaantulosta asianomaisen sopimusvaltion osalta. Irtisanominen

tulee voimaan vuoden kuluttua siitä, kun tallettaja on vastaanottanut irtisanomista koskevan ilmoituksen.

39 artikla sisältää määräykset väliaikaisjärjestelyistä rahoitusjärjestelmän osalta. Väliaikaisen rahoitusjärjestelmän toiminnasta vastaa Maailmanlaajuinen ympäristörahoitus GEF. Väliaikaisjärjestelyjä sovelletaan sopimuspuolten konferenssin ensimmäiseen istunnon päätymiseen asti. Konferenssin on tarkoitus sopia pysyvistä järjestelyistä tältä osin ensimmäisessä istunnossaan.

40 artiklassa todetaan yleissopimuksen väliaikaisen sihteeristö toimivan Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristöohjelman UNEPin puitteissa.

41 artiklan mukaan yleissopimuksen tallettajana toimii Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri.

Sopimuksen 1 liite sisältää viitteellisen luettelon monimuotoisuuden eri osa-alueiden tunnistamisesta.

Sopimuksen 2 liite sisältää määräykset sitovasta välimiesmenettelystä, jonka sopimuspuoli voi hyväksyä 27 artiklan mukaisesti sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvien riitojen ratkaisemiseksi sekä määräykset sovittelumenettelystä, jonka tulos ei ole riidan osapuolia sitova.

2. Voimaantulo

Yleissopimus tuli kansainvälisesti voimaan

Helsingissä 29 päivänä huhtikuuta 1994

29 päivänä joulukuuta 1993. Sopimuksen on maaliskuun 1994 alkuun mennessä ratifioinut 51 valtiota, muassa Norja, Ruotsi, Tanska, Saksa, Kanada, Japani ja Kiina sekä Euroopan talousyhteisö. Suomen osalta sopimus tulee voimaan 90 päivän kuluttua siitä, kun Suomi on tallettanut hyväksymiskirjansa Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

3. Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Yleissopimus ei sisällä lainsäädännön alaan kuuluvia tai valtiosäännön mukaan muuten eduskunnan suostumusta vaativia määräyksiä. Hallitus pyytää kuitenkin sopimukselle eduskunnan suostumuksen, koska sopimus on periaatteellisesti tärkeä ja muodostaa puitteet tulevalle biologista monimuotoisuutta koskevalle kansainväliselle yhteistyölle, jolla tulee olemaan laajakantoisia ja useille yhteiskunnan aloille ulottuvia seurauksia.

Edellä olevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 69 §:n 2 momentin mukaisesti esitetään,

että Eduskunta hyväksyisi Rio de Janeirossa 5 päivänä kesäkuuta 1992 tehdyn biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen.

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ulkoasiainministeri Heikki Haavisto

(Suomennos)

Biologista monimuotoisuutta koskeva

YLEISSOPIMUS

Johdanto

Sopimuspuolet, jotka ovat tietoisia biologisen monimuotoisuuden itseisarvosta sekä biologisen monimuotoisuuden ja sen osien ekologisista, perinnöllisistä, yhteiskunnallisista, taloudellisista, tieteellisistä, opetuksellisista, sivistyksellisistä, virkistyksellisistä ja esteettisistä arvoista,

ovat tietoisia myös biologisen monimuotoisuuden merkityksestä evoluution ja biosfäärin elämää ylläpitävien systeemien kannalta,

vahvistavat, että biologisen monimuotoisuuden suojeleminen kuuluu koko ihmiskunnalle,

vahvistavat uudestaan, että valtioilla on täysivaltainen oikeus biologisiin luonnonvaroihin,

vahvistavat uudestaan, että valtiot vastaavat biologisen monimuotoisuutensa suojelusta ja biologisten luonnonvarojensa kestävästä käytöstä,

ovat huolestuneita siitä, että eräät ihmisten toimet jatkuvasti ja merkittävästi vähentävät biologista monimuotoisuutta,

tiedostavat yleisen biologista monimuotoisuutta koskevan tiedon ja tietämyksen puutteen sekä tarpeen kiireellisesti kehittää tieteellistä, teknistä ja hallinnollista toimintakykyä sellaisen perusymmärryksen luomiseksi, jonka pohjalta tarvittavat toimenpiteet voidaan suunnitella ja toteuttaa,

toteavat, että on elintärkeää ennakoida, ehkäistä ja torjua biologisen monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen lähteet,

toteavat myös, että biologisen monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviön uhatessa varmistettujen tieteellisten todisteiden puuttumista ei tulisi käyttää synnä uhan torjumiseen tai sen vaikutusten vähentämiseen tähtävien toimenpiteiden lykkäämiseen,

toteavat lisäksi, että perusvaatimus biologisen monimuotoisuuden suojelulle on ekosysteemien ja luonnontilaisten elinympäristöjen *in situ* -suojeleminen sekä lajien elinkykyisten populaa-

CONVENTION

on Biological Diversity

Preamble

Contracting Parties,

Conscious of the intrinsic value of biological diversity and of the ecological, genetic, social, economic, scientific, educational, cultural, recreational and aesthetic values of biological diversity and its components,

Conscious also of the importance of biological diversity for evolution and for maintaining life sustaining systems of the biosphere,

Affirming that the conservation of biological diversity is a common concern of humankind,

Reaffirming that States have sovereign rights over their own biological resources,

Reaffirming also that States are responsible for conserving their biological diversity and for using their biological resources in a sustainable manner,

Concerned that biological diversity is being significantly reduced by certain human activities,

Aware of the general lack of information and knowledge regarding biological diversity and of the urgent need to develop scientific, technical and institutional capacities to provide the basic understanding upon which to plan and implement appropriate measures,

Noting that it is vital to anticipate, prevent and attack the causes of significant reduction or loss of biological diversity at source,

Noting also that where there is a threat of significant reduction or loss of biological diversity, lack of full scientific certainty should not be used as a reason for postponing measures to avoid or minimize such a threat,

Noting further that the fundamental requirement for the conservation of biological diversity is the *in-situ* conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and

tioiden suojelu ja elvyttäminen luonnollisessa ympäristössään,

toteavat lisäksi, että myös *ex situ* -toimenpiteillä, ensisijaisesti alkuperämaassa, on huomattava merkitys,

tunnustavat monien perinteisen elämäntavan omaavien alkuperäis- ja paikallisyhteisöjen läheisen ja perinteisen riippuvuuden biologisista luonnonvaroista, sekä sen, että on toivottavaa jakaa biologisen monimuotoisuuden suojelua ja sen osien kestäväää käyttöä koskevasta perinteisestä tietämyksestä, uudistuksesta ja käytännöstä saatu hyöty oikeudenmukaisesti,

tunnustavat myös naisten elintärkeän osuuden biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja kestävässä käytössä sekä vahvistavat naisten täysipainoisen osallistumisen tarpeellisuuden biologisen monimuotoisuuden suojelua koskevassa poliittisessa päätöksenteossa ja toteuttamisessa kaikilla tasoilla,

painottavat tarvetta edistää kansainvälistä, alueellista ja maailmanlaajuisia yhteistyötä valtioiden, valtiollisten järjestöjen ja kansalaissektorin välillä biologisen monimuotoisuuden suojelussa ja sen osien kestävässä käytössä,

tunnustavat, että uuden lisärahoituksen myöntämisen ja alan teknologian asianmukaisen saannin voidaan olettaa olennaisesti vaikuttavan maailman kykyyn vastustaa biologisen monimuotoisuuden vähenemistä,

tunnustavat lisäksi, että on erityisesti varauduttava kohtaamaan kehitysmaiden tarpeet, mukaan lukien uuden lisärahoituksen myöntäminen ja alan teknologian asianmukainen saanti,

huomioivat tältä osin vähiten kehittyneiden maiden ja pienten saarivaltioiden erityisolosuhteet,

tunnustavat, että biologisen monimuotoisuuden suojelu edellyttää huomattavia sijoituksia, ja että näiden sijoitusten odotetaan tuottavan monenlaista ympäristöön liittyvää, taloudellista ja yhteiskunnallista hyötyä,

tunnustavat, että kehitysmaiden ehdottomana ja ensisijaisena tavoitteena on taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys sekä köyhyden poistaminen,

tiedostavat, että biologisen monimuotoisuuden suojelulla ja kestäväällä käytöllä on ratkaiseva merkitys maailman lisääntyvän väestön elintarvike-, terveydenhuolto- ja muiden tarpei-

recovery of viable populations of species in their natural surroundings,

Noting further that ex-situ measures, preferably in the country of origin, also have an important role to play,

Recognizing the close and traditional dependence of many indigenous and local communities embodying traditional lifestyles on biological resources, and the desirability of sharing equitably benefits arising from the use of traditional knowledge, innovations and practices relevant to the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components,

Recognizing also the vital role that women play in the conservation and sustainable use of biological diversity and affirming the need for the full participation of women at all levels of policy-making and implementation for biological diversity conservation,

Stressing the importance of, and the need to promote, international, regional and global cooperation among States and intergovernmental organizations and the non-governmental sector for the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components,

Acknowledging that the provision of new and additional financial resources and appropriate access to relevant technologies can be expected to make a substantial difference in the world's ability to address the loss of biological diversity,

Acknowledging further that special provision is required to meet the needs of developing countries, including the provision of new and additional financial resources and appropriate access to relevant technologies,

Noting in this regard the special conditions of the least developed countries and small island States,

Acknowledging that substantial investments are required to conserve biological diversity and that there is the expectation of a broad range of environmental, economic and social benefits from those investments,

Recognizing that economic and social development and poverty eradication are the first and overriding priorities of developing countries,

Aware that conservation and sustainable use of biological diversity is of critical importance for meeting the food, health and other needs of the growing world population, for which pur-

den tyydyttämislle, jonka vuoksi sekä perintöaineksen että teknologian saanti ja yhteiskäyttö ovat ehdottoman tärkeitä,

toteavat, että viime kädessä biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö lujittavat valtioidenvälisiä ystävällisiä suhteita ja edistävät rauhaa ihmiskunnan keskuudessa,

tahtovat syventää ja täydentää nykyisiä kansainvälisiä järjestelyjä biologisen monimuotoisuuden ja sen osien suojelemiseksi ja kestävä käytön varmistamiseksi,

päättävät vakaasti suojella biologista monimuotoisuutta ja käyttää sitä kestävästi nykyisten ja tulevien sukupolvien hyväksi,

ovat sopineet seuraavasta:

1 artikla

Tavoitteet

Tämän yleissopimuksen tavoitteena, jota tulee toteuttaa asiaankuuluvien määräysten mukaisesti, on biologisen monimuotoisuuden suojeleminen, sen osien kestävä käyttö sekä perintöaineksen käytöstä saadun hyödyn oikeudenmukainen ja tasapuolinen jako, johon kuuluu myös asianmukainen perintöaineksen saanti ja asiaankuuluvan teknologian siirto, ottaen huomioon kaikki tähän ainekseen ja teknologiaan kuuluvat oikeudet, sekä asianmukainen rahoitus.

2 artikla

Määritelmät

Tässä yleissopimuksessa

”biologinen monimuotoisuus” tarkoittaa kaikkiin, kuten manner-, meri- tai muuhun vesiperäiseen ekosysteemiin tai ekologiseen kokonaisuuteen kuuluvien elävien eliöiden vaihtelevuutta; tähän lasketaan myös lajin sisäinen ja lajien välinen sekä ekosysteemien monimuotoisuus;

”biologiset luonnonvarat” tarkoittaa perintöainesta, eliöitä tai niiden osia, populaatioita tai muita ekosysteemien elollisia osia, jotka ovat tai saattavat olla käyttökelpoisia tai arvokkaita ihmiskunnalle;

”biotekniikka” tarkoittaa sellaista tekniikan sovellusta, jossa käytetään biosysteemejä, eläviä eliöitä tai niiden johdannaisia tuotteiden tai prosessien kehittämiseen tai muunteluun tietyn tarkoituksen;

pose access to and sharing of both genetic resources and technologies are essential,

Noting that, ultimately, the conservation and sustainable use of biological diversity will strengthen friendly relations among States and contribute to peace for humankind,

Desiring to enhance and complement existing international arrangements for the conservation of biological diversity and sustainable use of its components, and

Determined to conserve and sustainably use biological diversity for the benefit of present and future generations,

Have agreed as follows:

Article 1

Objectives

The objectives of this Convention, to be pursued in accordance with its relevant provisions, are the conservation of biological diversity the sustainable use of its components and the fair and equitable sharing of the benefits arising out of the utilization of genetic resources, including by appropriate access to genetic resources and by appropriate transfer of relevant technologies, taking into account all rights over those resources and to technologies, and by appropriate funding.

Article 2

Use of Terms

For the purposes of this Convention:

”Biological diversity” means the variability among living organisms from all sources including, inter alia, terrestrial, marine and other aquatic ecosystems and the ecological complexes of which they are part; this includes diversity within species, between species and of ecosystems.

”Biological resources” includes genetic resources, organisms or parts thereof, populations, or any other biotic component of ecosystems with actual or potential use or value for humanity.

”Biotechnology” means any technological application that uses biological systems, living organisms, or derivatives thereof, to make or modify products or processes for specific use.

”perintöaineksen alkuperämaa” tarkoittaa maata, jolla on mainittuja perintöaineiksia *in situ* -olosuhteissa;

”perintöaineksen toimittajamaa” tarkoittaa maata, joka toimittaa perintöainesta, sekä luonnonvaraisia että viljeltyjä lajeja *in situ* -lähteistä tai *ex situ* -lähteistä, jotka voivat olla peräisin asianomaisesta maasta tai muualta;

”jalostetut tai viljelylajit” tarkoittaa lajeja, joiden kehitykseen ihminen on vaikuttanut omien tarpeidensa tyydyttämiseksi;

”ekosysteemi” tarkoittaa sitä dynaamista kokonaisuutta, jossa kasvi, eläin ja pieneliöyhteisöt toimivat elottomassa ympäristössään toiminnallisena yksikkönä;

”*ex situ* -suojelu” tarkoittaa biologisen monimuotoisuuden osien suojelua muussa kuin niiden luonnonmukaisessa elinympäristössä;

”geneettinen materiaali” tarkoittaa kasvi-, eläin-, mikrobi- tai muuta alkuperää olevaa ainesta, joka sisältää toiminnallisia perintötekijöitä;

”perintöaines” tarkoittaa geneettistä materiaalia, joka on tai saattaa olla arvokasta;

”elinympäristö” tarkoittaa paikkaa tai sijaintia, jossa eliö tai populaatio luontaisesti esiintyy;

”*in situ* -olosuhteet” tarkoittaa olosuhteita, joissa perintöainesta esiintyy ekosysteemeissä ja luontaisissa elinympäristöissä sekä jalostettujen tai viljelylajien osalta sitä ympäristöä, jossa ne ovat kehittäneet erityisominaisuutensa;

”*in situ* -suojelu” tarkoittaa ekosysteemien ja luontaisten elinympäristöjen suojelua sekä lajien elinkykyisten populaatioiden säilyttämistä ja elvyttämistä niiden luonnollisessa ympäristössä ja jalostettujen tai viljelylajien osalta siinä ympäristössä, jossa ne ovat kehittäneet erityisominaisuutensa;

”suojelualue” tarkoittaa maantieteellisesti määritettyä aluetta, joka on nimetty tai asetettu sääntelyn tai hoidon kohteeksi tiettyjen suojelutavoitteiden saavuttamiseksi;

”alueellinen taloudellinen yhdentymisjärjestö” tarkoittaa täysivaltaisten valtioiden tietyllä alueella muodostamaa järjestöä, jolle jäsenvaltiot ovat siirtäneet tämän yleissopimuksen sääntelemiä asioita koskevan toimivallan ja joka on asianmukaisesti valtuutettu sisäisten menettelytapojensa mukaisesti allekirjoittamaan, ratifioimaan ja hyväksymään tämän yleissopimuksen tai liittymään siihen;

”Country of origin of genetic resources” means the country which possesses those genetic resources *in-situ* conditions.

”Country providing genetic resources” means the country supplying genetic resources collected from *in-situ* sources, including populations of both wild and domesticated species, or taken from *ex-situ* sources, which may or may not have originated in that country.

”Domesticated or cultivated species” means species in which the evolutionary process has been influenced by humans to meet their needs.

”Ecosystem” means a dynamic complex of plant, animal and micro-organism communities and their non-living environment interacting as a functional unit.

”*Ex-situ* conservation” means the conservation of components of biological diversity outside their natural habitats.

”Genetic material” means any material of plant, animal, microbial or other origin containing functional units of heredity.

”Genetic resources” means genetic material of actual or potential value.

”Habitat” means the place or type of site where an organism or population naturally occurs.

”*In-situ* conditions” means conditions where genetic resources exist within ecosystems and natural habitats, and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.

”*In-situ* conservation” means the conservation of ecosystems and natural habitats and the maintenance and recovery of viable populations of species in their natural surroundings and, in the case of domesticated or cultivated species, in the surroundings where they have developed their distinctive properties.

”Protected area” means a geographically defined area which is designated or regulated and managed to achieve specific conservation objectives.

”Regional economic integration organization” means an organization constituted by sovereign States of a given region, to which its member States have transferred competence in respect of matters governed by this convention and which has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to sign, ratify, accept, approve or accede to it.

”kestävä käyttö” tarkoittaa biologisen monimuotoisuuden osien käyttöä siten, että käytön laatu tai määrä ei pitkällä aikavälillä johda biologisen monimuotoisuuden vähenemiseen, ja joka siten tukee biologisen monimuotoisuuden mahdollisuuksia tyydyttää nykyisten ja tulevien sukupolvien tarpeet ja toiveet;

”teknologia” tarkoittaa myös biotekniikkaa.

”Sustainable use” means the use of components of biological diversity in a way and at a rate that does not lead to the long-term decline of biological diversity, thereby maintaining its potential to meet the needs and aspirations of present and future generations.

”Technology” includes biotechnology.

3 artikla

Periaate

Valtioilla on Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan sekä kansainvälisen oikeuden periaatteiden mukaisesti ehdoton oikeus käyttää omia luonnonvarojaan ympäristöpolitiikkansa mukaisesti ja vastuu siitä, että niiden lainkäyttövallan tai valvonnan alaiset toimet eivät vahingoita ympäristöä toisen valtion alueella tai kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla.

4 artikla

Lainkäyttövallan rajaaminen

Jollei muiden valtioiden oikeuksista muuta johdu ja jollei tässä yleissopimuksessa nimenomaan toisin määrätä, tämän yleissopimuksen määräykset velvoittavat kaikkia sopimuspuolia

a) biologisen monimuotoisuuden osien osalta kunkin sopimuspuolen kansallisen lainkäyttövallan alueella, ja

b) niiden lainkäyttövallan tai valvonnan alaisilla alueilla toteutettavan tuotannon ja toimintojen osalta, riippumatta siitä, missä näiden vaikutukset ilmenevät, asianomaisen sopimuspuolen kansallisen lainkäyttövallan alaisilla alueilla tai kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla.

5 artikla

Yhteistyö

Kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisten alueiden sekä muiden yhteisen edun mukaisten asioiden osalta kukin sopimuspuoli toimii mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin yhteistyössä muiden sopimuspuolten kanssa joko suoraan tai tarvittaessa toimivaltaisten kansainvälisten järjestöjen välityksellä biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön edistämiseksi.

Article 3

Principle

States have, in accordance with the charter of the United Nations and the principles of international law, the sovereign right to exploit their own resources pursuant to their own environmental policies, and the responsibility to ensure that activities within their jurisdiction or control do not cause damage to the environment of other States or of areas beyond the limits of national jurisdiction.

Article 4

Jurisdictional Scope

Subject to the rights of other States, and except as otherwise expressly provided in this Convention, the provisions of this convention apply, in relation to each Contracting Party:

(a) In the case of components of biological diversity, in areas within the limits of its national jurisdiction; and

(b) In the case of processes and activities, regardless of where their effects occur, carried out under its jurisdiction or control, within the area of its national jurisdiction or beyond the limits of national jurisdiction.

Article 5

Cooperation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, cooperate with other Contracting Parties, directly or, where appropriate, through competent international organizations, in respect of areas beyond national jurisdiction and on other matters of mutual interest, for the conservation and sustainable use of biological diversity.

6 artikla

Yleiset toimenpiteet suojelun ja kestävän käytön kannalta

Kunkin sopimuspuolen tulee erityisolosuhteidensa ja valmiuksiansa mukaisesti

a) kehittää kansallisia biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön strategioita, suunnitelmia ja ohjelmia tai muuntaa nykyisiä strategioita, suunnitelmia tai ohjelmia tähän tarkoitukseen siten, että niistä heijastuvat muun muassa tässä yleissopimuksessa tarkoitettut, asianomaisen sopimuspuolen osalta asiaankuuluvat toimet, sekä

b) sisällyttää biologisen monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö mahdollisuuksiensa mukaan ja soveltuvin osin yhteiskunnan eri sektoreiden sisäisiin ja niiden välisiin suunnitelmiin, ohjelmiin ja toimintaperiaatteisiin.

7 artikla

Selvitykset ja seuranta

Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin erityisesti 8—10 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden osalta

a) selvittää suojelun ja kestävän käytön kannalta tärkeät biologisen monimuotoisuuden osat ottaen huomioon I liitteen viitteellisen luettelon alueet,

b) järjestää biologisen monimuotoisuuden osien seuranta näytteiden oton ja muiden menetelmien avulla edellä a kohdan selvitysten mukaisesti ottaen erityisesti huomioon ne alueet, jotka edellyttävät kiireellisiä suojelutoimia sekä ne, jotka tarjoavat suurimmat kestävän käytön mahdollisuudet,

c) selvittää tuotannot ja toiminnot, joilla on tai saattaa olla merkittävä haitallinen vaikutus biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestäväan käyttöön ja järjestää vaikutusten seuranta näytteiden oton ja muiden menetelmien avulla, sekä

d) ylläpitää ja jäsentää jonkun menetelmän avulla edellä a, b ja c kohdassa tarkoitetuilla selvityksillä ja seurannalla saatua tietoa.

8 artikla

In situ -suojaus

Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksiensa mukaan ja soveltuvin osin

Article 6

General Measures for Conservation and Sustainable Use

Each contracting Party shall, in accordance with its particular conditions and capabilities:

(a) Develop national strategies, plans or programmes for the conservation and sustainable use of biological diversity or adapt for this purpose existing strategies, plans or programmes which shall reflect, inter alia, the measures set out in this Convention relevant to the Contracting Party concerned; and

(b) Integrate, as far as possible and as appropriate, the conservation and sustainable use of biological diversity into relevant sectoral or cross-sectoral plans, programmes and policies.

Article 7

Identification and Monitoring

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, in particular for the purposes of Articles 8 to 10:

(a) Identify components of biological diversity important for its conservation and sustainable use having regard to the indicative list of categories set down in Annex I;

(b) Monitor, through sampling and other techniques, the components of biological diversity identified pursuant to subparagraph (a) above, paying particular attention to those requiring urgent conservation measures and those which offer the greatest potential for sustainable use;

(c) Identify processes and categories of activities which have or are likely to have significant adverse impacts on the conservation and sustainable use of biological diversity, and monitor their effects through sampling and other techniques; and

(d) Maintain and organize, by any mechanism data, derived from identification and monitoring activities pursuant to subparagraphs (a), (b) and (c) above.

Article 8

In-situ Conservation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

a) perustaa suojelualueiden tai muiden erityistoimia vaativien alueiden järjestelmä biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi,

b) kehittää tarvittaessa ohjeet suojelualueiden tai muiden biologisen monimuotoisuuden suojelemiseksi erityistoimia vaativien alueiden valitsemista, perustamista ja hoitoa varten,

c) säädellä tai hoitaa biologisen monimuotoisuuden suojelun kannalta tärkeitä biologisia luonnonvaroja sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella niiden suojelun ja kestävän käytön varmistamiseksi,

d) edistää ekosysteemien suojelua, luonnontilaisia elinympäristöjä sekä elinkykyisten lajien populaatioiden ylläpitämistä luonnollisessa ympäristössään,

e) edistää suojelualueiden välittömässä yhteydessä sijaitsevien alueiden ympäristöä säästävää ja kestävää kehitystä tavoitteenaan suojella näitä alueita,

f) ennallistaa ja elvyttää rappeutuneita ekosysteemejä ja edistää uhanalaisten lajien elvyttämistä muun muassa kehittämällä ja toteuttamalla suunnitelmia tai muita hoitostrategioita,

g) perustaa tai ylläpitää valmiuksia säädellä, hoitaa tai hallita riskejä, jotka liittyvät sellaisten biotekniikasta syntyneiden elävien muunneltujen eliöiden käyttöön ja vapauttamiseen, joilla todennäköisesti on haitallisia ympäristövaikutuksia, jotka voisivat vahingoittaa biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestävää käyttöä, ottaen myös huomioon terveysvaarat,

h) estää sellaisten vieraiden lajien luontoon päästäminen tai valvoo sitä tai hävittää sellaiset vieraat lajit, jotka uhkaavat ekosysteemejä, elinympäristöjä tai lajeja,

i) pyrkiä luomaan tarvittavat olosuhteet biologisen monimuotoisuuden nykyisen käytön ja suojelun sekä sen osien kestävän käytön yhteensovittamiseksi,

j) kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti kunnioittaa, suojella ja ylläpitää alkuperäiskansojen ja paikallisten yhteisöjen sellaista tietämystä, keksintöjä ja käytäntöä, joka sisältyy biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön kannalta merkityksellisiin perinteisiin elämänmuotoihin ja edistää ja laajentaa niiden soveltamista mainittujen yhteisöjen avulla ja myötävaikutuksella sekä rohkaista tietämyksestä, keksinnöistä ja käytännöstä saadun hyödyn tasapuolista jakoa,

(a) Establish a system of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity;

(b) Develop, where necessary, guidelines for the selection, establishment and management of protected areas or areas where special measures need to be taken to conserve biological diversity;

(c) Regulate or manage biological resources important for the conservation of biological diversity whether within or outside protected areas, with a view to ensuring their conservation and sustainable use;

(d) Promote the protection of ecosystems, natural habitats and the maintenance of viable populations of species in natural surroundings;

(e) Promote environmentally sound and sustainable development in areas adjacent to protected areas with a view to furthering protection of these areas;

(f) Rehabilitate and restore degraded ecosystems and promote the recovery of threatened species, inter alia, through the development and implementation of plans or other management strategies;

(g) Establish or maintain means to regulate, manage or control the risks associated with the use and release of living modified organisms resulting from biotechnology which are likely to have adverse environmental impacts that could affect the conservation and sustainable use of biological diversity, taking also into account the risks to human health;

(h) Prevent the introduction of, control or eradicate those alien species which threaten ecosystems, habitats or species;

(i) Endeavour to provide the conditions needed for compatibility between present uses and the conservation of biological diversity and the sustainable use of its components;

(j) Subject to its national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge, innovations and practices;

k) kehittää tai ylläpitää tarvittavaa lainsäädäntöä ja/tai muita säänteleviä määräyksiä uhanalaisten lajien ja populaatioiden suojelemiseksi,

l) kun 7 artiklassa tarkoitettua merkittävää haittaa biologiselle monimuotoisuudelle on havaittu, säädellä tai ohjata tällaista tuotantoa ja toimilajeja, sekä

m) toimia yhteistyössä antaessaan rahoitus ja muuta tukea edellä a—l kohdissa tarkoitettua *in situ* -suojelua varten erityisesti kehityksissä.

9 artikla

Ex situ -suojaelu

Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin pääasiallisesti *in situ* -suojelelun täydentämiseksi

a) ryhtyä toimenpiteisiin biologisen monimuotoisuuden osien suojelemiseksi *ex situ* ensisijaisesti kyseisten osien alkuperämaassa,

b) perustaa ja ylläpitää laitoksia kasvien, eläinten ja pieneliöiden *ex situ* -suojelelun ja tutkimusta varten ensisijaisesti perintöaineiden alkuperämaassa,

c) ryhtyä toimenpiteisiin uhanalaisten lajien elvyttämiseksi ja ennallistamiseksi sekä niiden palauttamiseksi asianmukaisissa olosuhteissa luonnolliseen elinympäristöönsä,

d) säädellä ja hoitaa biologisten luonnonvarojen keruuta luonnontilaisista elinympäristöistä *ex situ* -suojelelun varten tavalla, josta ei aiheudu pysyvää uhkaa ekosysteemeille ja lajien *in situ* -populaatioille, paitsi väliaikaisten *ex situ* -erityistoimenpiteiden ollessa tarpeen edellä c kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa, ja

e) toimia yhteistyössä rahoitus- ja muun avun antamisessa a—d kohdassa esitettyä *ex situ* -suojelelun varten sekä kehitysmaiden *ex situ* -suojelelun harjoittavien laitosten perustamiseksi ja ylläpitämiseksi.

10 artikla

Biologisen monimuotoisuuden osien kestävä käyttö

Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin

(k) Develop or maintain necessary legislation and/or other regulatory provisions for the protection of threatened species and populations;

(l) Where a significant adverse effect on biological diversity has been determined pursuant to Article 7, regulate or manage the relevant processes and categories of activities; and

(m) Cooperate in providing financial and other support for *in-situ* conservation outlined in subparagraphs (a) to (l) above, particularly to developing countries.

Article 9

Ex-situ Conservation

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate, and predominantly for the purpose of complementing *in-situ* measures:

(a) Adopt measures for the *ex-situ* conservation of components of biological diversity, preferably in the country of origin of such components;

(b) Establish and maintain facilities for *ex-situ* conservation of and research on plants, animals and micro-organisms, preferably in the country of origin of genetic resources;

(c) Adopt measures for the recovery and rehabilitation of threatened species and for their reintroduction into their natural habitats under appropriate conditions;

(d) Regulate and manage collection of biological resources from natural habitats for *ex-situ* conservation purposes so as not to threaten ecosystems and *in-situ* populations of species, except where special temporary *ex-situ* measures are required under subparagraph (c) above; and

(e) Cooperate in providing financial and other support for *ex-situ* conservation outlined in subparagraphs (a) to (d) above and in the establishment and maintenance of *ex-situ* conservation facilities in developing countries.

Article 10

Sustainable Use of Components of Biological Diversity

Each Contracting Party shall, as far as possible and as appropriate:

a) ottaa biologisen monimuotoisuuden suo-
jelu ja kestävä käyttö huomioon osana kansal-
lista päätöksentekoa,

b) ryhtyä biologisten luonnonvarojen käyt-
töä koskeviin toimenpiteisiin välttääkseen tai
minimoidakseen haitalliset vaikutukset biologi-
sen monimuotoisuuteen,

c) suojella ja rohkaista biologisten luonnon-
varojen perinteistä käyttöä vanhojen kulttuuri-
en käytännön mukaisesti tavalla, joka soveltuu
suojelemaan ja kestävästi käytön edellytyksiin,

d) auttaa paikallisia väestöjä kehittämään ja
toteuttamaan korjaavia toimia rappeutuneilla
alueilla, joiden biologinen monimuotoisuus on
vähentynyt, sekä

e) rohkaista viranomaisten ja yksityisen sek-
torin välistä yhteistyötä menetelmien kehittä-
misessä biologisten luonnonvarojen kestävästä
käytöstä varten.

11 artikla

Kannustavat toimet

Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuu-
sien mukaan ja soveltuvin osin ryhtyä talou-
dellisesti ja yhteiskunnallisesti perusteltuihin
toimiin, jotka kannustavat biologisen moni-
muotoisuuden suojelemaan ja sen osien kestävästä
käytöstä.

12 artikla

Tutkimus ja koulutus

Sopimuspuolet, ottaen huomioon kehitys-
maiden erityistarpeet,

a) laativat ja ylläpitävät tieteellisiä ja tekni-
siä koulutusohjelmia biologisen monimuotoi-
suuden ja sen osien selvittämiseen, suojelemaan ja
kestävään käyttöön tähtääviä toimia varten ja
tukevat tällaista koulutusta kehitysmaiden eri-
tyistarpeita varten,

b) edistävät ja rohkaisevat biologisen moni-
muotoisuuden suojelemaan ja kestävästä käyttöön
liittyvää tutkimusta erityisesti kehitysmaissa
muun muassa niiden sopimuspuolten konfe-
renssein päätösten mukaisesti, jotka perustuvat
sen tieteellistä, teknistä ja teknologista neuvon-
taa antavan avustavan toimielimen suosituksi-
in, sekä

c) toimivat yhteistyössä ja edistävät, 16, 18
ja 20 artiklan määräysten mukaisesti, uusim-
pien biologista monimuotoisuutta koskevien

(a) Integrate consideration of the conserva-
tion and sustainable use of biological resources
into national decision-making;

(b) Adopt measures relating to the use of
biological resources to avoid or minimize ad-
verse impacts on biological diversity;

(c) Protect and encourage customary use of
biological resources in accordance with tradi-
tional cultural practices that are compatible
with conservation or sustainable use require-
ments;

(d) Support local populations to develop and
implement remedial action in degraded areas
where biological diversity has been reduced;
and

(e) Encourage cooperation between its gov-
ernmental authorities and its private sector in
developing methods for sustainable use of
biological resources.

Article 11

Incentive Measures

Each Contracting Party shall, as far as
possible and as appropriate, adopt economi-
cally and socially sound measures that act as
incentives for the conservation and sustainable
use of components of biological diversity.

Article 12

Research and Training

The Contracting Parties, taking into account
the special needs of developing countries, shall:

(a) Establish and maintain programmes for
scientific and technical education and training
in measures for the identification, conservation
and sustainable use of biological diversity and
its components and provide support for such
education and training for the specific needs of
developing countries;

(b) Promote and encourage research which
contributes to the conservation and sustainable
use of biological diversity, particularly in de-
veloping countries, inter alia, in accordance
with decisions of the Conference of the Parties
taken in consequence of recommendations of
the Subsidiary Body on Scientific, Technical
and Technological Advice; and

(c) In keeping with the provisions of Articles
16, 18 and 20, promote and cooperate in the
use of scientific advances in biological diversity

tieteellisten edistysaskelten käyttöä biologisten luonnonvarojen suojeluun ja kestäväan käytön tähtäävien menetelmien kehittämiseksi.

13 artikla

Kasvatus ja yleinen tietoisuus

Sopimuspuolet

a) edistävät ja kannustavat biologisen monimuotoisuuden suojelun tärkeyden ja sen edellyttämien toimien ymmärtämistä sekä asian levittämistä joukkoviestimissä ja sisällyttämistä kasvatusohjelmiin, ja

b) toimivat soveltuvin osin yhteistyössä muiden valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa biologisen monimuotoisuuden suojelua ja kestäväää käyttöä koskevien kasvatus- ja kansalaisvalistusohjelmien kehittämisessä.

14 artikla

Ympäristövaikutusten arviointi ja haitallisten vaikutusten minimointi

1. Kunkin sopimuspuolen tulee mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvin osin

a) ottaa käyttöön asianmukaiset menettelytavat, jotka edellyttävät ympäristövaikutusten arviointia sellaisten esitettyjen hankkeiden osalta, joilla todennäköisesti olisi huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen, jotta näiltä vaikutuksilta voitaisiin välttyä tai jotta ne voitaisiin minimoida, ja tarvittaessa järjestää kansalaisille mahdollisuus osallistua mainittuun menettelyyn,

b) suorittaa asianmukaiset järjestelyt varmistaa, että sellaisten ohjelmien ja toimintaperiaatteiden ympäristövaikutukset, joilla todennäköisesti on huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen, otetaan asianmukaisesti huomioon,

c) edistää vastavuoroisuuden pohjalta lainkäyttövallassaan tai valvonnassaan tapahtuvaa sellaista toimintaa koskevaa tiedottamista, tietojen vaihtoa ja neuvonpitoa, jolla todennäköisesti on huomattava haitallinen vaikutus muiden valtioiden biologiseen monimuotoisuuteen tai kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisiin alueisiin, rohkaisemalla soveltuvin osin kahdenvälisen, alueellisten tai monenvälisen järjestelyjen solmimista,

d) lainkäyttövallassaan tai valvonnassaan alkanee vakavan vaaran tai vahingon uhatessa toisen valtion lainkäyttövaltaan tai valvontaan

research in developing methods for conservation and sustainable use of biological resources.

Article 13

Public Education and Awareness

The Contracting Parties shall:

(a) Promote and encourage understanding of the importance of, and the measures required for, the conservation of biological diversity, as well as its propagation through media, and the inclusion of these topics in educational programmes; and

(b) Cooperate, as appropriate, with other States and international organizations in developing educational and public awareness programmes, with respect to conservation and sustainable use of biological diversity.

Article 14

Impact Assessment and Minimizing Adverse Impacts

1. Each Contracting Party, as far as possible and as appropriate, shall:

(a) Introduce appropriate procedures requiring environmental impact assessment of its proposed projects that are likely to have significant adverse effects on biological diversity with a view to avoiding or minimizing such effects and, where appropriate, allow for public participation in such procedures;

(b) Introduce appropriate arrangements to ensure that the environmental consequences of its programmes and policies that are likely to have significant adverse impacts on biological diversity are duly taken into account;

(c) Promote, on the basis of reciprocity, notification, exchange of information and consultation on activities under their jurisdiction or control which are likely to significantly affect adversely the biological diversity of other States or areas beyond the limits of national jurisdiction, by encouraging the conclusion of bilateral, regional or multilateral arrangements, as appropriate;

(d) In the case of imminent or grave danger or damage, originating under its jurisdiction or control, to biological diversity within the area

kuuluvan alueen tai kansallisen lainkäyttövalan ulkopuolisen alueen biologista monimuotoisuutta, välittömästi ilmoittaa vaarasta tai vahingosta niille valtioille, joihin sen vaikutukset saattavat ulottua, ja aloittaa toimenpiteet vaaran tai vahingon estämiseksi tai minimoimiseksi,

e) edistää kansallista torjuntavalmiutta sellaisen luonnollisen tai muutoin syntyneen vaaran tai vahingon varalta, joka aiheuttaa vakavaa ja välitöntä vaaraa biologiselle monimuotoisuudelle, ja rohkaista kansainvälistä yhteistyötä mainittujen kansallisten toimien täydennykseksi, sekä tarvittaessa asianomaisten valtioiden tai alueellisten taloudellisten yhdistymisjärjestöjen välisen sopimuksen perusteella laatia yhteisiä torjuntaohjelmia.

2. Sopimuspuolten konferenssi tarkastaa suoritettavien tutkimusten perusteella biologiselle monimuotoisuudelle aiheutettua vahinkoa koskevat vastuu- ja hyvityskysymykset, mukaan lukien ennallistaminen ja korvaus, paitsi vastuun ollessa puhtaasti valtion sisäinen asia.

15 artikla

Perintöaineksen saanti ja saatavuus

1. Koska sopimuspuolet tunnustavat valtioiden täysivaltaisen oikeuden luonnonvaroihinsa, perintöaineksen saantia ja saatavuutta koskeva päätäntävalta on kansallisilla hallituksilla ja sitä sääntelee kansallinen lainsäädäntö.

2. Kukin sopimuspuoli pyrkii luomaan olosuhteet perintöaineksen saannin ja saatavuuden helpottamiseksi muille sopimuspuolille ympäristöä säästäviin tarkoituksiin ja olemaan asettamatta rajoituksia, jotka ovat tämän yleissopimuksen tavoitteiden vastaisia.

3. Tässä yleissopimuksessa tarkoitetaan tässä artiklassa sekä 16 ja 19 artiklassa mainitulla sopimuspuolen toimittamalla perintöaineksella vain sellaista perintöainesta, jonka toimittaa sopimuspuoli, joka on alkuperämaa tai joka on hankkinut sen tämän yleissopimuksen mukaisesti.

4. Jos saanti myönnetään, se tapahtuu keskinäisesti sovituin ehdoin ja tämän artiklan määräysten mukaisesti.

5. Perintöaineksen saanti ja saatavuus edellyttää perintöaineksen toimittavan sopimuspuolen etukäteen antamaa, tosiasioihin perustuvaa suostumusta, ellei asianomainen sopimuspuoli toisin päättää.

under jurisdiction of other States or in areas beyond the limits of national jurisdiction, notify immediately the potentially affected States of such danger or damage, as well as initiate action to prevent or minimize such danger or damage; and

(e) Promote national arrangements for emergency responses to activities or events, whether caused naturally or otherwise, which present a grave and imminent danger to biological diversity and encourage international cooperation to supplement such national efforts and, where appropriate and agreed by the States or regional economic integration organizations concerned, to establish joint contingency plans.

2. The Conference of the Parties shall examine, on the basis of studies to be carried out, the issue of liability and redress, including restoration and compensation, for damage to biological diversity, except where such liability is a purely internal matter.

Article 15

Access to Genetic Resources

1. Recognizing the sovereign rights of States over their natural resources, the authority to determine access to genetic resources rests with the national governments and is subject to national legislation.

2. Each Contracting Party shall endeavour to create conditions to facilitate access to genetic resources for environmentally sound uses by other Contracting Parties and not to impose restrictions that run counter to the objectives of this Convention.

3. For the purpose of this Convention, the genetic resources being provided by a Contracting Party, as referred to in this Article and Articles 16 and 19, are only those that are provided by Contracting Parties that are countries of origin of such resources or by the Parties that have acquired the genetic resources in accordance with this Convention.

4. Access, where granted, shall be on mutually agreed terms and subject to the provisions of this Article.

5. Access to genetic resources shall be subject to prior informed consent of the Contracting Party providing such resources, unless otherwise determined by that Party.

6. Kukin sopimuspuoli pyrkii kehittämään ja suorittamaan sellaista tieteellistä tutkimusta, joka perustuu muiden sopimuspuolten toimitamaan perintöainekseen, läheisessä yhteistyössä toimittavan sopimuspuolen kanssa ja mahdollisuuksien mukaan asianomaisessa maassa.

7. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarpeen mukaan lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin tai toimintalinjaa koskeviin toimenpiteisiin, 16 ja 19 artiklan mukaisesti sekä tarvittaessa 20 ja 21 artiklassa tarkoitettujen taloudellisten järjestelyjen avulla, tavoitteenaan jakaa oikeudenmukaisella ja tasapuolisella tavalla perintöainekseen kohdistuvan tutkimus- ja kehitystyön tulokset sekä perintöaineksen kaupallisesta ja muusta käytöstä koituva hyöty perintöaineksen toimittavan sopimuspuolen kanssa. Jakaminen perustuu keskinäisellä sopimuksella sovittuihin ehtoihin.

16 artikla

Teknologian siirto ja saatavuus

1. Kukin sopimuspuoli tunnustaa, että teknologiaan kuuluu biotekniikka ja että sekä teknologian saanti että siirto sopimuspuolten välillä ovat olennaisia tämän yleissopimuksen tavoitteiden kannalta, ja sitoutuu siksi, ellei tämän artiklan määräyksistä muuta johdu, mahdollistamaan ja/tai helpottamaan teknologian saantia ja siirtoa muille sopimuspuolille, jos se liittyy biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön tai sen avulla hyödynnetään perintöainesta eikä huomattavasti vahingoiteta ympäristöä.

2. Edellä 1 kappaleessa mainitun teknologian siirtoa ja saatavuutta kehityksille mahdollistetaan ja helpotetaan oikeudenmukaisin ja suosiollisin ehdoin ja, mikäli asiasta keskinäisesti sovitaan, ilman täyttä vastiketta ja etuoikeutetusti sekä tarvittaessa 20 ja 21 artiklassa luodun rahoitusjärjestelmän mukaisesti. Patentoitavan tai muun henkisen omaisuuden oikeuksin suojatun tekniikan osalta mainittu siirto ja saanti tulee järjestää asianmukaisten ja tehokkaiden henkistä omaisuutta koskevien oikeuksien mukaisesti. Tämän artiklan soveltamisessa on otettava huomioon jäljempänä 3, 4 ja 5 kappaleen määräykset.

3. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarpeen mukaan lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin tai toimintalinjoja koskeviin toimenpiteisiin tavoitteen

6. Each Contracting Party shall endeavour to develop and carry out scientific research based on genetic resources provided by other Contracting Parties with the full participation of, and where possible in, such Contracting Parties.

7. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, and in accordance with Articles 16 and 19 and, where necessary, through the financial mechanism established by Articles 20 and 21 with the aim of sharing in a fair and equitable way the results of research and development and the benefits arising from the commercial and other utilization of genetic resources with the Contracting Party providing such resources. Such sharing shall be upon mutually agreed terms.

Article 16

Access to and Transfer of Technology

1. Each Contracting Party, recognizing that technology includes biotechnology, and that both access to and transfer of technology among Contracting Parties are essential elements for the attainment of the objectives of this Convention, undertakes subject to the provisions of this Article to provide and/or facilitate access for and transfer to other Contracting Parties of technologies that are relevant to the conservation and sustainable use of biological diversity or make use of genetic resources and do not cause significant damage to the environment.

2. Access to and transfer of technology referred to in paragraph 1 above to developing countries shall be provided and/or facilitated under fair and most favourable terms, including on concessional and preferential terms where mutually agreed, and, where necessary, in accordance with the financial mechanism established by Articles 20 and 21. In the case of technology subject to patents and other intellectual property rights, such access and transfer shall be provided on terms which recognize and are consistent with the adequate and effective protection of intellectual property rights. The application of this paragraph shall be consistent with paragraphs 3, 4 and 5 below.

3. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, with the aim that Contracting

naan, että sopimuspuolille, etenkin kehitysmaille, jotka toimittavat perintöainesta, mahdollistetaan tätä ainesta käyttävän teknologian siirto ja saanti keskinäisesti sovituin ehdoin, mukaan lukien patentoidun ja muun henkisen omaisuuden oikeuksien suojattu teknologia, tarvittaessa 20 ja 21 artiklan määräysten avulla sekä kansainvälisen oikeuden ja jäljempänä 4 ja 5 kappaleen mukaisesti.

4. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarpeen mukaan lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin tai toimintalinjaa koskeviin toimenpiteisiin tavoitteenaan, että yksityinen sektori helpottaa edellä 1 kappaleessa tarkoitettua teknologian siirtoa, saantia ja yhteistä kehittämistä kehitysmaiden sekä julkisten laitosten että yksityisen sektorin käyttöön ja näiltä osin noudattaa edellä 1, 2 ja 3 kappaleesta johtuvia velvoitteita.

5. Sopimuspuolet tunnustavat, että patentit ja muut henkisen omaisuuden oikeudet voivat vaikuttaa tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoon ja toimivat siksi näiltä osin yhteistyössä kansallisen lainsäädännön ja kansainvälisen oikeuden mukaisesti varmistaakseen, että mainitut oikeudet eivät ole vastoin tämän yleissopimuksen tavoitteita, vaan tukevat niitä.

17 artikla

Tietojenvaihto

1. Sopimuspuolet helpottavat kaikkea julkisista lähteistä saatavilla olevan tiedon vaihtoa, joka liittyy biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön ja ottavat tällöin huomioon kehitysmaiden erityistarpeet.

2. Tällaiseen tietojen vaihtoon kuuluu teknisen, tieteellisen ja yhteiskunnallis-taloudellisen tutkimuksen tuloksien sekä koulutusta, selvitysohjelmia, erityistietämystä, alkuperäiskansojen tietämystä ja muuta perinteistä tietämystä koskevien tietojen vaihto sellaisenaan tai yhdessä 16 artiklan 1 kappaleessa tarkoitettujen teknologioiden kanssa. Siihen kuuluu myös mahdollisuuksien mukaan tietojen palauttaminen alkuperämaahan.

18 artikla

Tekninen ja tieteellinen yhteistyö

1. Sopimuspuolet edistävät kansainvälistä teknistä ja tieteellistä yhteistyötä biologisen

Parties, in particular those that are developing countries, which provide genetic resources are provided access to and transfer of technology which makes use of those resources, on mutually agreed terms, including technology protected by patents and other intellectual property rights, where necessary, through the provisions of Articles 20 and 21 and in accordance with international law and consistent with paragraphs 4 and 5 below.

4. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, with the aim that the private sector facilitates access to, joint development and transfer of technology referred to in paragraph 1 above for the benefit of both governmental institutions and the private sector of developing countries and in this regard shall abide by the obligations included in paragraphs 1, 2 and 3 above.

5. The Contracting Parties, recognizing that patents and other intellectual property rights may have an influence on the implementation of this Convention, shall cooperate in this regard subject to national legislation and international law in order to ensure that such rights are supportive of and do not run counter to its objectives.

Article 17

Exchange of Information

1. The contracting Parties shall facilitate the exchange of information, from all publicly available sources relevant to the conservation and sustainable use of biological diversity, taking into account the special needs of developing countries.

2. Such exchange of information shall include exchange of results of technical, scientific and socioeconomic research, as well as information on training and surveying programmes, specialized knowledge, indigenous and traditional knowledge as such and in combination with the technologies referred to in Article 16, paragraph 1. It shall also, where feasible, include repatriation of information.

Article 18

Technical and Scientific Cooperation

1. The Contracting Parties shall promote international technical and scientific coopera-

monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön alalla tarvittaessa asianmukaisten kansainvälisten ja kansallisten laitosten kautta.

2. Kukin sopimuspuoli edistää teknistä ja tieteellistä yhteistyötä muiden sopimuspuolten, erityisesti kehitysmaiden kanssa, tämän yleissopimuksen täytäntöönpanossa muun muassa kehittämällä ja toteuttamalla kansallisia toimintaperiaatteita. Mainitun yhteistyön edistämiseksi tulee kiinnittää erityistä huomiota kansallisten valmiuksien kehittämiseen ja lujittamiseen henkilövoimavaroja ja hallintorakenteita kehittämällä.

3. Ensimmäisessä sopimuspuolten konferenssissa päätetään, kuinka perustetaan tietojenvaihtokeskus edistämään teknistä ja tieteellistä yhteistyötä.

4. Sopimuspuolten tulee kansallisen lainsäädäntönsä ja toimintaperiaatteidensa mukaisesti rohkaista ja kehittää yhteistyömuotoja teknologian, myös alkuperäiskansojen ja muun perinteisen teknologian kehittämiseksi ja käyttämiseksi tämän sopimuksen tavoitteiden toteuttamiseksi. Tässä tarkoituksessa sopimuspuolet edistävät myös yhteistyötä henkilöstön koulutuksessa ja asiantuntijoiden vaihdossa.

5. Sopimuspuolet edistävät, ellei keskinäisesti toisin sovita, yhteisten tutkimusohjelmien ja yhteishankkeiden perustamista tämän yleissopimuksen tavoitteisiin liittyvän teknologian kehittämiseksi.

19 artikla

Biotekniiikan hoito ja sen hyötyjen jakaminen

1. Kukin sopimuspuoli ryhtyy tarpeen mukaan lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin tai toimintalinjaa koskeviin toimenpiteisiin, jotta ne sopimuspuolet, etenkin kehitysmaat, jotka luovuttavat perintöainesta biotekniikan tutkimustoiimiin, voisivat tehokkaasti osallistua tähän toimintaan, mahdollisuuksien mukaan aineksen luovuttavassa maassa.

2. Kukin sopimuspuoli ryhtyy kaikkiin käytännöllisiin toimenpiteisiin edistääkseen sellaisen biotekniikan tulosten ja hyödyn oikeudenmukaista ja tasapuolista saatavuutta sopimuspuolille, etenkin kehitysmaalle, joka perustuu asianomaisten sopimuspuolten luovuttamaan perintöaineeseen. Saatavuus perustuu keskinäiseen sopimukseen.

tion in the field of conservation and sustainable use of biological diversity, where necessary, through the appropriate international and national institutions.

2. Each Contracting Party shall promote technical and scientific cooperation with other Contracting Parties, in particular developing countries, in implementing this Convention, inter alia, through the development and implementation of national policies. In promoting such cooperation, special attention should be given to the development and strengthening of national capabilities, by means of human resources development and institution building.

3. The Conference of the Parties, at its first meeting, shall determine how to establish a clearing-house mechanism to promote and facilitate technical and scientific cooperation.

4. The Contracting Parties shall, in accordance with national legislation and policies, encourage and develop methods of cooperation for the development and use of technologies, including indigenous and traditional technologies, in pursuance of the objectives of this Convention. For this purpose, the Contracting Parties shall also promote cooperation in the training of personnel and exchange of experts.

5. The Contracting Parties shall, subject to mutual agreement, promote the establishment of joint research programmes and joint ventures for the development of technologies relevant to the objectives of this Convention.

Article 19

Handling of Biotechnology and Distribution of its Benefits

1. Each Contracting Party shall take legislative, administrative or policy measures, as appropriate, to provide for the effective participation in biotechnological research activities by those Contracting Parties, especially developing countries, which provide the genetic resources for such research, and where feasible in such Contracting Parties.

2. Each Contracting Party shall take all practicable measures to promote and advance priority access on a fair and equitable basis by Contracting Parties, especially developing countries, to the results and benefits arising from biotechnologies based upon genetic resources provided by those Contracting Parties. Such access shall be on mutually agreed terms.

3. Sopimuspuolet harkitsevat sellaisen pöytäkirjan tarvetta ja muotoa, jossa säädetään asianmukaiset menettelytavat erityisesti mukaan luettuna tietoon perustuva etukäteissuositus sellaisten biotekniikan avulla muunnettujen elävien muunnettujen eliöiden turvallisen siirron, käsittelyn ja käytön osalta, joilla saattaa olla haitallinen vaikutus biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön.

4. Kukin sopimuspuoli toimittaa suoraan tai vaatii lainkäyttövaltansa alaisuudessa toimivaa luonnollista tai oikeushenkilöä, joka luovuttaa edellä 3 kappaleessa tarkoitettuja eliöitä, toimittamaan sille sopimuspuolelle, jolle eliöt siirretään, kaikki saatavana olevat, asianomaisen sopimuspuolen edellyttämät tiedot eliöiden käyttötavoista ja turvallisuusmääräyksistä mainittujen eliöiden käsittelyssä sekä kaikki saatavana olevat tiedot juuri kyseisten eliöiden mahdollisista haittavaikutuksista.

20 artikla

Rahavarat

1. Kukin sopimuspuoli sitoutuu valmiuksiansa mukaisesti taloudellisesti tukemaan ja kannustamaan tämän yleissopimuksen tavoitteiden toteuttamiseen tähtääviä kansallisia toimia kansallisten suunnitelmiansa, prioriteettiansa ja ohjelmiansa mukaisesti.

2. Sopimuspuolina olevat teollisuusmaat järjestävät uutta lisärahoitusta, jotta sopimuspuolina olevat kehitysmaat voivat selviytyä tämän yleissopimuksen tavoitteiden täytäntöönpanon edellyttämistä lisäkustannuksista ja hyötyä sen määräyksistä; näistä lisäkustannuksista sovitaan kehitysmaan ja 21 artiklassa tarkoitetun rahoitusjärjestelmän välillä sopimuspuolten konferenssin määräämien toimintaperiaatteiden, strategian, ohjelmien tärkeysjärjestyksen, valintaperusteiden ja ohjeellisen lisäkustannusluettelon mukaisesti. Muut sopimuspuolet, joihin kuuluvat maat, jotka ovat siirtymässä markkinatalouteen, voivat vapaaehtoisesti omaksua teollisuusmaiden velvoitteet. Tämän artiklan soveltamista varten sopimuspuolten konferenssi laatii ensimmäisessä kokouksessaan luettelon sopimuspuolina olevista teollisuusmaista sekä sopimuspuolista, jotka voivat vapaaehtoisesti omaksua teollisuusmaiden sopi-

3. The Parties shall consider the need for and modalities of a protocol setting out appropriate procedures, including, in particular, advance informed agreement, in the field of the safe transfer, handling and use of any living modified organism resulting from biotechnology that may have adverse effect on the conservation and sustainable use of biological diversity.

4. Each Contracting Party shall, directly or by requiring any natural or legal person under its jurisdiction providing the organisms referred to in paragraph 3 above, provide any available information about the use and safety regulations required by that Contracting Party in handling such organisms, as well as any available information on the potential adverse impact of the specific organisms concerned to the Contracting Party into which those organisms are to be introduced.

Article 20

Financial Resources

1. Each Contracting Party undertakes to provide, in accordance with its capabilities, financial support and incentives in respect of those national activities which are intended to achieve the objectives of this Convention, in accordance with its national plans, priorities and programmes.

2. The developed country Parties shall provide new and additional financial resources to enable developing country Parties to meet the agreed full incremental costs to them of implementing measures which fulfil the obligations of this Convention and to benefit from its provisions and which costs are agreed between a developing country Party and the institutional structure referred to in Article 21, in accordance with policy, strategy, programme priorities and eligibility criteria and an indicative list of incremental costs established by the Conference of the Parties. Other Parties, including countries undergoing the process of transition to a market economy, may voluntarily assume the obligations of the developed country Parties. For the purpose of this Article, the Conference of the Parties, shall at its first meeting establish a list of developed country Parties and other parties which voluntarily

musvelvoitteet. Sopimuspuolten konferenssi tarkistaa luettelon määräjain ja muuttaa sitä tarvittaessa. Muita maita ja rahoituslähteitä rohkaistaan myös suorittamaan vapaaehtoisia maksuja. Näiden sitoumusten toteuttamisessa tulee ottaa huomioon rahavirtojen riittävyys, ennakoitavuus ja oikea-aikainen saatavuus sekä taakanjaon tärkeys luettelossa mainittujen sopimuspuolten kesken.

3. Sopimuspuolina olevat teollisuusmaat voivat myös tarjota ja kehitysmaat käyttää hyväkseen tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää rahoitusta kahdenvälisten, alueellisten tai muiden monenvälisten kanavien kautta.

4. Se, kuinka tehokkaasti sopimuspuolina olevat kehitysmaat panevat täytäntöön tästä yleissopimuksesta johtuvia sitoumuksiaan, riippuu siitä, kuinka tehokkaasti teollisuusmaat panevat täytäntöön rahoitusta ja teknologian siirtoa koskevia sitoumuksiaan, ottaen täysin huomioon, että kehitysmaiden ehdoton ja ensisijainen tavoite on taloudellinen ja yhteiskunnallinen kehitys sekä köyhyyden poistaminen.

5. Sopimuspuolet ottavat teknologian siirtoon ja rahoitukseen liittyvissä toimissa täysin huomioon vähiten kehittyneiden maiden erityistarpeet ja aseman.

6. Sopimuspuolet ottavat myös huomioon erityisolosuhteet, jotka johtuvat biologisesta monimuotoisuuden jakautumisesta ja sijainnista kehitysmaissa, erityisesti pienissä saarivaltioissa, ja siitä että nämä maat ovat riippuvaisia biologisesta monimuotoisuudesta.

7. On myös otettava huomioon sellaisten kehitysmaiden erityisasema, jotka ovat ympäristöltään kaikkein haavoittuvimmassa asemassa, kuten ne, joilla on kuivia, puolikuivia, rannikko- tai vuoristoalueita.

assume the obligations of the developed country Parties. The Conference of the Parties shall periodically review and if necessary amend the list. Contributions from other countries and sources on a voluntary basis would also be encouraged. The implementation of these commitments shall take into account the need for adequacy, predictability and timely flow of funds and the importance of burden-sharing among the contributing Parties included in the list.

3. The developed country Parties may also provide, and developing country Parties avail themselves of, financial resources related to the implementation of this Convention through bilateral, regional and other multilateral channels.

4. The extent to which developing country parties will effectively implement their commitments under this Convention will depend on the effective implementation by developed country Parties of their commitments under this Convention related to financial resources and transfer of technology and will take fully into account the fact that economic and social development and eradication of poverty are the first and overriding priorities of the developing country Parties.

5. The Parties shall take full account of the specific needs and special situation of least developed countries in their actions with regard to funding and transfer of technology.

6. The Contracting Parties shall also take into consideration the special conditions resulting from the dependence on, distribution and location of, biological diversity within developing country Parties, in particular small island States.

7. Consideration shall also be given to the special situation of developing countries, including those that are most environmentally vulnerable, such as those with arid and semi-arid zones, coastal and mountainous areas.

21 artikla

Rahoitusjärjestelmä

1. Täten perustetaan rahoitusjärjestelmä, jonka avulla kehitysmaat saavat varoja vastikkeetta tai ilman täyttä vastiketta tämän yleissopimuksen täytäntöönpanemiseksi; järjestelmä kuvataan pääosiltaan tässä artiklassa. Tässä yleissopimuksessa mainittuja tarkoituksia var-

Article 21

Financial Mechanism

1. There shall be a mechanism for the provision of financial resources to developing country parties for purposes of this Convention on a grant or concessional basis the essential elements of which are described in this Article. The mechanism shall function under the au-

ten järjestelmä toimii sopimuspuolten konferenssin alaisuudessa ja on sille vastuuvollinen. Järjestelmän toimenpiteet suoritetaan sopimuspuolten ensimmäisessä konferenssissa päättämällä hallintorakenteella. Tämän yleissopimuksen tarkoituksia varten sopimuspuolten konferenssi päättää mainittujen varojen saataavuuteen ja käyttöön liittyvistä toimenpiteistä, strategiasta, ohjelmien tärkeysjärjestyksestä ja valintaperusteista. Suorituksissa tulee ottaa huomioon 20 artiklassa tarkoitettu varojen ennakoitavuuden, riittävyden ja maksujen oikea-aikaisuuden tarpeellisuus suhteessa tarvittavien varojen määrään, josta sopimuspuolten konferenssi määrääjain päättää, samoin kuin tulee ottaa huomioon taakanjako 20 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettussa luettelossa mainittujen sopimuspuolten kesken. Sopimuspuolina olevat teollisuusmaat sekä muut maat ja lähteet voivat myös tehdä vapaaehtoisia suorituksia. Järjestelmän hallinto toimii demokraattisella ja avoimella tavalla.

2. Sopimuspuolten ensimmäinen konferenssi päättää tämän yleissopimuksen tavoitteiden mukaisesti rahavaroihin liittyvistä toimenpiteistä, strategioista ja ohjelmien tärkeysjärjestyksestä sekä niiden käytön ja saatavuuden valintaan liittyvistä yksityiskohtaisista perusteista ja ohjeista, joihin kuuluu myös käytön säännöllinen seuranta ja arviointi. Sopimuspuolten konferenssi päättää tavasta, jolla edellä 1 kappaleen määräykset pannaan toimeen, neuvoteltuaan rahoitusjärjestelmää hoitavan hallintoelimen kanssa.

3. Sopimuspuolten konferenssi tarkistaa tämän artiklan nojalla perustetun rahoitusjärjestelmän tehokkuuden, mukaan lukien edellä 2 kappaleessa tarkoitettut valintaperusteet ja ohjeet aikaisintaan kahden vuoden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulosta ja sen jälkeen säännöllisin väliajoin. Mainitun tarkistuksen pohjalta se ryhtyy tarvittaessa toimenpiteisiin järjestelmän tehokkuuden parantamiseksi.

4. Sopimuspuolet harkitsevat olemassa olevien rahoituslaitosten vahvistamista biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön rahoittamiseksi.

thority and guidance of, and be accountable to, the Conference of the Parties for purposes of this Convention. The operations of the mechanism shall be carried out by such institutional structure as may be decided upon by the Conference of the Parties at its first meeting. For purposes of this Convention, the Conference of the Parties shall determine the policy, strategy, programme priorities and eligibility criteria relating to the access to and utilization of such resources. The contributions shall be such as to take into account the need for predictability, adequacy and timely flow of funds referred to in Article 20 in accordance with the amount of resources needed to be decided periodically by the Conference of the Parties and the importance of burden-sharing among the contributing Parties included in the list referred to in Article 20, paragraph 2. Voluntary contributions may also be made by the developed country Parties and by other countries and sources. The mechanism shall operate within a democratic and transparent system of governance.

2. Pursuant to the objectives of this Convention, the Conference of the Parties shall at its first meeting determine the policy, strategy and programme priorities, as well as detailed criteria and guidelines for eligibility for access to and utilization of the financial resources including monitoring and evaluation on a regular basis of such utilization. The Conference of the Parties shall decide on the arrangements to give effect to paragraph 1 above after consultation with the institutional structure entrusted with the operation of the financial mechanism.

3. The Conference of the Parties shall review the effectiveness of the mechanism established under this Article, including the criteria and guidelines referred to in paragraph 2 above, not less than two years after the entry into force of this Convention and thereafter on a regular basis. Based on such review, it shall take appropriate action to improve the effectiveness of the mechanism if necessary.

4. The Contracting Parties shall consider strengthening existing financial institutions to provide financial resources for the conservation and sustainable use of biological diversity.

22 artikla

Suhde muihin kansainvälisiin sopimuksiin

1. Tämän yleissopimuksen määräykset eivät vaikuta muista olemassa olevista kansainvälisistä sopimuksista johtuviin sopimuspuolten oikeuksiin ja velvoitteisiin paitsi, jos näiden oikeuksien tai velvoitteiden toteuttaminen aiheuttaisi vakavaa vahinkoa tai uhkaa biologiselle monimuotoisuudelle.

2. Sopimuspuolet täytäntöönpanevat tätä yleissopimusta merellisen ympäristön osalta ottaen huomioon valtioiden merioikeudesta johduvat oikeudet ja velvoitteet.

23 artikla

Sopimuspuolten konferenssi

1. Täten perustetaan sopimuspuolten konferenssi. Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristöohjelman (UNEP) pääjohtaja kutsuu koolle sopimuspuolten konferenssin ensimmäisen kokouksen viimeistään vuoden kuluttua tämän yleissopimuksen voimaantulosta. Sen jälkeen sopimuspuolten varsinaisia konferensseja pidetään säännöllisin väliajoin siten, kuin sopimuspuolten konferenssi ensimmäisessä kokouksessaan päättää.

2. Sopimuspuolten ylimääräisiä konferensseja pidetään muina aikoina siten, kuin konferenssi katsoo tarpeelliseksi sekä jonkin sopimuspuolen kirjallisesta pyynnöstä, jos kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun sihteeristö on toimittanut pyynnön muille sopimuspuolille, ylimääräisen konferenssin pitämistä tukee vähintään kolmasosa sopimuspuolista.

3. Sopimuspuolten konferenssi laatii ja hyväksyy yksimielisesti menettelytapasäännöt itselleen ja perustamilleen toimielimille sekä taloussäännöt sihteeristön varainhoitoa varten. Jokainen varsinainen konferenssi hyväksyy talousarvion, jota noudatetaan seuraavaan varsinaiseen kokoukseen saakka.

4. Sopimuspuolten konferenssi tarkistaa yleissopimuksen täytäntöönpanoa ja tässä tarkoituksessa se

a) päättää miten ja kuinka usein 26 artiklan mukaiset tiedot tulee toimittaa sekä käsittelee mainitut tiedot ja mahdollisilta avustavilta toimielimiltä saamansa selonteot,

Article 22

Relationship with Other International Conventions

1. The provisions of this Convention shall not affect the rights and obligations of any Contracting Party deriving from any existing international agreement, except where the exercise of those rights and obligations would cause a serious damage or threat to biological diversity.

2. Contracting Parties shall implement this Convention with respect to the marine environment consistently with the rights and obligations of States under the law of the sea.

Article 23

Conference of the Parties

1. A Conference of the Parties is hereby established. The first meeting of the Conference of the Parties shall be convened by the Executive Director of the United Nations Environment Programme not later than one year after the entry into force of this Convention. Thereafter, ordinary meetings of the Conference of the Parties shall be held at regular intervals to be determined by the Conference at its first meeting.

2. Extraordinary meetings of the Conference of the Parties shall be held at such other times as may be deemed necessary by the Conference, or at the written request of any Party, provided that, within six months of the request being communicated to them by the Secretariat, it is supported by at least one third of the Parties.

3. The Conference of the Parties shall by consensus agree upon and adopt rules of procedure for itself and for any subsidiary body it may establish, as well as financial rules governing the funding of the Secretariat. At each ordinary meeting, it shall adopt a budget for the financial period until the next ordinary meeting.

4. The Conference of the Parties shall keep under review the implementation of this Convention, and, for this purpose, shall:

(a) Establish the form and the intervals for transmitting the information to be submitted in accordance with Article 26 and consider such information as well as reports submitted by any subsidiary body;

b) tarkistaa 25 artiklan mukaisesti annetut, biologista monimuotoisuutta koskevat tieteelliset, tekniset ja teknologiset neuvot,

c) käsittelee ja tarpeen mukaan hyväksyy 28 artiklassa tarkoitetut pöytäkirjat,

d) käsittelee ja tarpeen mukaan hyväksyy 29 ja 30 artiklan mukaisesti muutokset tähän yleissopimukseen ja sen liitteisiin,

e) käsittelee pöytäkirjoihin tai niiden liitteisiin tehtävät muutokset ja voi päättää suosittaa niiden hyväksymistä asianomaisen pöytäkirjan osapuolille,

f) käsittelee ja tarpeen mukaan hyväksyy 30 artiklan mukaisesti lisäliitteitä tähän yleissopimukseen,

g) perustaa tämän yleissopimuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeelliseksi katsottuja avustavia toimielimiä erityisesti tieteellistä ja teknistä neuvontaa varten,

h) ottaa sihteeristön kautta yhteyttä sellaisten yleissopimusten toimeenpaneviin elimiin, jotka käsittelevät tämän yleissopimuksen alaan kuuluvia asioita, tarkoituksenaan luoda yhteistyömuotoja näiden välille,

i) harkitsee ja suorittaa muita tämän yleissopimuksen tavoitteiden edellyttämiä toimenpiteitä sen toiminnasta saatujen kokemusten perusteella.

5. Yhdistyneet Kansakunnat, sen erityisjärjestöt ja Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA sekä valtiot, jotka eivät ole tämän yleissopimuksen sopimuspuolia, voivat tarkkailijoina olla edustettuna sopimuspuolten konferenssissa. Muu biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestävään käyttöön liittyvillä aloilla ansioitunut valtiollinen elin tai kansalaisjärjestö, joka on ilmoittanut sihteerille haluavansa olla edustettuna sopimuspuolten konferenssissa tarkkailijana, voidaan hyväksyä, jollei vähintään kolmasosa läsnä olevista sopimuspuolista sitä vastusta. Tarkkailijoiden hyväksyminen ja osallistuminen tapahtuu sopimuspuolten konferenssissa hyväksymien menettelytapasääntöjen mukaisesti.

24 artikla

Sihteeristö

1. Täten perustetaan sihteeristö. Sen tehtäviin kuuluu:

a) järjestää 23 artiklassa tarkoitetun sopimuspuolten konferenssin kokoukset ja avustaa niitä,

(b) Review scientific, technical and technological advice on biological diversity provided in accordance with Article 25;

(c) Consider and adopt, as required, protocols in accordance with Article 28;

(d) Consider and adopt, as required, in accordance with Articles 29 and 30, amendments to this Convention and its annexes;

(e) Consider amendments to any protocol, as well as to any annexes thereto, and, if so decided, recommend their adoption to the parties to the protocol concerned;

(f) Consider and adopt, as required, in accordance with Article 30, additional annexes to this Convention;

(g) Establish such subsidiary bodies, particularly to provide scientific and technical advice, as are deemed necessary for the implementation of this Convention;

(h) Contact, through the Secretariat, the executive bodies of conventions dealing with matters covered by this Convention with a view to establishing appropriate forms of cooperation with them; and

(i) Consider and undertake any additional action that may be required for the achievement of the purposes of this Convention in the light of experience gained in its operation.

5. The United Nations, its specialized agencies and the International Atomic Energy Agency, as well as any State not Party to this Convention, may be represented as observers at meetings of the Conference of the Parties. Any other body or agency, whether governmental or non-governmental, qualified in fields relating to conservation and sustainable use of biological diversity, which has informed the Secretariat of its wish to be represented as an observer at a meeting of the Conference of the Parties, may be admitted unless at least one third of the Parties present object. The admission and participation of observers shall be subject to the rules of procedure adopted by the Conference of the Parties.

Article 24

Secretariat

1. A secretariat is hereby established. Its functions shall be:

(a) To arrange for and service meetings of the Conference of the Parties provided for in Article 23;

b) suorittaa sille mahdollisten pöytäkirjojen nojalla uskotut tehtävät,

c) laatia selonteot tämän yleissopimuksen mukaisten tehtäviensä toteuttamisesta ja esittää ne sopimuspuolten konferenssille,

d) koordinoita toimensa muiden asianmukaisten kansainvälisten elinten kanssa ja erityisesti tehdä tehtäviensä tehokkaan suorittamisen kannalta tarpeellisia hallinnollisia ja sopimusjärjestelyjä, sekä

e) suorittaa muut sopimuspuolten konferenssin sille määräämät tehtävät.

2. Ensimmäisessä varsinaisessa kokouksessaan sopimuspuolten konferenssi nimeää sihteeristön niiden olemassa olevien toimivaltaitten kansainvälisten järjestöjen joukosta, jotka ovat ilmoittaneet halukkuutensa toimia tässä yleissopimuksessa tarkoitettuna sihteeristönä.

(b) To perform the functions assigned to it by any protocol;

(c) To prepare reports on the execution of its functions under this Convention and present them to the Conference of the Parties;

(d) To coordinate with other relevant international bodies and, in particular to enter into such administrative and contractual arrangements as may be required for the effective discharge of its functions; and

(e) To perform such other functions as may be determined by the Conference of the Parties.

2. At its first ordinary meeting, the Conference of the Parties shall designate the secretariat from amongst those existing competent international organizations which have signified their willingness to carry out the secretariat functions under this Convention.

25 artikla

Avustava toimielin tieteellistä, teknologista ja teknistä neuvontaa varten

1. Täten perustetaan avustava toimielin tieteellistä, teknologista ja teknistä neuvontaa varten antamaan sopimuspuolten konferenssille ja tarpeen mukaan sen muille avustaville toimielimille tämän yleissopimuksen täytäntöönpanoon liittyvää neuvontaa. Tämä toimielin on avoin kaikkien sopimuspuolten osallistumista varten ja monitieteellinen. Siihen kuuluu päteviä hallitusten edustajia asiaankuuluvilta erityisaloilta. Se antaa sopimuspuolten konferenssille säännöllisin väliajoin selonteon kaikista työhönsä liittyvistä seikoista.

2. Toimielimen tehtäviin kuuluu sopimuspuolten konferenssin alaisuudessa, sen antamien ohjeiden mukaisesti ja sen pyynnöstä

a) antaa tieteellisiä ja teknisiä arvioita biologisen monimuotoisuuden asemasta,

b) laatia tieteellisiä ja teknisiä arvioita tämän yleissopimuksen määräysten mukaisesti suoritettujen toimenpiteiden vaikutuksista,

c) tunnistaa uutta, tehokasta ja ajan tasalla olevaa teknologiaa ja osaamista biologisen monimuotoisuuden suojelun ja kestäväen käytön alalla sekä neuvoa, miten tällaisen teknologian kehittämistä ja/tai siirtoa ja saatavuutta voidaan edistää,

d) antaa neuvoja biologisen monimuotoisuuden suojeluun ja kestäväen käyttöön tutkimuk-

Article 25

Subsidiary Body on Scientific, Technical and Technological Advice

1. A subsidiary body for the provision of scientific, technical and technological advice is hereby established to provide the Conference of the Parties and, as appropriate, its other subsidiary bodies with timely advice relating to the implementation of this Convention. This body shall be open to participation by all Parties and shall be multidisciplinary. It shall comprise government representatives competent in the relevant field of expertise. It shall report regularly to the Conference of the Parties on all aspects of its work.

2. Under the authority of and in accordance with guidelines laid down by the Conference of the Parties, and upon its request, this body shall:

(a) Provide scientific and technical assessments of the status of biological diversity;

(b) Prepare scientific and technical assessments of the effects of types of measures taken in accordance with the provisions of this Convention;

(c) Identify innovative, efficient and state-of-the-art technologies and know-how relating to the conservation and sustainable use of biological diversity and advise on the ways and means of promoting development and/or transferring such technologies;

(d) Provide advice on scientific programmes and international cooperation in research and

seen ja kehittämiseen liittyvästä tieteellisistä ohjelmista ja kansainvälisestä yhteistyöstä,

e) vastata sopimuspuolten konferenssin tai sen avustavien toimielinten esittämiin tieteellisiin, teknisiin, teknologisiin ja metodologisiin kysymyksiin.

3. Sopimuspuolten konferenssi voi edelleen kehittää tämän toimielimen tehtäviä, toimiehtoja, organisaatiota ja toimintaa.

26 artikla

Selonteot

Kukin sopimuspuoli esittää sopimuspuolten konferenssille tämän määräämin määräjain selonteon toimenpiteistä, joihin se on ryhtynyt tämän yleissopimuksen määräysten täytäntöönpanemiseksi ja sekä siitä, miten tehokkaasti se on toteuttanut tämän yleissopimuksen tavoitteita.

27 artikla

Riitojen ratkaisu

1. Jos sopimuspuolten välillä syntyy riita tämän yleissopimuksen tulkinnasta tai soveltamisesta, asianomaiset sopimuspuolet pyrkivät ratkaisuun neuvotteluteitse.

2. Jos asianomaiset sopimuspuolet eivät pääse ratkaisuun neuvotteluteitse, ne voivat yhdessä pyytää kolmannen sopimuspuolen hyviä palveluksia tai välimiesmenettelyä.

3. Sopimuspuoli tai alueellinen taloudellinen yhdistymisjärjestö voi tämän yleissopimuksen ratifioidessaan tai hyväksyessään tai siihen liittyessään antaa tallettajalle kirjallisen selityksen, että sellaisen riidan osalta, jota ei edellä 1 tai 2 kappaleen mukaisesti ole saatu ratkaistuksi, se hyväksyy pakollisena toisen tai molempien seuraavista riitojen ratkaisumenettelyistä:

a) välimiesmenettely II liitteen 1 osan sisältämien menettelytapojen mukaisesti,

b) riidan alistaminen Kansainvälisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

4. Jos riidan osapuolet eivät ole edellä 3 kappaleen mukaisesti hyväksyneet samaa tai mitään menettelytapaa, riita alistetaan sovitteluun II liitteen 2 osan mukaisesti, elleivät riidan osapuolet toisin sovi.

development related to conservation and sustainable use of biological diversity; and

(e) Respond to scientific, technical, technological and methodological questions that the Conference of the Parties and its subsidiary bodies may put to the body.

3. The functions, terms of reference, organization and operation of this body may be further elaborated by the Conference of the Parties.

Article 26

Reports

Each Contracting Party shall, at intervals to be determined by the Conference of the Parties, present to the Conference of the Parties, reports on measures which it has taken for the implementation of the provisions of this Convention and their effectiveness in meeting the objectives of this Convention.

Article 27

Settlement of Disputes

1. In the event of a dispute between Contracting Parties concerning the interpretation or application of this Convention, the parties concerned shall seek solution by negotiation.

2. If the parties concerned cannot reach agreement by negotiation, they may jointly seek the good offices of, or request mediation by, a third party.

3. When ratifying, accepting, approving or acceding to this Convention, or at any time thereafter, a State or regional economic integration organization may declare in writing to the Depositary that for a dispute not resolved in accordance with paragraph 1 or paragraph 2 above, it accepts one or both of the following means of dispute settlement as compulsory:

(a) Arbitration in accordance with the procedure laid down in Part 1 of Annex II;

(b) Submission of the dispute to the International Court of Justice.

4. If the parties to the dispute have not, in accordance with paragraph 3 above, accepted the same or any procedure, the dispute shall be submitted to conciliation in accordance with Part 2 of Annex II unless the parties otherwise agree.

5. Tämän artiklan määräyksiä sovelletaan kaikkiin pöytäkirjoihin, ellei asianomaisessa pöytäkirjassa toisin määrätä.

28 artikla

Pöytäkirjojen hyväksyminen

1. Sopimuspuolet toimivat yhteistyössä tähän yleissopimukseen liitettävien pöytäkirjojen laadinnassa ja hyväksymisessä.

2. Pöytäkirjat hyväksytään sopimuspuolten konferenssissa.

3. Esitetyn pöytäkirjan teksti toimitetaan sopimuspuolille vähintään kuusi kuukautta ennen mainittua kokousta.

29 artikla

Yleissopimuksen tai pöytäkirjojen muuttaminen

1. Jokainen sopimuspuoli voi esittää muutoksia tähän yleissopimukseen. Pöytäkirjoihin voivat esittää muutoksia asianomaisen pöytäkirjan osapuolet.

2. Tähän yleissopimukseen tehtävät muutokset hyväksytään sopimuspuolten konferenssissa. Pöytäkirjaan tehtävät muutokset hyväksytään asianomaisen pöytäkirjan osapuolten kokouksessa. Sihteeristö toimittaa tähän yleissopimukseen tai sen pöytäkirjaan esitetyn muutoksen tekstin asianomaisen asiakirjan osapuolille viimeistään kuusi kuukautta ennen kokousta, jossa teksti on määrä hyväksyä, ellei asianomaisessa pöytäkirjassa toisin määrätä. Sihteeristö toimittaa muutosesitykset tiedoksi myös tämän yleissopimuksen allekirjoittajavaltioille.

3. Sopimuspuolet yrittävät kaikin tavoin päästä yksimielisyyteen tähän yleissopimukseen tai sen pöytäkirjaan esitetystä muutoksesta. Jos kaikki yksimielisyyteen tähtäävät keinot on käytetty, eikä sopimukseen ole päästy, muutos hyväksytään viime kädessä kahden kolmasosan enemmistöllä läsnä olevista ja äänestävistä asianomaisen asiakirjan osapuolista, jonka jälkeen tallettaja toimittaa muutoksen kaikille osapuolille ratifioimista, hyväksymistä tai liittymistä varten.

4. Muutosten ratifioinnista tai hyväksymisestä on ilmoitettava tallettajalle kirjallisesti. Edellä 3 kappaleen mukaisesti hyväksytyt muutokset tulevat voimaan niiden sopimuspuolten kesken, jotka ovat ne hyväksyneet, yhdeksän-

5. The provisions of this Article shall apply with respect to any protocol except as otherwise provided in the protocol concerned.

Article 28

Adoption of Protocols

1. The Contracting Parties shall cooperate in the formulation and adoption of protocols to this Convention.

2. Protocols shall be adopted at a meeting of the Conference of the Parties.

3. The text of any proposed protocol shall be communicated to the Contracting Parties by the Secretariat at least six months before such a meeting.

Article 29

Amendment of the Convention or Protocols

1. Amendments to this Convention may be proposed by any Contracting Party. Amendments to any protocol may be proposed by any Party to that protocol.

2. Amendments to this Convention shall be adopted at a meeting of the Conference of the Parties. Amendments to any protocol shall be adopted at a meeting of the Parties to the Protocol in question. The text of any proposed amendment to this Convention or to any protocol, except as may otherwise be provided in such protocol, shall be communicated to the Parties to the instrument in question by the secretariat at least six months before the meeting at which it is proposed for adoption. The secretariat shall also communicate proposed amendments to the signatories to this Convention for information.

3. The Parties shall make every effort to reach agreement on any proposed amendment to this Convention or to any protocol by consensus. If all efforts at consensus have been exhausted, and no agreement reached, the amendment shall as a last resort be adopted by a two-third majority vote of the Parties to the instrument in question present and voting at the meeting, and shall be submitted by the Depositary to all Parties for ratification, acceptance or approval.

4. Ratification, acceptance or approval of amendments shall be notified to the Depositary in writing. Amendments adopted in accordance with paragraph 3 above shall enter into force among Parties having accepted them on the

tenäkymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun sopimuspuolista tai asianomaisen pöytäkirjan osapuolista kahden kolmasosan ratifioimis- tai hyväksymiskirjat on talletettu, ellei asianomaisessa pöytäkirjassa toisin määrätä. Sen jälkeen muutokset tulevat voimaan kunkin osapuolen osalta yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä, kun asianomainen sopimuspuoli on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

5. Tässä artiklassa ”läsnä olevat ja äänestävät osapuolet” tarkoittaa läsnäolevia osapuo- lia, jotka antavat puoltavan tai kieltävän ää- nensä.

30 artikla

Liitteiden hyväksyminen ja muuttaminen

1. Tämän yleissopimuksen ja sen pöytäkir- jan liitteet ovat erottamaton tätä yleissopimus- ta tai sen pöytäkirjaa ja, jollei nimenomaan toisin määrätä, viittaus tähän yleissopimukseen tai sen pöytäkirjaan tarkoittaa samalla viittaus- ta asianomaisen asiakirjan liitteisiin. Liitteet voivat koskea menettelytapaa tai tieteellisiä, teknisiä tai hallinnollisia asioita.

2. Jollei jossakin pöytäkirjassa sen liitteiden osalta toisin määrätä, tämän yleissopimuksen lisäliitteiden tai sen pöytäkirjan liitteen esityk- sen, hyväksymisen ja voimaantulon osalta nou- datetaan seuraavaa menettelytapaa:

a) tähän yleissopimukseen ja sen pöytäkir- jaan lisättävät liitteet esitetään ja hyväksytään 29 artiklassa annetun menettelytavan mukaises- ti,

b) sopimuspuoli, joka ei voi hyväksyä tähän yleissopimukseen tai esitettyä lisäliitettä tai liitettä sellaiseen pöytäkirjaan, jonka osapuoli asianomainen sopimuspuoli on, ilmoittaa asias- ta kirjallisesti tallettajalle vuoden kuluessa siitä, jolloin tallettaja on tiedottanut hyväksymisestä. Tallettaja ilmoittaa viipymättä kaikista edellä tarkoitetuista vastaanottamistaan ilmoituksista kaikille sopimuspuolille. Sopimuspuoli voi mil- loin tahansa peruuttaa aiemmin antamansa vastalauseen, jonka jälkeen liitteet tulevat asianomaisen sopimuspuolen osalta voimaan jäljempänä seuraavan c kohdan mukaisesti,

c) vuoden kuluttua siitä, kun tallettaja on tiedottanut sen hyväksymisestä, liite tulee voi- maan kaikkien tämän yleissopimuksen sopi- muspuolten tai asianomaisen pöytäkirjan osa-

ninettieth day after the deposit of instruments of ratification, acceptance or approval by at least two thirds of the Contracting Parties to this Convention or of the Parties to the protocol concerned, except as may otherwise be pro- vided in such protocol. Thereafter the amend- ments shall enter into force for any other Party on the ninetieth day after that Party deposits its instrument of ratification, acceptance or approval of the amendments.

5. For the purposes of this Article, ”Parties present and voting” means Parties present and casting an affirmative or negative vote.

Article 30

Adoption and Amendment of Annexes

1. The annexes to this Convention or to any protocol shall form an integral part of the Convention or of such protocol, as the case may be, and, unless expressly provided other- wise, a reference to this Convention or its protocols constitutes at the same time a refer- ence to any annexes thereto. Such annexes shall be restricted to procedural, scientific, technical and administrative matters.

2. Except as may be otherwise provided in any protocol with respect to its annexes, the following procedure shall apply to the pro- posal, adoption and entry into force of addi- tional annexes to this Convention or of annexes to any protocol:

(a) Annexes to this Convention or to any protocol shall be proposed and adopted ac- cording to the procedure laid down in Article 29;

(b) Any Party that is unable to approve an additional annex to this Convention or an annex to any protocol to which it is Party shall so notify the Depositary, in writing, within one year from the date of the communication of the adoption by the Depositary. The Depositary shall without delay notify all Parties of any such notification received. A Party may at any time withdraw a previous declaration of objec- tion and the annexes shall thereupon enter into force for that Party subject to subparagraph (c) below;

(c) On the expiry of one year from the date of the communication of the adoption by the Depositary, the annex shall enter into force for all Parties to this Convention or to any

puolten osalta, jotka eivät ole tehneet edellä b kohdassa tarkoitettua ilmoitusta.

3. Tämän yleissopimuksen ja sen pöytäkirjan liitteiden muutokset esitetään, hyväksytään ja saatetaan voimaan saman menettelytavan mukaisesti kuin yleissopimuksen ja sen pöytäkirjan liitteet.

4. Jos jokin lisäliite tai liitteen muutos liittyy tämän yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan muutokseen, lisäliite tai muutos ei tule voimaan ennen kuin asianomaisen yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan muutos tulee voimaan.

31 artikla

Äänioikeus

1. Jäljempänä 2 kappaleessa määrättyjä tapauksia lukuun ottamatta jokaisella tämän yleissopimuksen sopimuspuolella on yksi ääni.

2. Alueellisen taloudellisen yhdentymisen järjestöillä on oman toimivaltansa piiriin kuuluvissa asioissa oikeus käyttää niin monta ääntä kuin niiden jäsenvaltioita on tämän yleissopimuksen tai asianomaisen pöytäkirjan sopimuspuolina. Tällaiset järjestöt eivät saa käyttää äänioikeuttaan, jos jäsenvaltiot käyttävät omaa äänioikeuttaan ja päinvastoin.

32 artikla

Tämän yleissopimuksen ja sen pöytäkirjojen välinen suhde

1. Valtio tai alueellinen taloudellinen yhdenytymisjärjestö ei voi tulla pöytäkirjan osapuoleksi, ellei se ei ole tai samanaikaisesti tule tämän yleissopimuksen sopimuspuoleksi.

2. Jonkin pöytäkirjan nojalla tehtävät päätökset tehdään vain pöytäkirjan osapuolten välillä. Sopimuspuoli, joka ei ole ratifioinut tai hyväksynyt jotakin pöytäkirjaa, voi osallistua mainitun pöytäkirjan osapuolten kokouksiin tarkkailijana.

33 artikla

Allekirjoittaminen

Tämä yleissopimus on avoinna allekirjoittamista varten Rio de Janeirossa kaikille valtioille ja alueellisille taloudellisille yhdenytymisjärjes-

protocol concerned which have not submitted a notification in accordance with the provisions of subparagraph (b) above.

3. The proposal, adoption and entry into force of amendments to annexes to this Convention or to any protocol shall be subject to the same procedure as for the proposal, adoption and entry into force of annexes to the Convention or annexes to any protocol.

4. If an additional annex or an amendment to an annex is related to an amendment to this Convention or to any protocol, the additional annex or amendment shall not enter into force until such time as the amendment to the Convention or to the protocol concerned enters into force.

Article 31

Right to Vote

1. Except as provided for in paragraph 2 below, each Contracting Party to this Convention or to any protocol shall have one vote.

2. Regional economic integration organizations, in matters within their competence, shall exercise their right to vote with a number of votes equal to the number of their member States which are Contracting Parties to this Convention or the relevant protocol. Such organizations shall not exercise their right to vote if their member States exercise theirs, and vice versa.

Article 32

Relationship between this Convention and Its Protocols

1. A State or a regional economic integration organization may not become a Party to a protocol unless it is, or becomes at the same time, a Contracting Party to this Convention.

2. Decisions under any protocol shall be taken only by the Parties to the protocol concerned. Any Contracting Party that has not ratified, accepted or approved a protocol may participate as an observer in any meeting of the parties to that protocol.

Article 33

Signature

This Convention shall be open for signature at Rio de Janeiro by all States and any regional economic integration organization from 5 June

töille 5 päivästä kesäkuuta 1992 lukien 14 päivään kesäkuuta 1992 saakka sekä Yhdistyneiden Kansakuntien päämajassa 14 päivästä kesäkuuta 1992 lukien 4 päivään kesäkuuta 1993 saakka.

34 artikla

Ratifiointi ja hyväksyminen

1. Tämä yleissopimus ja siihen tehtävät pöytäkirjat edellyttävät valtioiden tai alueellisten taloudellisten yhdentymisjärjestöjen ratifiointia tai hyväksymistä. Ratifiointi- tai hyväksymiskirjat on talletettava tallettajan huostaan.

2. Kaikki tämän yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan velvoitteet ovat sitovia sellaisen edellä 1 kappaleessa tarkoitetun järjestön osalta, joka tulee tämän yleissopimuksen sopimuspuoleksi tai pöytäkirjan osapuoleksi, ilman että mikään siihen kuuluva valtio on yleissopimuksen sopimuspuoli tai asianomaisen pöytäkirjan osapuoli. Vähintään yhden edellä tarkoitetun järjestön jäsenvaltion ollessa tämän yleissopimuksen sopimuspuoli tai sen pöytäkirjan osapuoli, järjestö ja sen jäsenvaltiot päättävät tästä yleissopimuksesta johtuvista keskinäisistä velvoitteistaan. Näissä tapauksissa järjestö ja sen jäsenvaltiot eivät saa rinnakkain käyttää tämän yleissopimuksen mukaisia oikeuksiaan.

3. Edellä 1 kappaleessa tarkoitettujen järjestöjen tulee ratifiointi- tai hyväksymiskirjansa tallettaessaan selittää toimivaltansa tämän yleissopimuksen tai kysymyksessä olevan pöytäkirjan suhteen. Järjestöjen tulee myös ilmoittaa tallettajalle kaikista olennaisista muutoksista toimivaltansa laajuudessa.

35 artikla

Liittyminen

1. Tämä yleissopimus ja sen pöytäkirjat ovat avoinna liittymistä varten kaikille valtioille ja alueellisille taloudellisille yhdentymisjärjestöille siitä päivästä lukien, jona ne eivät enää ole avoinna allekirjoittamista varten. Liittymiskirjat talletetaan tallettajan huostaan.

2. Edellä 1 kappaleessa mainittujen järjestöjen tulee liittymiskirjassaan selittää toimivaltansa laajuuden tämän yleissopimuksen tai kysy-

1992 until 14 June 1992, and at the United Nations Headquarters in New York from 15 June 1992 to 4 June 1993.

Article 34

Ratification, Acceptance or Approval

1. This Convention and any protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval by States and by regional economic integration organizations. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Depository.

2. Any organization referred to in paragraph 1 above which becomes a contracting Party to this Convention or any protocol without any of its member States being a contracting Party shall be bound by all the obligations under the Convention or the protocol, as the case may be. In the case of such organizations, one or more of whose member States is a Contracting Party to this Convention or relevant protocol, the organization and its member States shall decide on their respective responsibilities for the performance of their obligations under the Convention or protocol, as the case may be. In such cases, the organization and the member States shall not be entitled to exercise rights under the Convention or relevant protocol concurrently.

3. In their instruments of ratification, acceptance or approval, the organizations referred to in paragraph 1 above shall declare the extent of their competence with respect to the matters governed by the Convention or the relevant protocol. These organizations shall also inform the Depository of any relevant modification in the extent of their competence.

Article 35

Accession

1. This Convention and any protocol shall be open for accession by States and by regional economic integration organizations from the date on which the Convention or the protocol concerned is closed for signature. The instruments of accession shall be deposited with the Depository.

2. In their instruments of accession, the organizations referred to in paragraph 1 above shall declare the extent of their competence

myksessä olevan pöytäkirjan soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Järjestöjen tulee myös ilmoittaa kaikista olennaisista muutoksista toimivaltansa laajuudessa.

3. Edellä 34 artiklan 2 kappaleen määräyksiä sovelletaan alueellisiin taloudellisiin yhdenytymisjärjestöihin, jotka liittyvät tähän yleissopimukseen tai johonkin sen pöytäkirjaan.

36 artikla

Voimaantulo

1. Tämä yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona kolmaskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu.

2. Tämän yleissopimuksen pöytäkirja tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona asianomaisessa pöytäkirjassa määrätty lukumäärä ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjoja on talletettu.

3. Kunkin sopimuspuolen osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän yleissopimuksen tai liittyy siihen sen jälkeen, kun kolmaskymmenes ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirja on talletettu, yleissopimus tulee voimaan yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona asianomainen sopimuspuoli on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa.

4. Sopimuspuolen osalta, joka ratifioi tai hyväksyy tämän yleissopimuksen pöytäkirjan tai liittyy siihen sen jälkeen, kun se on edellä 2 kappaleen mukaisesti tullut voimaan, pöytäkirja tulee voimaan, ellei sen tekstissä toisin määrätä, yhdeksäntenäkymmenentenä päivänä siitä päivästä, jona asianomainen sopimuspuoli on tallettanut ratifioimis-, hyväksymis- tai liittymiskirjansa tai päivänä, jona tämä yleissopimus asianomaisen sopimuspuolen osalta tulee voimaan, mikäli tämä tapahtuu myöhemmin.

5. Edellä 1 ja 2 kappaleessa tarkoitettujen asiakirjojen lukumäärää laskettaessa alueellisen taloudellisen yhdenytymisjärjestön tallettamaa asiakirjaa ei lisätä sen jäsenvaltioiden tallettamien asiakirjojen lukumäärään.

37 artikla

Varaumat

Tähän yleissopimukseen ei saa tehdä varaumia.

with respect to the matters governed by the Convention or the relevant protocol. These organizations shall also inform the Depositary of any relevant modification in the extent of their competence.

3. The provisions of Article 34, paragraph 2, shall apply to regional economic integration organizations which accede to this Convention or any protocol.

Article 36

Entry Into Force

1. This Convention shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

2. Any protocol shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit of the number of instruments of ratification, acceptance, approval or accession, specified in that protocol.

3. For each Contracting Party which ratifies, accepts or approves this Convention or accedes thereto after the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, it shall enter into force on the ninetieth day after the date of deposit by such Contracting Party of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

4. Any protocol, except as otherwise provided in such protocol, shall enter into force for a Contracting Party that ratifies, accepts or approves that protocol or accedes thereto after its entry into force pursuant to paragraph 2 above, on the ninetieth day after the date on which that Contracting Party deposits its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, or on the date on which this Convention enters into force for that Contracting Party, whichever shall be the later.

5. For the purposes of paragraphs 1 and 2 above, any instrument deposited by a regional economic integration organization shall not be counted as additional to those deposited by member States of such organization.

Article 37

Reservations

No reservations may be made to this Convention.

38 artikla
Irtisanominen

1. Milloin tahansa kahden vuoden kuluttua siitä, kun tämä yleissopimus on tullut voimaan jonkin sopimuspuolen osalta, tämä sopimuspuoli voi irtisanoa yleissopimuksen antamalla tallettajalle kirjallisen ilmoituksen.

2. Edellä tarkoitettu irtisanominen tulee voimaan vuoden kuluttua päivästä, jona tallettaja on vastaanottanut sitä koskevan ilmoituksen tai ilmoituksessa mainittuna myöhempänä ajankohtana.

3. Sopimuspuolen, joka irtisanoo tämän yleissopimuksen, katsotaan myös irtisanoneen ne pöytäkirjat, joiden osapuoli se on.

39 artikla
Väliaikaiset rahoitusjärjestelyt

Edellytyksellä, että sillä on kokonaan 21 artiklan mukaisesti uusittu rakenne, Yhdistyneiden Kansakuntien kehitysohjelman Kansainvälinen ympäristörahoisto (GEF) ja Kansainvälinen jälleenrakennuspankki (IBRD) toimivat väliaikaisesti 21 artiklassa tarkoitettuna hallintorakenteena tämän yleissopimuksen voimaantulosta sopimuspuolten ensimmäiseen konferenssiin saakka tai kunnes sopimuspuolten konferenssi on päättänyt, mikä hallintoelin nimetään 21 artiklan mukaisesti.

40 artikla
Väliaikainen sihteeristö

Yhdistyneiden Kansakuntien ympäristöohjelman pääjohtajan käyttöön antama sihteeristö toimii 24 artiklan 2 kappaleessa tarkoitettuna väliaikaisena sihteeristönä tämän yleissopimuksen voimaantulosta lukien sopimuspuolten ensimmäiseen konferenssiin saakka.

41 artikla
Tallettaja

Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri ottaa tehtäväkseen toimia tämän yleissopimuksen ja siihen tehtävien pöytäkirjojen tallettajana.

Article 38
Withdrawals

1. At any time after two years from the date on which this Convention has entered into force for a Contracting Party, that Contracting Party may withdraw from the Convention by giving written notification to the Depositary.

2. Any such withdrawal shall take place upon expiry of one year after the date of its receipt by the Depositary, or on such later date as may be specified in the notification of the withdrawal.

3. Any Contracting Party which withdraws from this Convention shall be considered as also having withdrawn from any protocol to which it is party.

Article 39
Financial Interim Arrangements

Provided that it has been fully restructured in accordance with the requirements of Article 21, the Global Environment Facility of the United Nations Development Programme, the United Nations Environment Programme and the International Bank for Reconstruction and Development shall be the institutional structure referred to in Article 21 on an interim basis, for the period between the entry into force of this Convention and the first meeting of the Conference of the Parties or until the Conference of the Parties decides which institutional structure will be designated in accordance with Article 21.

Article 40
Secretariat Interim Arrangement

The secretariat to be provided by the Executive Director of the United Nations Environment Programme shall be the secretariat referred to in Article 24, paragraph 2, on an interim basis for the period between the entry into force of this Convention and the first meeting of the Conference of the Parties.

Article 41
Depositary

The Secretary-General of the United Nations shall assume the functions of Depositary of this Convention and any protocols.

42 artikla

Todistusvoimaiset tekstit

Tämän yleissopimuksen alkuperäiskappale, jonka arabian-, englannin-, kiinan-, ranskan- ja venäjänkieliset kappaleet ovat yhtä todistusvoimaiset, talletetaan Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin huostaan.

Tämän vakuudeksi allekirjoittaneet ovat asianmukaisesti valtuutettuina allekirjoittaneet tämän yleissopimuksen.

Tehty Rio de Janeirossa 5 päivänä kesäkuuta 1992.

Article 42

Authentic Texts

The original of this Convention, of which the Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts are equally authentic, shall be deposited with the Secretary-General of the United Nations.

In witness whereof the undersigned, being duly authorized to that effect, have signed this Convention.

Done at Rio de Janeiro on this fifth day of June, one thousand nine hundred and ninety-two.

Liite I

Annex I

Selvitykset ja seuranta

1. Ekosysteemit ja elinympäristöt: joissa on runsaasti monimuotoisuutta, runsaasti endemisiä tai uhanalaisia lajeja tai erämaata; muuttaville lajeille tarpeellisia; ovat yhteiskunnallisesti, taloudellisesti, sivistyksellisesti tai tieteellisesti tärkeitä; ovat edustavia tai ainutlaatuisia tai elintärkeään evoluutio- tai muuhun biologiseen prosessiin liittyviä;

2. Lajit ja yhteisöt, jotka ovat: uhanalaisia; kotieläimiä tai viljelylajien sukulaisia; joilla on lääkinnällistä, maataloudellista tai muuta taloudellista arvoa; jotka ovat yhteiskunnallisesti, tieteellisesti tai sivistyksellisesti tärkeitä, tai jotka luonnon monimuotoisuuden suojelun ja kestävän käytön tutkimuksen kannalta ovat tärkeitä, kuten ilmentäjälajit; sekä

3. yhteiskunnallisesti, tieteellisesti tai taloudellisesti merkitykselliset kuvatut geenistöt ja geenit.

Identification and monitoring

1. Ecosystems and habitats: containing high diversity, large numbers of endemic or threatened species, or wilderness; required by migratory species; of social, economic, cultural or scientific importance; or, which are representative, unique or associated with key evolutionary or other biological processes;

2. Species and communities which are: threatened; wild relatives of domesticated or cultivated species; of medicinal, agricultural or other economic value; or social, scientific or cultural importance; or importance for research into the conservation and sustainable use of biological diversity, such as indicator species; and

3. Described genomes and genes of social, scientific or economic importance.

Liite II

Annex II

I osa

Part 1

Välimesmenettely

Arbitration

1 artikla

Article 1

Kantajana oleva sopimuspuoli ilmoittaa sihteeristölle, että sopimuspuolet alistavat riidan 27 artiklan mukaisesti välimesmenettelyyn. Ilmoituksessa on mainittava välimesmenettelylle alistettavan asian kohde sekä erityisesti ne yleissopimuksen tai sen pöytäkirjan artikkelit, joiden tulkinnasta tai soveltamisesta on kysymys. Jos riidan osapuolet eivät pysty sopimaan riidan kohteesta ennen kuin välimesoikeuden puheenjohtaja on nimetty, välimesoikeus päättää riidan kohteen. Sihteeristö toimittaa täten saadut tiedot kaikille yleissopimuksen sopimuspuolille tai asianomaisen pöytäkirjan osapuolille.

The claimant party shall notify the secretariat that the parties are referring a dispute to arbitration pursuant to Article 27. The notification shall state the subject-matter of arbitration and include, in particular, the articles of the Convention or the protocol, the interpretation or application of which are at issue. If the parties do not agree on the subject matter of the dispute before the President of the tribunal is designated, the arbitral tribunal shall determine the subject matter. The secretariat shall forward the information thus received to all Contracting Parties to this Convention or to the protocol concerned.

2 artikla

Article 2

1. Milloin riidassa on kaksi osapuolta, välimesoikeudessa tulee olla kolme jäsentä. Kukin riidan osapuolista nimeää yhden välimiehen, ja täten nimetyt välimiehet nimeävät yhdessä kolmannen, joka toimii välimesoikeuden puheenjohtajana. Tämä ei saa olla samaa kansallisuutta kuin kumpikaan riidan osapuolista, hänellä ei saa olla pysyvää asuinpaikkaa kummankaan riidan osapuolen alueella, hän ei saa olla kummankaan palveluksessa eikä hänellä tule olla yhteyttä asiaan missään muussa ominaisuudessa.

1. In disputes between two parties, the arbitral tribunal shall consist of three members. Each of the parties to the dispute shall appoint an arbitrator and the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator who shall be the President of the tribunal. The latter shall not be a national of one of the parties to the dispute, nor have his or her usual place of residence in the territory of one of these parties, nor be employed by any of them, nor have dealt with the case in any other capacity.

2. Milloin riidassa on enemmän kuin kaksi osapuolta, samaa etua ajavat osapuolet nimeävät yhdessä yhden välimiehen.

2. In disputes between more than two parties, parties in the same interest shall appoint one arbitrator jointly by agreement.

3. Vapautunut välimiehen paikka täytetään samaa menettelytapaa noudattamalla kuin alkuperäisessä nimeämisessä.

3. Any vacancy shall be filled in the manner prescribed for the initial appointment.

3 artikla

Article 3

1. Jos välimesoikeuden puheenjohtajaa ei ole nimetty kahden kuukauden kuluessa siitä, kun kaksi muuta välimiestä on nimetty, Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerin nimeää puheenjohtajan jonkin osapuolen pyynnöstä pyyntöä seuraavan kahden kuukauden aikana.

1. If the President of the arbitral tribunal has not been designated within two months of the appointment of the second arbitrator, the Secretary-General of the United Nations shall, at the request of a party, designate the President within a further two-month period.

2. Jos toinen riidan osapuolista ei kuuden kuukauden kuluessa pyynnön vastaanotosta ole nimennyt välimiestä, toinen osapuoli voi ilmoittaa asiasta pääsihteerille, joka suorittaa nimeämisen seuraavan kahden kuukauden aikana.

4 artikla

Välimiesoikeus antaa päätöksensä tämän yleissopimuksen tai sen kysymyksessä olevan pöytäkirjan määräysten sekä kansainvälisen oikeuden mukaisesti.

5 artikla

Jolleivät riidan osapuolet toisin pääätä, välimiesoikeus määrää itse menettelytapasääntönsä.

6 artikla

Välimiesoikeus voi riidan osapuolen pyynnöstä suosittaa välttämättömiä väliaikaisia suojelutoimenpiteitä.

7 artikla

Riidan osapuolten tulee helpottaa välimiesoikeuden työtä ja erityisesti käyttää kaikkia mahdollisia keinoja, jotta se

- a) saa kaikki asiaankuuluvat asiakirjat, tiedot ja apuvälineet, sekä
- b) voi tarvittaessa kutsua todistajia tai asiantuntijoita kuultavaksi.

8 artikla

Riidan osapuolet ja välimiehet ovat velvollisia suojelemaan kaikkien sellaisten tietojen luottamuksellisuutta, jotka niille luottamuksellisesti annetaan välimiesmenettely aikana.

9 artikla

Jollei välimiesoikeus erityisistä olosuhteista johtuen toisin pääätä, riidan osapuolet jakavat välimiesmenettelystä aiheutuvat kustannukset tasan. Välimiesoikeus pitää kirjaa kaikista kuluistaan ja esittää niistä osapuolille lopullisen selvityksen.

10 artikla

Sopimuspuoli, jolla on riidan kohteeseen liittyvä sellainen oikeudellinen etu valvottavana, johon välimiesoikeuden päätös voi vaikuttaa, voi välimiesoikeuden suostumuksella olla väliintulijana välimiesmenettelyssä.

2. If one of the parties to the dispute does not appoint an arbitrator within two months of receipt of the request, the other party may inform the Secretary-General who shall make the designation within a further two-month period.

Article 4

The arbitral tribunal shall render its decisions in accordance with the provisions of this Convention, any protocols concerned, and international law.

Article 5

Unless the parties to the dispute otherwise agree, the arbitral tribunal shall determine its own rules of procedure.

Article 6

The arbitral tribunal may, at the request of one of the parties, recommend essential interim measures of protection.

Article 7

The parties to the dispute shall facilitate the work of the arbitral tribunal and, in particular, using all means at their disposal, shall:

- (a) Provide it with all relevant documents, information and facilities; and
- (b) Enable it, when necessary, to call witnesses or experts and receive their evidence.

Article 8

The parties and the arbitrators are under an obligation to protect the confidentiality of any information they receive in confidence during the proceedings of the arbitral tribunal.

Article 9

Unless the arbitral tribunal determines otherwise because of the particular circumstances of the case, the costs of the tribunal shall be borne by the parties to the dispute in equal shares. The tribunal shall keep a record of all its costs, and shall furnish a final statement thereof to the parties.

Article 10

Any Contracting Party that has an interest of a legal nature in the subject-matter of the dispute which may be affected by the decision in the case, may intervene in the proceedings with the consent of the tribunal.

11 artikla

Välímiesoikeus voi kuulla riidan kohteesta välittömästi syntyviä vastavaateita ja antaa niistä päätöksiä.

Article 11

The tribunal may hear and determine counterclaims arising directly out of the subject-matter of the dispute.

12 artikla

Välímiesoikeuden päätökset sekä menettelytavan että sisällön osalta tehdään jäsenten enemmistön äänin.

Article 12

Decisions both on procedure and substance of the arbitral tribunal shall be taken by a majority vote of its members.

13 artikla

Jos riidan osapuoli ei tule välímiesoikeuteen tai ei aja asiaansa, toinen osapuoli voi pyytää välímiesoikeutta jatkamaan menettelyä antamaan päätöksensä. Osapuolen poissaolo tai asiansa ajamatta jättäminen ei ole este välímiesmenettelylle. Ennen lopullisen päätöksen antamista, välímiesoikeuden on varmistettava, että vaade on sisällöllisesti ja oikeudellisesti perusteltu.

Article 13

If one of the parties to the dispute does not appear before the arbitral tribunal or fails to defend its case, the other party may request the tribunal to continue the proceedings and to make its award. Absence of a party or a failure of a party to defend its case shall not constitute a bar to the proceedings. Before rendering its final decision, the arbitral tribunal must satisfy itself that the claim is well founded in fact and law.

14 artikla

Välímiesoikeuden tulee antaa lopullinen päätöksensä viiden kuukauden kuluessa päivästä, jona sen kaikki jäsenet on valittu, jollei se katso tarpeelliseksi jatkaa määräaikaa enintään viidellä lisäkuukaudella.

Article 14

The tribunal shall render its final decision within five months of the date on which it is fully constituted unless it finds it necessary to extend the time-limit for a period which should not exceed five more months.

15 artikla

Välímiesoikeuden lopullinen päätös koskee ainoastaan riidan kohdetta, ja siihen on liitettävä perustelut. Siinä on oltava osallistuneiden jäsenten nimet ja lopullisen päätöksen antopäivä. Välímiesoikeuden jäsen voi myös liittää lopulliseen päätökseen eriävän mielipiteensä.

Article 15

The final decision of the arbitral tribunal shall be confined to the subject-matter of the dispute and shall state the reasons on which it is based. It shall contain the names of the members who have participated and the date of the final decision. Any member of the tribunal may attach a separate or dissenting opinion to the final decision.

16 artikla

Päätös sitoo riidan osapuolia. Siitä ei voi valittaa, elleivät riidan osapuolet ole etukäteen sopineet valitusmenettelystä.

Article 16

The award shall be binding on the parties to the dispute. It shall be without appeal unless the parties to the dispute have agreed in advance to an appellate procedure.

17 artikla

Jompikumpi riidan osapuolista voi antaa välillään syntyneen erimielisyyden lopullisen päätöksen tulkinnasta tai täytäntöönpanovasta päätöksen antaneen välímiesoikeuden ratkaistavaksi.

Article 17

Any controversy which may arise between the parties to the dispute as regards the interpretation or manner of implementation of the final decision may be submitted by either party for decision to the arbitral tribunal which rendered it.

2 osa
Sovittelu

1 artikla

Jos joku riidan osapuolista sitä pyytää, perustetaan sovittelulautakunta. Jolleivat osapuolet toisin päättää, lautakuntaan kuuluu viisi jäsentä, kaksi kunkin asianomaisen sopimuspuolen nimittämää ja puheenjohtaja, jonka nimittävät neljä mainittua jäsentä yhdessä.

2 artikla

Jos riidassa on enemmän kuin kaksi osapuolta, samaa etua ajavat osapuolet nimittävät lautakunnan jäsenensä yhteisen sopimuksen mukaisesti. Jos kahdella tai useammalla riidan osapuolella on eri edut valvottavana tai syntyy erimielisyyttä siitä, onko niillä yhteinen etu, ne nimittävät jäsenensä erikseen.

3 artikla

Jos kahden kuukauden kuluessa päivästä, jona sovittelulautakunnan perustamista on pyydetty, jotain jäsentä ei vielä ole nimitetty, Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri voi pyynnön esittäneen osapuolen pyynnöstä nimittää puuttuvan jäsenen kahden kuukauden kuluessa siitä, kun tämä toinen pyyntö on esitetty.

4 artikla

Jos sovittelulautakunnan puheenjohtajaa ei ole valittu kahden kuukauden kuluessa siitä, kun viimeinen muista jäsenistä on nimitetty, Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri voi jonkin osapuolen pyynnöstä nimetä puheenjohtajan seuraavan kahden kuukauden kuluessa.

5 artikla

Sovittelulautakunnan päätökset tehdään jäsenten äänten enemmistöllä. Se määrää omat menettelytapansa, elleivät riidan osapuolet toisin sovi. Se esittää riidan ratkaisuehdotuksen, jota osapuolet harkitsevat vilpittömässä mielessä.

6 artikla

Sovittelulautakunnan toimivallasta syntyvät erimielisyydet ratkaisee lautakunta.

Part 2
Conciliation

Article 1

A conciliation commission shall be created upon the request of one of the parties to the dispute. The commission shall, unless the parties otherwise agree, be composed of five members, two appointed by each Party concerned and a President chosen jointly by those members.

Article 2

In disputes between more than two parties, parties in the same interest shall appoint their members of the commission jointly by agreement. Where two or more parties have separate interests or there is a disagreement as to whether they are of the same interest, they shall appoint their members separately.

Article 3

If any appointments by the parties are not made within two months of the date of the request to create a conciliation commission, the Secretary-General of the United Nations shall, if asked to do so by the party that made the request, make those appointments within a further two-month period.

Article 4

If a President of the conciliation commission has not been chosen within two months of the last of the members of the commission being appointed, the Secretary-General of the United Nations shall, if asked to do so by a party, designate a President within a further two-month period.

Article 5

The conciliation commission shall take its decisions by majority vote of its members. It shall, unless the parties to the dispute otherwise agree, determine its own procedure. It shall render a proposal for resolution of the dispute, which the parties shall consider in good faith.

Article 6

A disagreement as to whether the conciliation commission has competence shall be decided by the commission.